

Załącznik nr 1 do
Uchwały Nr XVII/92/04
Rady Powiatu w Bielsku Podlaskim
z dnia 30 marca 2004 r.

**POWIATOWY PROGRAM
OCHRONY ŚRODOWISKA**

na lata 2004-2007
z uwzględnieniem perspektywy
na lata 2008-2011

Powiat bielski

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. CHARAKTERYSTYKA POWIATU BIELSKIEGO	14
2. STAN ŚRODOWISKA POWIATU BIELSKIEGO	23
2.1. Krajobraz, klimat i formy użytkowania terenu	23
2.2. Zasoby glebowe	25
2.3. Zasoby wodne	26
2.4. Zasoby leśne.....	26
2.5. Zasoby surowców mineralnych.....	29
2.6. Obszary chronione	29
2.7. Jakość powietrza atmosferycznego	30
2.8. Jakość wód	31
3. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	35
3.1. Zanieczyszczenia powietrza.....	35
3.2. Zanieczyszczenia wód.....	39
3.3. Zanieczyszczenia powierzchni ziemi.....	41
3.4. Hałas.....	43
3.5. Promieniowanie.....	44
3.6. Poważne awarie.....	45
3.7. Zagrożenia zewnętrzne.....	47
4. TECHNICZNA INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA	48
4.1. Urządzenia ochrony powietrza	48
4.2. Urządzenia wodociągowo-kanalizacyjne	48
4.3. Składowiska odpadów stałych i unieszkodliwianie odpadów	53
5. ANALIZA SWOT	56
5.1. Uwarunkowania wewnętrzne.....	56
5.2. Uwarunkowania zewnętrzne	58
6. ZAMIERZENIA W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	59
7. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU BIELSKIEGO	62
7.1. Misja	62
7.2. Cele ogólne programu ochrony środowiska do 2011 roku	62
7.3. Cele programu ochrony środowiska w latach 2004-2007	63
7.4. Program ochrony środowiska w latach 2004-2007.....	66
8. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	81
8.1. Instrumenty polityki ochrony środowiska.....	81
8.2. Finansowanie zadań.....	88
8.3. Monitoring wdrażania programu.....	91
SPIS TABEL	94
SPIS SCHEMATÓW.....	95
LITERATURA	96

WPROWADZENIE

1. Podstawa prawna opracowania

Konieczność opracowania Powiatowego Programu Ochrony Środowiska Powiatu Bielskiego wynika z obowiązku nałożonego na samorząd powiatowy zapisem Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz. U. z 2001r. nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami.

Podstawę prawną opracowania stanowi umowa, zawarta w dniu 3 września 2003 r., pomiędzy Zarządem Powiatu Bielskiego a Biurem Usług Ekologicznych „Eko-Trend”.

2. Założenia

Niniejszy „Program Ochrony Środowiska Powiatu Bielskiego” wykonano przyjmując następujące założenia wyjściowe:

1. Program musi zostać opracowany w zgodzie z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju, tzn. określone w nim działania na rzecz ochrony środowiska i przyrody oraz racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych nie mogą być jedynie celem samym w sobie, ale muszą uwzględniać wymagania i potrzeby społeczne i gospodarcze.
2. Program musi uwzględniać zasady polityki ekologicznej państwa, a w szczególności (obok zasady zrównoważonego rozwoju):
 - zasadę prewencji, oznaczającą w szczególności:
 - zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
 - recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
 - zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (tzw. dyrektywa IPPC),
 - wprowadzanie prośrodowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnosiwiatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji i Responsible Care itp.
 - zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, oznaczającą uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.
3. Struktura Programu powinna nawiązywać do ustaleń art. 14 i 17 ustawy *Prawo ochrony środowiska* oraz struktury „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, a więc powinien on określać:
 - cele ekologiczne, priorytety ekologiczne oraz rodzaj i harmonogram działań proekologicznych w zakresie:
 - poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, ochrona powietrza, gospodarowanie odpadami, ochrona powierzchni ziemi, ochrona przed hałasem, wibracjami i promieniowaniem, bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne, zapobieganie poważnym awariom),

- ochrony dziedzictwa przyrodniczego (m.in.: ochrona przyrody i bioróżnorodności, ochrona krajobrazu, ochrona lasów),
 - racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (zmniejszanie materiałochłonności, energochłonności i wodochłonności gospodarki, racjonalna eksploatacja lasów, ochrona zasobów kopalin);
 - zadań o charakterze systemowym (przyszłościowy rozwój społeczno-gospodarczy w kontekście ochrony środowiska, w tym systemy zarządzania środowiskowego i włączanie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych, edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w sprawach ochrony środowiska, współpraca ponadlokalna).
- narzędzia i instrumenty realizacji programu (wzmocnienie instytucjonalne, ramy prawa – w zakresie prawa lokalnego i decyzji organów samorządowych, planowanie przestrzenne, powiązania formalne i merytoryczne z analogicznym programem niższego i wyższego szczebla administracyjnego w celu zapewnienia regionalnej spójności programów, mechanizmy finansowania ochrony środowiska, dostęp do informacji i udział społeczeństwa);
 - nakłady na realizację programu (wielkość nakładów i źródła finansowania) i jednostki odpowiedzialne za wykonanie zadań;
 - sposoby kontroli realizacji programu (procedury kontroli, mierniki realizacji programu, procedury weryfikacji programu).
4. Określone w Programie cele muszą być kompatybilne z celami ochrony środowiska na szczeblu krajowym i regionalnym oraz zaleceniami Unii Europejskiej.
5. Powiatowe programy ochrony środowiska muszą spełniać warunki pozyskania po akcesji wsparcia finansowego z Unii Europejskiej tj. z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, które w głównej mierze udzielane będzie jednostkom samorządu terytorialnego na realizację inwestycji ekologicznych. Z tego też względu programy te muszą być zgodne z dokumentami programowymi, które będą stanowiły podstawę otrzymania takiego wsparcia, a więc z:
- Komponentem środowiskowym *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego*,
 - Dokumentem programowym dla Funduszu Spójności w części dotyczącej środowiska.
6. Program ochrony środowiska powinien być skoordynowany ze:
- sporządzanymi na szczeblu powiatu programami sektorowymi (np. programem gospodarki leśnej, programem ratowniczo-gaśniczym sporządzanym przez powiatowe komendy państwowej straży pożarnej, itp.);
 - powiatowymi programami rozwoju infrastruktury (jeśli są): mieszkalnictwa, transportu, zaopatrzenia w wodę, itd.;
 - powiatowym planem gospodarowania odpadami sporządzonym zgodnie z ustawą o odpadach;
 - obejmującym obszar powiatu programem ochrony powietrza, programem ochrony środowiska przed hałasem i programem ochrony wód (jeżeli programy takie dla obszarów obejmujących dany powiat lub jego część zostały lub zostaną opracowane w związku z wymaganiami wynikającymi z ustawy Prawo ochrony środowiska);
 - programami ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
7. Program musi być skorelowany z programami ochrony środowiska gmin powiatu.

8. Program musi być skorelowany z programami ochrony środowiska w ościennych jednostkach samorządowych w dziedzinie: ochrony wód (w układzie zlewniowym), w zakresie ochrony powietrza, wdrażania systemu Natura 2000.
9. Program powinien być dokumentem pozwalającym na podejmowanie racjonalnych działań na rzecz ochrony środowiska i przyrody przez władze powiatu, gmin i podmioty gospodarcze.
10. Program zostanie opracowany w perspektywie czasowej roku 2011 i w zgodzie art. 14 i 17 ustawy *Prawo ochrony środowiska*, wyodrębnione zostaną podokresy 2004-2007 dla którego zostanie opracowany plan operacyjny oraz 2008-2011 obejmujący działania perspektywiczne.
11. Plan operacyjny na lata 2004-2007, będący częścią Programu, powinien zawierać:
 - zadania własne powiatu czyli przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji powiatu,
 - zadania koordynowane czyli pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych,
 - szczegółowe wytyczne do sporządzania programów gminnych, które muszą zostać w pełni wprowadzone do programu powiatowego.

3. Metodyka prac

Ze względu na ograniczenia czasowe Program sporządzono metodą ekspercką. Konsultacje treści Programu dokonane zostaną jedynie na szczeblu władz powiatu (i gmin).

Procedura opracowania Programu składa się z następujących etapów:

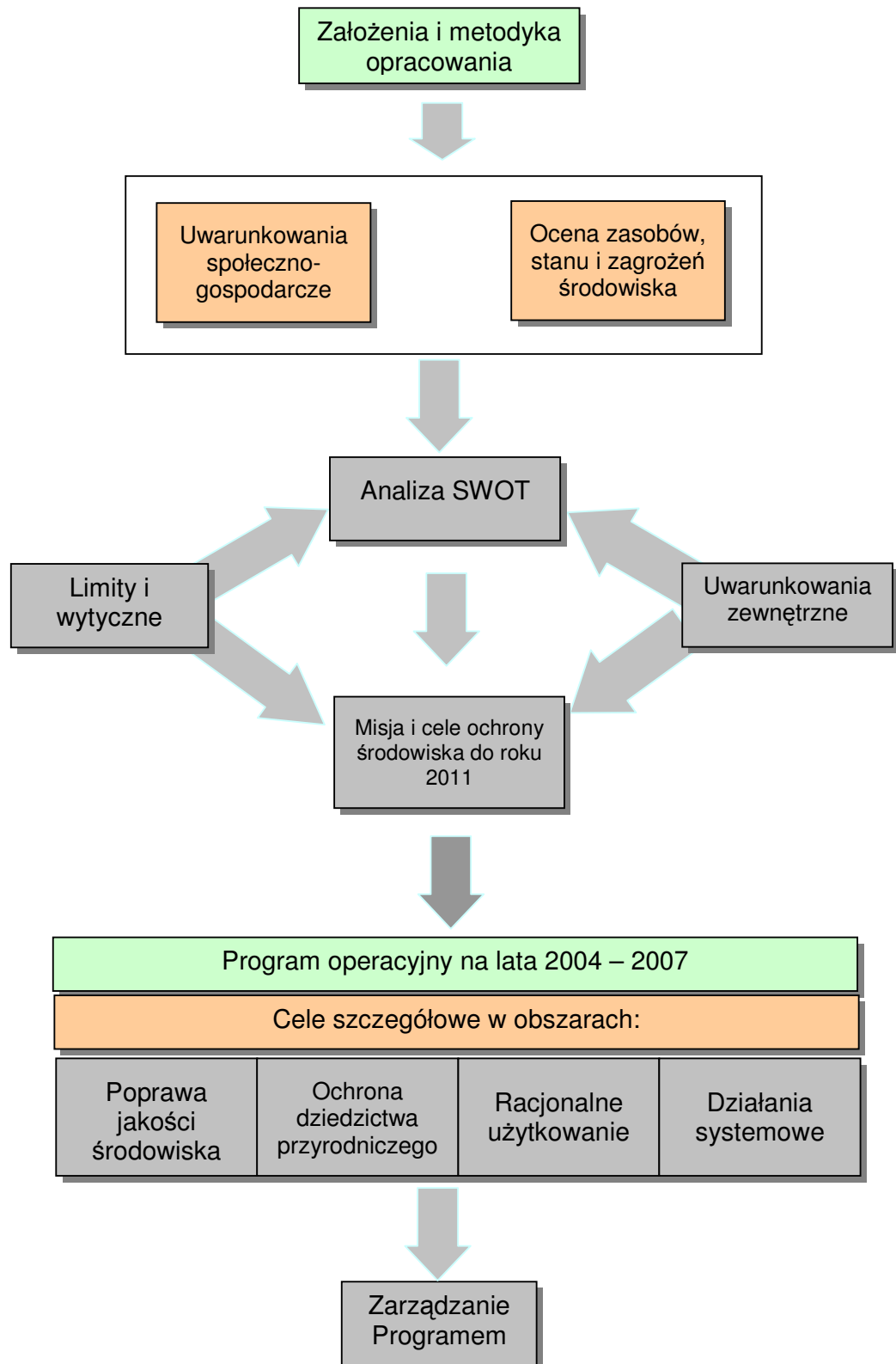
- Etap 1. Opracowanie metodyki sporządzania programu w celu zapewnienia merytorycznej jakości programu.
- Etap 2. Zbieranie informacji: o powiecie, jego gminach i ich otoczeniu, wymaganiach prawnych w zakresie ochrony środowiska, wytycznych w zakresie ochrony środowiska z programów i polityk centralnych i regionalnych. Produktem tego etapu będzie ogólna charakterystyka powiatu, diagnoza walorów i zasobów środowiska, stanu środowiska i źródeł jego zagrożeń oraz określenie limitów i wytycznych w zakresie ochrony środowiska, niezbędnych do poprawnego dokonania analizy SWOT, określenia celów i priorytetów.
- Etap 3. Analiza SWOT uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych ochrony środowiska w powiecie, która pozwoli na określenie strategii ochrony środowiska (misja, cele) do 2011 roku. Uwzględnić ona będzie wyniki diagnozy oraz informacje o limitach środowiskowych wynikających z kryteriów formalnych, porównawczych i funkcjonalnych.
- Etap 4. Określenie misji i celów Programu. ze wskazaniem na priorytety inwestycyjne i pozainwestycyjne. Cele zostaną ujęte w czterech blokach tematycznych:
 - ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
 - jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne,
 - racjonalne użytkowanie zasobów,
 - działania o charakterze systemowym.
- Etap 5. Opracowanie programu operacyjnego na lata 2004-2007 wraz z harmonogramem i nakładami finansowymi oraz celów i kierunków działań na lata 2008-2011. Zostanie zdefiniowana lista przedsięwzięć przewidzianych do

realizacji w najbliższych czterech latach, ważnych w skali powiatu. Dodatkowym źródłem informacji (oprócz źródeł wymienionych w etapie poprzednim) dla sporządzenia programu operacyjnego będzie lista przedsięwzięć planowanych przez gminy i inne podmioty.

Etap 6. Opracowanie systemu zarządzania Programem. W tym etapie zostanie zaproponowany system zarządzania realizacją programu.

Etap 7. Przedstawienie projektu Programu Zamawiającemu, celem skierowania go do procedury opiniowania i uchwalania.

Struktura prac merytorycznych „Powiatowego programu ochrony środowiska”

Źródło: opracowanie własne

Diagnoza

Diagnoza powiatu powinna obejmować ogólną charakterystykę, pomagającą określić ogólne trendy rozwoju, ponieważ dopiero w ich świetle sensowne wydaje się ocenianie stanu środowiska i planowanie jego ochrony.

Kluczowym elementem jest jednak diagnoza stanu i procesów w środowisku, jako podstawa do programowania ochrony środowiska powinna obejmować w szczególności:

- ogólną charakterystykę i ocenę zasobów oraz walorów środowiska przyrodniczego obszarów przyrodniczo cennych;
- stan i tendencje przeobrażeń środowiska przyrodniczego obszarów przyrodniczo cennych;
- podstawowe źródła przeobrażeń środowiska przyrodniczego na obszarach przyrodniczo cennych.

Przeprowadzona diagnoza powinna łączyć w sobie podejście sektorowe (sektory ochrony środowiska, takie jak powietrze, woda, gleba, hałas) i podejście nakierowane na czynniki oddziałujące na środowisko.

Oprócz uwarunkowań wewnętrznych należy uwzględnić i uwarunkowania zewnętrzne. Do tych uwarunkowań należą:

- relacje z otoczeniem wynikające z położenia obszaru oraz charakteru terenów ościennych,
- ogólne trendy środowiskowe, społeczne i gospodarcze,
- uwarunkowania instytucjonalno-organizacyjne (polityki i programy obowiązujące na wyższych szczeblach przestrzennych oraz w bezpośrednim otoczeniu powiatu.

Na etapie diagnozy wykorzystano następujące źródła informacji:

- piśmiennictwo naukowe,
- raporty i informacje WIOŚ w Białymstoku,
- materiały i informacje Wydziału Ochrony Środowiska Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego,
- dane z Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006,
- wydawnictwa statystyczne GUS w Warszawie i US w Białymstoku,
- dokumentów strategicznych gmin,
- istniejące analizy uwarunkowań i plany zagospodarowania przestrzennego;
- informacje będące w posiadaniu samorządów gminnych i powiatowego oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku.

Analiza SWOT i strategia

Analiza SWOT służy do określenia najsłabszych stron stanu środowiska z punktu widzenia wymagań ochrony środowiska oraz stanu i zasobów środowiska z punktu widzenia ich wpływu na ograniczanie lub stymulację procesów rozwoju gospodarczego.

¹ M. Kistowski, W. Staszek: *Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska*, pomorski Urząd Wojewódzki Wydział Ochrony Środowiska, Gdańsk 1999, załącznik 2 s.2 (zmienione).

Selekcję i kryteria oceny poszczególnych uwarunkowań wewnętrznych przedstawiono poniżej:

	Uwarunkowania wewnętrzne		
	Zasoby środowiska	Stan środowiska	Zagrożenia i infrastruktura ochrony środowiska
Mocne strony	<ul style="list-style-type: none"> • stymulacja procesów rozwojowych 	<ul style="list-style-type: none"> • stan środowiska lepszy od standardów jakości środowiska • stymulacja procesów rozwojowych 	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie odpowiedniego stanu środowiska i dostępu do zasobów
Słabe strony	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenia procesów rozwojowych 	<ul style="list-style-type: none"> • stan środowiska gorszy od standardów jakości środowiska • ograniczanie procesów rozwojowych 	<ul style="list-style-type: none"> • negatywny wpływ na stan środowiska i dostępność zasobów

Kryterium ograniczania/stymulacji procesów rozwojowych oznacza konieczność oceny wpływu zasobów lub/i stanu środowiska na rozwój:

- osadnictwa i infrastruktury komunalnej,
- infrastruktury komunikacyjnej,
- przemysłu,
- rolnictwa i dziedzin pokrewnych,
- leśnictwa i dziedzin pokrewnych,
- turystyki i rekreacji.

Należy także zwrócić uwagę, że ocena stanu środowiska z punktu widzenia ograniczania/stymulacji procesów rozwojowych i wymaganych standardów jakości nie musi dawać jednakowych wyników.

Z kolei uwarunkowania zewnętrzne należy ocenić ze względu na ich wpływ na stan środowiska powiatu oraz możliwości jego poprawy, oddzielając czynniki negatywne (zagrożenia) od pozytywnych (szanse).

Program operacyjny

Program operacyjny obejmuje opracowanie listy projektów podporządkowanej ocenie priorytetów i korzyści dla środowiska oraz hierarchizacji zadań, wynikającej ze strategii programu z podziałem na projekty inwestycyjne i pozainwestycyjne, w rozbiciu na:

- zadania własne powiatu czyli przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji powiatu. Zadania własne powinny być w programie ujęte z pełnym zakresem informacji niezbędnej do kontroli ich realizacji (opis przedsięwzięcia, terminy realizacji, instytucja odpowiedzialna, koszty, źródła finansowania).
- zadania koordynowane czyli pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji

działających na terenie powiatu, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym).

- szczegółowe wytyczne do sporządzania programów gminnych, które muszą zostać w pełni wprowadzone do programu powiatowego.

Finansowanie

Koszty realizacji programu będą szacowane z wykorzystaniem:

- stanu z ostatnich lat i prognozy finansów powiatu i jego gmin,
- nakładów inwestycyjnych w powiecie na ochronę środowiska w latach ubiegłych (ogółem i wg kierunków inwestowania),
- przedsięwzięć zgłoszonych przez gminy i powiaty w ramach przygotowywania *Strategii Województwa Podlaskiego i Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego*,
- przedsięwzięć proponowanych do finansowania ze środków Unii Europejskiej,
- wielkości nakładów inwestycyjnych na realizację przedsięwzięć, ujętych w projekcie *Programu wykonawczego do II PEP na lata 2002 – 2010*,
- szacunków wielkości pomocy zagranicznej (unijnej) – j.w.,
- kosztów realizacji przedsięwzięć z zakresu zarządzania programem.

Planowane nakłady inwestycyjne i inne koszty zostaną określone według dziedzin ochrony środowiska, szczebla zarządzania, zakresu rzeczowego kosztów.

4. Wytyczne i limity

Dla prawidłowego wyznaczenia celów, kierunków działania, zadań konieczne jest uwzględnienie wytycznych, zawartych w przepisach prawa oraz różnorodnych dokumentach, programach, planach, opracowaniach o charakterze strategicznym.

Przepisy prawa

Przy prowadzeniu prac nad dokumentem „Powiatowy Program Ochrony Środowiska” uwzględniano postanowienia aktualnych przepisów prawa, a w szczególności:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz.U. Nr 66 poz. 620 z 2003 r.)
- ustawa o wprowadzeniu - ustawy prawo ochrony środowiska, o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085 tj. z 2001 r., z p. zm.)
- ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63 poz. 638 z 2001 r. z p. zm.)
- ustawa z dnia 11 maja 2001 r., o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63 poz. 639 z 2001 r. z p. zm.)
- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622 tj. z 1996 r., z p. zm.)
- ustawa z dnia 16 października 1991 r., o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 99 poz. 1079 z 2001 r. z p. zm.)
- ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 115 poz. 1229 tj. z 2001 r., z p. zm.)

- ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101 poz. 628 z 1997 r., z p. zm.)
- ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r., o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. Nr 76 poz. 811).
- ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 89 poz. 991)
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627 tj. z 2001 r., z p. zm.)
- ustawa z dnia 27 lipca 2001 r o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska,
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16 poz. 78 z 1995 r. z p. zm.)
- ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 110 poz. 1190 z 2001 r. z p. zm.)
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r o odpadach (Dz. U. Nr 62 poz. 628 tj. z 2001 r., z p. zm.)

Dokumenty strategiczne

W trakcie przygotowywania Programu dokonano przeglądu i analizy następujących dokumentów:

1. Dokumenty określające strategię rozwoju kraju:

- *Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju - Polska 2025,*
- *Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,*
- *Narodowa strategia rozwoju regionalnego,*
- *Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006,*
- *Narodowy program przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej;*

2. Dokumenty polskiej polityki ekologicznej:

- *II Polityka Ekologiczna Państwa,*
- *Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010*
- *Program Wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa, na lata 2002-2010,*
- *Strategia rozwoju energetyki odnawialnej*
- *Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej Krajowa strategia ograniczenia emisji metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych*
- *Narodowa strategia edukacji ekologicznej*
- *NATURA 2000 Europejska sieć ekologiczna,*
- *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski;*
- *Strategia ochrony leśnej różnorodności biologicznej;*

3. Programy sektorowe:

- *średniookresowa strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa,*
- *polityka leśna państwa,*

- strategia rozwoju turystyki,
 - polityka transportowa,
 - polityka energetyczna;
4. Programy regionalne:
- *Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego ZPP,*
 - *Strategia rozwoju województwa podlaskiego,*
 - *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006,*
 - *Program rozwoju turystyki i zagospodarowania turystycznego województwa podlaskiego do 2010 roku,*
 - *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego;*
5. Programy regionalne i lokalne na sąsiednich terenach.

Kryteria (limity)

Kryteria oceny stanu środowiska, niezbędne dla właściwego określenia słabych i mocnych stron (analizy SWOT) i wyznaczenia celów i priorytetów działań, mogą mieć charakter:

- porównawczy – odniesienia do innych podobnych jednostek przestrzennych,
- funkcjonalny – określające właściwe czy pożądane stany z punktu widzenia sprawności, efektywności funkcjonowania poszczególnych elementów badanej jednostki terytorialnej; parametry te mogą mieć charakter formalny,
- społeczne – mające charakter porównania faktycznego stanu z oczekiwaniami społeczności lub ich reprezentantów.

Ze względu na ograniczenia czasowe nie ma możliwości zastosowania kryteriów społecznych. Główne znacznie mogłyby mieć kryteria funkcjonalne, wywiedzione z ogólnokrajowych, ilościowych celów (limitów) polityki ekologicznej. W *II Polityce ekologicznej państwa*, przyjętej przez Radę Ministrów w czerwcu 2000 r. a następnie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w sierpniu 2001 r., ustalone zostały następujące ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska (wszystkie dotyczą celów do osiągnięcia najpóźniej do 2010 r.):

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- ograniczenie zużycia energii o 25% w stosunku do 1990 r. również w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- podwojenie do 2010 r. udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym kraju w stosunku do roku 2000,
- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r.,
- odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych;

- pełna (100%) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego – również o 30%,
- ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.

Rada Ministrów, przyjmując w czerwcu 2000 r. *II Politykę ekologiczną państwa*, nie dokonała jednak podziału limitów krajowych na limity regionalne, gdyż nie było ku temu dostatecznych podstaw planistycznych. Również ustawa Prawo ochrony środowiska nie wprowadziła zasad wypełniania i rozdziału przestrzennego lub branżowego nakładanych przez protokoły do konwencji oraz dyrektywy UE pułapów emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza. Dlatego też przytoczone w rozdziale poniżej wskaźniki liczbowe należy wg twórców polityki ekologicznej traktować jako wielkości orientacyjne, przeznaczone do porównań międzyregionalnych i porównań tempa realizacji celów polityki ekologicznej państwa w poszczególnych powiatach i gminach z tempem realizacji tej polityki na szczeblu krajowym.

Tylko w jednym konkretnym przypadku może mieć miejsce określona procedura „przydziału” limitów dla poszczególnych województw i powiatów. Chodzi tutaj o ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i do powietrza, które są i będą przyjmowane w programach działań mających zapewnić dotrzymanie wymaganych poziomów jakości wód i dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu zdefiniowanych w ustawie Prawo ochrony środowiska, transponującej w tym zakresie wymagania zawarte w ramowych dyrektywach Unii Europejskiej dotyczących jakości wód i powietrza. W takim zakresie, w jakim w ramach monitoringu środowiska zostaną zidentyfikowane dotyczące danego województwa lub powiatu obszary, w których nie są osiągnięte wymagane poziomy jakości wód oraz obszary przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu, a następnie ustalone programy działań naprawczych dla tych obszarów (w postaci programów ochrony wód i programów ochrony powietrza), w programach tych mogą zostać ustalone limity regionalne. Ustalając limity powiatowe dla ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami, można też będzie skorzystać z określenia wielkości wymaganego zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych ze ściekami komunalnymi i ściekami z zakładów przemysłu rolno-spożywczego dla poszczególnych aglomeracji, które zostanie dokonane do końca 2003 r. w przygotowywanym przez Ministerstwo Środowiska Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Analogiczne limity dotyczące gospodarowania odpadami, nie zostały dokonane w ramach Krajowego Planu Gospodarki Odpadami.

Na etapie ustalania priorytetów w grę wchodzi dodatkowe kryterium – wykonalności, szczególnie finansowej.

1. CHARAKTERYSTYKA POWIATU BIELSKIEGO

Zgodnie z podziałem administracyjnym kraju, powiat bielski leży w południowej części województwa podlaskiego. Graniczy z powiatami: od północy – białostockim, od wschodu - hajnowskim, od zachodu – wysokomazowieckim, od południa – siemiatyckim (schemat 1). Siedzibą władz powiatu jest Bielsk Podlaski. Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 138 477 ha. W jego granicach znajduje się 8 gmin (schemat 2):

- 1) miejska Bielsk Podlaski,
- 2) miejska Brańsk,
- 3) wiejska Bielsk Podlaski,
- 4) wiejska Boćki,
- 5) wiejska Brańsk,
- 6) wiejska Orla,
- 7) wiejska Rudka,
- 8) wiejska Wyszki.

Liczba ludności powiatu bielskiego w 2001 r. wynosiła 62,6 tys. mieszkańców. Liczba ta systematycznie spada – od roku 1995 – o 2,7 tys. osób. Podobne tendencje można zauważyć we wszystkich powiatach województwa, za wyjątkiem miast na prawach powiatu (Białystok, Łomża, Suwałki).

W gminach powiatu bielskiego również można zaobserwować trend wzrostu liczby mieszkańców w Bielsku Podlaskim oraz zmniejszania się liczby mieszkańców gmin wiejskich (za wyjątkiem Rudki). Stan ludności w poszczególnych gminach powiatu bielskiego w 1990 i 2001 r. przedstawiono w tabeli 1., zaś perspektywiczną liczbę mieszkańców w powiecie w tabeli 2.

Tabela 1. Stan ludności w poszczególnych gminach powiatu bielskiego w 1990 i 2001 r.

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców w roku	
	1995	2001
Powiat bielski	65 335	62 605
<i>Gminy miejskie</i>	<i>31 197</i>	<i>31 301</i>
Bielsk Podlaski	27 445	27 559
Brańsk	3 752	3 742
<i>Gminy wiejskie</i>	<i>34 138</i>	<i>31 304</i>
Bielsk Podlaski	8 768	7 986
Boćki	5 639	5 152
Brańsk	7 570	6 845
Orla	4 355	3 685
Rudka	2 089	2 411
Wyszki	5 717	5 225

Źródło: Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl.

Schemat 1. Położenie powiatu bielskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.bialystok.pl.

Schemat 2. Podział administracyjny powiatu bielskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.bialystok.pl.

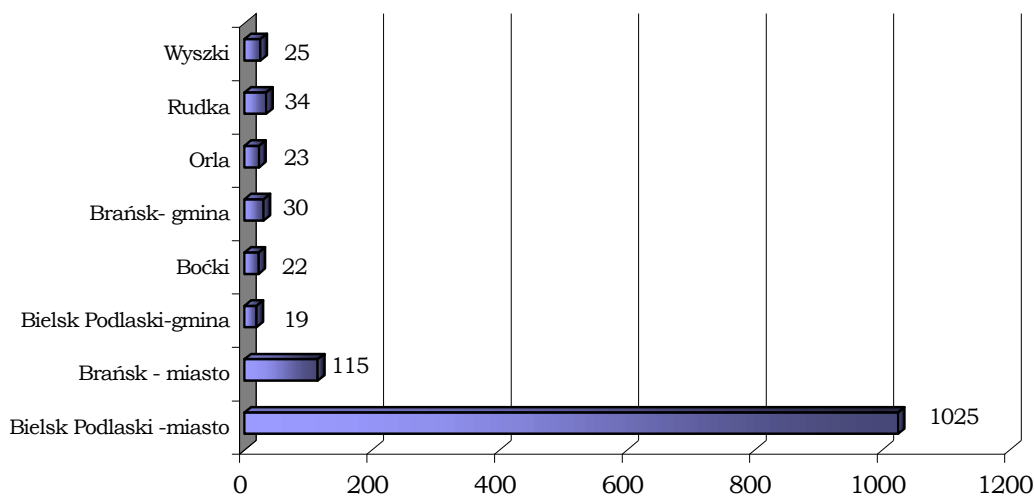
Tabela 2. Perspektywiczna liczba mieszkańców powiatu bielskiego

Wyszczególnienie	Liczba ludności w roku			
	2003	2006	2010	2014
Tereny miejskie	31422	31422	31606	31879
Tereny wiejskie	29911	28180	25839	23574
Ogółem	61333	59602	57445	55453

Źródło: Prognoza demograficzna ludności według Głównego Urzędu Statystycznego.

Wskaźnik zaludnienia w powiecie wynosi 45,2 osób/km². Wskaźnik ten jest niższy niż w województwie podlaskim (60 osób/km²) i w Polsce (124 osoby/km²). Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach powiatu w 2001 r. przedstawiono na schemacie 3.

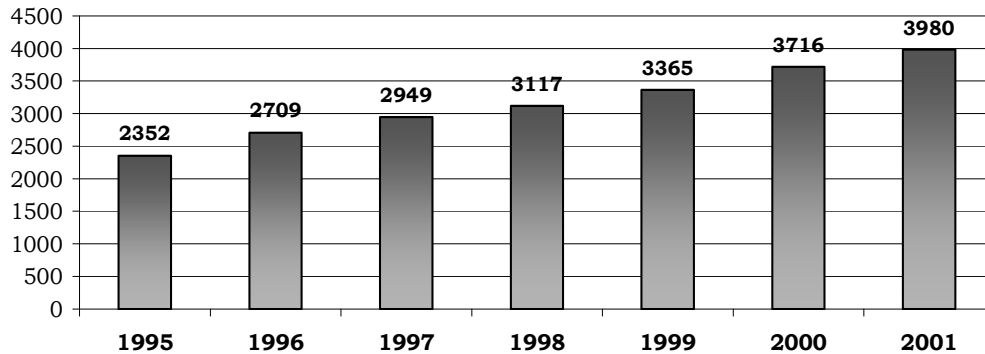
Schemat 3. Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach powiatu bielskiego w 2001 r. (na km²)

Źródło: Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl.

Liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON w 2001 r. wynosiła około 4 tys., z tego niemal 97% stanowiły jednostki sektora prywatnego (głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą). Od 1995 r. można zauważyć rosnącą tendencję liczby podmiotów gospodarczych (schemat 4).

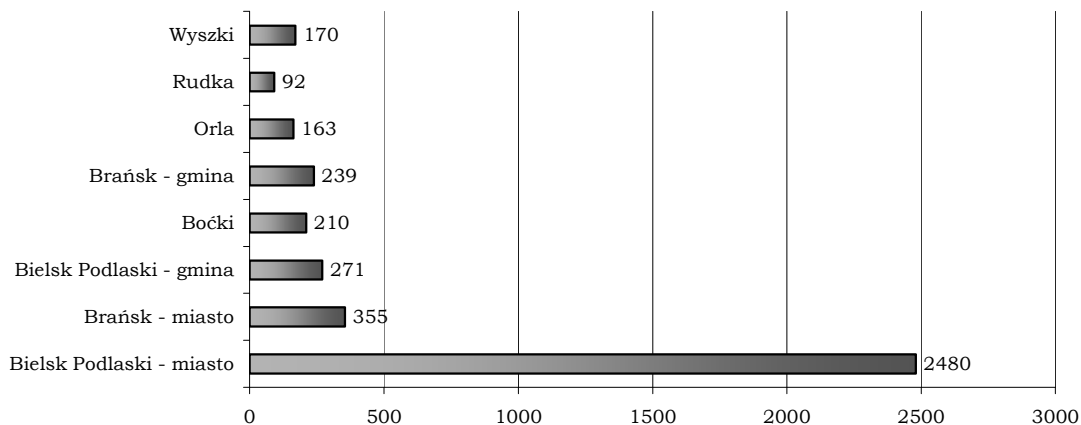
Schemat 4. Liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON w powiecie bielskim w latach 1995-2001

Źródło: Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl.

Najwięcej jednostek w 2001 r. było zarejestrowanych w mieście Bielsk Podlaski – 2480 jednostek (62,3% jednostek w powiecie), najmniej zaś w gminie Rudka – 92 jednostki (2,3%) – schemat 5.

Schemat 5. Liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON w gminach powiatu bielskiego 2001 r.

Źródło: Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl.

Powiat bielski jest obszarem mało uprzemysłowionym. Zdecydowana większość jednostek gospodarczych to małe i średnie przedsiębiorstwa. Najważniejsze produkty wytwarzane na terenie powiatu to napoje gazowane i niegazowane, maszyny i urządzenia, wyroby mleczarskie i mięsne, produkcja budowlana.

Powiat bielski ma charakter rolniczy. Funkcjonuje tu ponad 14 tys. gospodarstw powyżej 1 ha, średnia wielkość gospodarstw wynosi 9,81 ha. W gospodarstwach rolnych zamieszkuje ok. 37 tys. osób (58,6 % ogółu mieszkańców powiatu). Produkcja rolnicza w Powiecie opiera się o dwa główne kierunki: roślinną i zwierzęcą. Są one z

sobą zintegrowane i stanowią całość rolnictwa Powiatu. Produkcja roślinna przez rolników traktowana jest dwukierunkowo: jako produkcja towarowa i jako produkcja pasz dla zwierząt hodowlanych. Kierunek paszowy produkcji roślinnej jest bardziej rozpowszechniony ze względu na klasę gleb jak również rozwiniętą hodowlę zwierząt, szczególnie bydła mlecznego. Około 5 684 gospodarstw zajmuje się towarową produkcją mleka. Na 100 ha użytków rolnych przypada 59 szt. bydła. Mniejszą grupę zwierząt hodowlanych stanowi trzoda chlewna. Powiat bielski zajmuje ostatnie miejsce w regionie pod względem pogłowia trzody (ogółem 43 tys. sztuk). Na 1 ha użytków rolnych przypadają średnio 43 sztuki. Produkcja trzody chlewnej jest rozdrobiona i niewiele gospodarstw jest ukierunkowanych na ten rodzaj produkcji. Jeszcze mniejsze znaczenie w produkcji zwierzęcej mają takie grupy zwierząt jak owce i konie. Poza tradycyjnymi kierunkami rolnictwa: hodowla bydła i trzody, uprawa zbóż, w powiecie nie ma dobrze rozwiniętych innych działów produkcji rolnej.

Strukturę pracujących w gminach powiatu bielskiego w 2002 r. przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Struktura pracujących w powiecie bielskim według wg gmin w 2002 r.

Wyszczególnienie	Liczba pracujących								
	Ogółem	Bielsk Podl. - miasto	Brańsk - miasto	Bielsk Podl.	Boćki	Brańsk	Orla	Rudka	Wyszki
Rolnictwo i leśnictwo	222	56	11	71	0	6	32	38	-
Przemysł	3172	2799	163	34	8	77	26	17	48
Usługi rynkowe	2040	1617	184	49	50	8	60	10	62
Usługi nierynkowe	2753	1976	220	84	88	87	74	131	93
Ogółem	8187	6448	578	238	150	178	192	196	207

Źródło: dane Urząd Statystyczny w Białymstoku.

Do ważniejszych przedsiębiorstw na terenie powiatu bielskiego należą:

- Mlekovita-Bielmlek Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
- Zakład Produkcyjny HOOP w Bielsku Podlaskim,
- Zakład Mięсны NETTER w Bielsku Podlaskim,
- „Unibud Podlaski” sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim – przedsiębiorstwo budowlane,
- „Unibud BEP” sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim – przedsiębiorstwo budowlane,
- „Społem” PSS w Bielsku Podlaskim,
- „Polbud” Przedsiębiorstwo Budowlane w Bielsku Podlaskim,
- MPEC S.A. w Bielsku Podlaskim,
- Fabryka Przyrządów i Uchwytów „Bison-Bial”, Oddział w Bielsku Podlaskim,
- EKOINSBUD Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
- Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
- „Gold-Wald” sp. z o.o. w Brańsku – wyroby z tworzyw sztucznych,
- „Interlight” S. Walędziak w Brańsku – wyroby z tworzyw sztucznych,
- PHU „Jawor” A. Wiśniewski w Brańsku – produkcja mebli,
- „Cedr” sp. z o.o. w Brańsku – produkcja płyt klejowych drewnianych,
- PPH „Tarpol” W. Żero – produkcja drewna i wyrobów z drewna,
- ART-PROFIL sp. z o.o. w Wyszkiach – produkcja skór i wyrobów ze skóry.

Długość sieci gazowej w powiecie bielskim wynosi jedynie 9,4 km (gmina Wyszki).

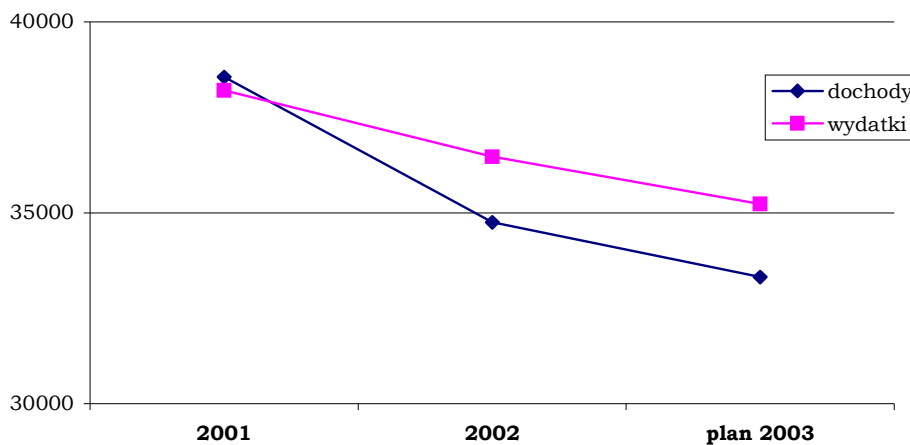
Na terenie powiatu bielskiego występują:

- drogi krajowe: nr 19 – Białystok – Bielsk Podlaski – Rzeszów, nr 66 – Zambrów – Bielsk Podlaski – Połowce,
- drogi wojewódzkie: nr 681– Ciechanowiec – Łapy, nr 689 – Bielsk Podlaski – Białowieża, nr 659 – Topczewo – Hodyszewo,
- drogi powiatowe – o długości 703 km, w tym 453 km utwardzonych
- drogi gminne – o długości 336 km, w tym 182 km utwardzonych.

Przez obszar powiatu bielskiego przebiega linia kolejowa Białystok – Bielsk Podlaski – Czeremcha.

Dochody i wydatki powiatu bielskiego (bez budżetów gmin powiatu) w badanym okresie 2001-2003 są coraz niższe (schemat 6).

Schemat 6. Dochody i wydatki powiatu bielskiego w latach 2001 i 2002 oraz plan na 2003 r. (ceny stałe z 2002 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego w Bielsku Podlaskim.

Głównym źródłem dochodów powiatu są subwencje. W planie na 2003 r. stanowią one aż 63,4% dochodów. Udział dochodów własnych zwiększył się od 9,5% w 2001 r. do 12,0% w 2002 r. i 11,5% w planie na 2003 r. (tabela 4).

Tabela 4. Dochody powiatu bielskiego (bez dochodów gmin) – ceny bieżące

Wyszczególnienie	Dochody w tys. zł		
	2001 r.	2002 r	Planowane 2003 r
Dochody własne, w tym:	3656	4163	3815
Dochody z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych	251	256	290
Pozostałe dochody, w tym:	34832	30591	29502
Dotacje celowe, w tym:	13532	12227	8381
Budownictwo	86	358	514
Rolnictwo	380	578	361
Leśnictwo	140	120	154
Transport	29	-	881
Gospodarka mieszk. oraz niematerialne usługi komunalne	23	97	175

Wyszczególnienie	Dochody w tys. zł		
	2001 r.	2002 r	Planowane 2003 r
Oświata i wychowanie	197	831	783
Ochrona zdrowia	2458	289	320
Opieka społeczna	3253	3065	2897
Turystyka i wypoczynek	0	0	0
Adm. państwowa i samorządowa	186	187	207
Bezpieczeństwo publiczne	6780	6709	2032
Subwencje, w tym:	21300	18364	21121
Subwencja oświatowa	15033	13105	15403
Subwencja wyrównawcza	962	917	929
Subwencja drogowa	5305	4342	4789
RAZEM	38488	34754	33317

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego w Bielsku Podlaskim.

Wydatki inwestycyjne w powiecie bielskim w 2001 r stanowiły 15,3% wydatków ogółem, w 2001 r. udział ten zmniejszył się do 11,5%. Na rok 2003 zaplanowano udział 14,0% wydatków inwestycyjnych (tabela 5).

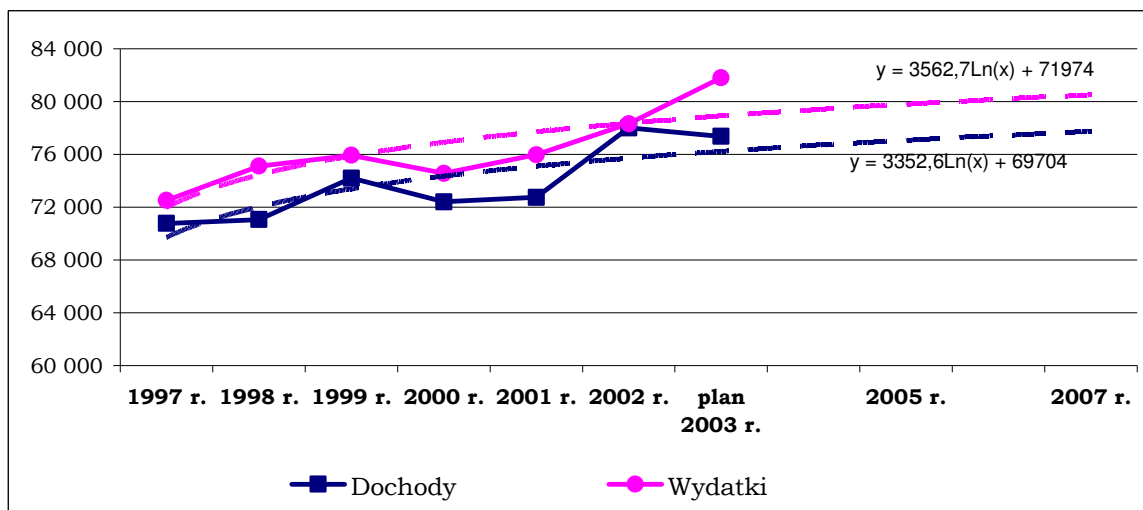
Tabela 5. Wydatki powiatu bielskiego (bez wydatków gmin) – ceny bieżące

Wyszczególnienie	Wydatki w tys. zł		
	2001 r	2002 r	Planowane 2003 r
Budownictwo	96	370	528
Rolnictwo	409	578	361
Leśnictwo	111	113	211
Transport	5276	4398	4666
Gospodarka mieszkaniowa oraz niem. usługi komunalne	59	175	230
Oświata i wychowanie	15391	15618	16994
Kultura i sztuka	12	11	12
Ochrona zdrowia	2602	593	326
Opieka społeczna	3841	4198	3626
Kultura fizyczna i sport	21	17	14
Turystyka i wypoczynek	0	4	0
Administracja państwowa i samorządowa	3445	3631	4411
Bezpieczeństwo publiczne	6819	6709	2154
Pozostałe wydatki	59	55	1703
RAZEM, z tego:	38141	36470	35236
Wydatki bieżące	32308	32263	30293
Wydatki inwestycyjne	5833	4207	4943

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego w Bielsku Podlaskim.

Dochody i wydatki gmin powiatu bielskiego w latach 1997-2003 utrzymywały nieznaczny trend rosnący (schemat 7). Jednak w całym okresie występuje nadwyżka wydatków nad dochodami.

Schemat 7. Dochody i wydatki gmin powiatu bielskiego w latach 1997-2003 (ceny stałe w tys. zł z 2002 r.) oraz prognoza do 2007 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl

Dochody i wydatki gmin powiatu bielskiego w poszczególnych latach przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6. Sytuacja finansowa gmin powiatu bielskiego (ceny bieżące w tys. zł).

MIASTO/GMINA	2000 r.	2001 r.	2002 r.	plan na 2003 r.
<i>Gmina miejska BIELSK PODLASKI (w tys. zł)</i>				
DOCHODY OGÓŁEM:	29 837	30 362	34 196	32 615
w tym dochody własne	25 623	26 078	28 179	28 672
WYDATKI OGÓŁEM:	30 958	32 218	34 679	35 279
w tym inwestycje bieżące	4 044	4 825	6 040	4 823
w tym służące ochronie środowiska	3 001	1 326	1 219	546
w tym służące gospodarce wodnej	0	0	0	0
<i>Gmina miejska BRAŃSK</i>				
DOCHODY OGÓŁEM:	6 120	7 034	6 214	6 834
w tym dochody własne	2 797	2 499	2 604	2 879
WYDATKI OGÓŁEM:	6 040	7 193	5 965	7 215
w tym inwestycje bieżące	935	1 678	162	678
w tym służące ochronie środowiska	40	0	0	0
w tym służące gospodarce wodnej	104	59	0	50
<i>Gmina wiejska BIELSK PODLASKI</i>				
DOCHODY OGÓŁEM:	7 712	8 010	8 983	9 180
w tym dochody własne	3 234	3 567	4 116	4 208
WYDATKI OGÓŁEM:	7 961	9 182	8 551	8 972
w tym inwestycje bieżące	1 085	2 570	1 306	1 529
w tym służące ochronie środowiska	0	0	4	13
w tym służące gospodarce wodnej	55	23	14	1 039

MIASTO/GMINA	2000 r.	2001 r.	2002 r.	plan na 2003 r.
<i>Gmina wiejska BOĆKI</i>				
DOCHODY OGÓŁEM:	5 320	6 126	5 675	5 681
w tym dochody własne	1 510	2 018	1 616	1 591
WYDATKI OGÓŁEM:	6 019	5 758	5 629	5 789
w tym inwestycje bieżące	1 589	1 253	1 057	571
w tym służące ochronie środowiska	1 128	588	286	170
w tym służące gospodarce wodnej	210	234	431	325
<i>Gmina wiejska BRAŃSK</i>				
DOCHODY OGÓŁEM:	6 977	7 096	7 761	7 754
w tym dochody własne	3 043	2 998	3 326	3 050
WYDATKI OGÓŁEM:	6 767	7 015	8 558	8 214
w tym inwestycje bieżące	1 096	1 273	2 987	2 156
w tym służące ochronie środowiska	36	114	48	46
w tym służące gospodarce wodnej	49	518	1 163	1 140
<i>Gmina wiejska ORLA</i>				
DOCHODY OGÓŁEM:	3 339	3 921	4 042	3 961
w tym dochody własne	1 609	1 547	1 804	2 039
WYDATKI OGÓŁEM:	3 214	3 792	4 001	4 361
w tym inwestycje bieżące	18	25	385	538
w tym służące ochronie środowiska	0	25	1	538
w tym służące gospodarce wodnej	0	0	0	0
<i>Gmina wiejska RUDKA</i>				
DOCHODY OGÓŁEM:	2 432	2 651	3 000	3 142
w tym dochody własne	914	1 033	1 013	1 018
WYDATKI OGÓŁEM:	2 292	2 457	3 099	3 541
w tym inwestycje bieżące	263	443	916	1 037
w tym służące ochronie środowiska	0	0	0	0
w tym służące gospodarce wodnej	153	20	189	760
<i>Gmina wiejska WYSZKI</i>				
DOCHODY OGÓŁEM:	6 736	6 739	7 776	7 822
w tym dochody własne	2 669	2 235	2 826	2 976
WYDATKI OGÓŁEM:	7 089	7 402	7 857	8 442
w tym inwestycje bieżące	782	873	1 049	2 102
w tym służące ochronie środowiska	38	0	342	0
w tym służące gospodarce wodnej	180	191	150	41

Źródło: Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl oraz Urzędy Miast i Gmin.

Dochody budżetów gmin powiatu bielskiego na 1 mieszkańca (1,16 tys. zł/osobę) w 2001 r. były porównywalne z dochodami innych gmin powiatów województwa podlaskiego.

2. STAN ŚRODOWISKA POWIATU BIELSKIEGO

2.1. Krajobraz, klimat i formy użytkowania terenu

Według podziału fizjograficznego Polski obszar powiatu bielskiego należy do prowincji Nizin Wschodniobałtycko-Białoruskich (Podprowincja: Wysoczyzny Podlasko-Białoruskie, Makroregion: Nizina Północnopodlaska, Mezoregion: Dolina Górnej Narwi oraz Równina Bielska).

Dolina Górnej Narwi rozciąga się na powierzchni około 480 km² pomiędzy Wysoczyzną Białostocką, Równiną Bielską i Wysoczyzną Wysokomazowiecką. Narew bierze początek na białoruskim Przedpolesiu Zachodnim i wykorzystuje pradolinę, związaną ze stadiem Wkry zlodowacenia warciańskiego. Pod Surazem skręca na północ i wraz z doliną zatacza trzy duże łuki, po czym przyjmuje z prawej strony Supraśl i wpływa do Kotliny Biebrzańskiej. W górnym odcinku uchodzi do niej z lewej strony Narewka, płynąca z Puszczy Białowieskiej oraz Orlanka z okolic Bielska Podlaskiego. Dno doliny jest zabagnione, rzeka rozwidła się i meandruje, w związku z czym w samej dolinie brak większych osiedli i stanowi ona pewną zaporę komunikacyjną. W ostatnich latach utworzono w pobliżu granicy państwa zbiornik zaporowy Jezioro Siemianowskie o pojemności 70 mln m³, długości 11 km i szerokości 4 km, przecięty linią kolejową do granicy państwa w kierunku Wołkowyska. Dolinę Górnej Narwi przecinają dwie inne linie kolejowe: z Łap do Białegostoku (warszawsko-petersburska) i z Białegostoku do Bielska Podlaskiego.

Równina Bielska zajmuje powierzchnię około 2800 km² między Doliną Górnej Narwi a Wysoczyzną Drohiczyńską i Wysoczyzną Wysokomazowiecką, natomiast poza granicą państwa - z Przedpolesiem Zachodnim. Powierzchnię równiny urozmaicają wzgórza kemowe związane z recesją zlodowacenia warciańskiego. Przez równinę przebiega dział wód Narwi (Narewki i Orlanki) oraz Bugu (Leśnej i Nurca). Jest to kraina przeważnie rolnicza. Użytki rolne zajmują 75% powierzchni. We wschodniej części regionu występuje duży kompleks leśny Puszczy Białowieskiej, obejmujący w granicach Polski 580 km². Głównym miastem regionu jest Bielsk Podlaski (ok. 27,5 tys. mieszk.), niegdyś stolica ziemi bielskiej, która prawa miejskie uzyskała w 1440 r. Znacznie mniejszy jest położony na prawym brzegu Nurca Brańsk (ok. 3,7 tys. mieszk.), który prawa miejskie uzyskał w końcu XV w. i był miejscem sejmików szlachty bielskiej.

Warunki klimatyczne powiatu bielskiego są typowe dla północno wschodniej Polski. Panuje tu klimat umiarkowany przejściowy z wyraźnym wpływem czynników kontynentalnych, charakteryzujących się surowością warunków. Występuje tu mała bezwładność termodynamiczna, niższa średnia temperatura roczna (6,9°C) i duża amplituda jej zmian na przestrzeni zimy i lata (22°C). Okres wegetacyjny jest ściśle związany z temperaturami dobowymi i wynosi 200-210 dni. Jest krótszy średnio o 1-2 tygodnie w stosunku do Mazowsza i Wyżyny Lubelskiej. Zimy zazwyczaj są mroźne i relatywnie długie. Bardzo niekorzystne dla roślin są wiosenne przymrozki pojawiające się nawet w I połowie maja. Okres występowania temperatur ujemnych jest dość długi i trwa w ciągu roku średnio 130-140 dni. Średnio w roku notuje się 560-570 mm opadów meteorologicznych, skupionych głównie w okresie od kwietnia do września (60%). Zdecydowanie korzystną cechą klimatyczną jest dość duże nasłonecznienie. Współczynnik zachmurzenia wynosi (6,4) i jest niższy od współczynnika dla Polski (6,6). Najczęściej zachmurzenia dominują w listopadzie i grudniu.

Powierzchnia ewidencyjna powiatu bielskiego wynosi 1385 km². Dominują użytki rolne (75,0%) oraz użytki leśne, zadrzewione i zakrzewione (19,9%). Kierunki użytkowania gruntów w powiecie szczegółowo przedstawia tab. 7.

Tabela 7. Powierzchnia ewidencyjna i kierunki wykorzystania powierzchni w powiecie bielskim w 2001 roku

Kierunek wykorzystania	Powierzchnia [ha]	Struktura [%]
Użytki rolne	104 836	75,7
w tym: grunty orne	61 878	44,7
sady	459	0,3
łąki i pastwiska	38 798	28,0
Lasy i grunty leśne oraz zadrzewienia i zakrzewienia	26 822	19,4
Wody	346	0,2
Grunty zabudowane i zurbanizowane	5 763	4,2
w tym: mieszkaniowe, przemysłowe, inne zabudowane, wypoczynku i rekreacji	951	0,7
tereny komunikacyjne	4 536	3,3
użytki kopalne	276	0,2
Użytki ekologiczne	9	0,0
Tereny różne	36	0,0
Nieuzytaki*	665	0,5
RAZEM	138 477	100,0

Źródło: Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r. Informacje i opracowania statystyczne, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2002.

Strukturę użytkowania powierzchni w poszczególnych gminach powiatu bielskiego przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8. Struktura użytkowania powierzchni w gminach powiatu bielskiego w 2002 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem w ha, struktura w %							
	Bielsk Podlaski - miasto	Brańsk -miasto	Bielsk Podlaski - gmina	Boćki	Brańsk - gmina	Orla	Rudka	Wyszki
Ogółem*) [ha] = 100%, z tego %	2688	3243	43014	23206	22730	15968	7021	20650
Użytki rolne:	62,8	62,5	73,2	72,3	78,3	80,5	52,3	71,3
- grunty orne	43,5	38,5	45,2	41,8	48,1	49,8	29,6	41,7
- użytki zielone	18,1	23,9	27,8	30,3	29,9	30,5	22,7	29,5
- sady	1,3	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1
Lasy	1,8	28,5	18,7	20,9	14,9	11,5	40,0	22,3
Wody (rzeki, jeziora, zbiorniki wodne)	0,5	1,1	0,8	1,1	0,9	1,7	0,3	0,4
Grunty zabudowane i zurbanizowane	27,8	7,1	5,8	5,0	5,0	2,6	1,4	3,4
Użytki ekologiczne	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nieuzytaki	0,4	0,4	0,7	0,4	0,4	0,4	2,8	0,3
Inne	6,7	0,2	0,8	0,2	0,5	3,3	3,1	2,2

*) łącznie z powierzchnią wyrównawczą (43ha).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych, informacji urzędów miast i gmin.

2.2. Zasoby glebowe

Gleby powiatu bielskiego są dość silnie zróżnicowane. Mają niezbyt korzystne stosunki wodne – wody gruntowe zalegają dość głęboko, a możliwości gromadzenia wody w glebie są małe. Biorąc pod uwagę strukturę obszarową powiatu największy odsetek stanowią gleby IV kl. około (50 %) i V kl. bonitacyjnej (26 %). Gleby I i II kl. nie występują, zaś kl. III stanowią około 14 %, kl. VI i VI z 10 % ogółu gruntów. W województwie podlaskim pod względem jakości gleb powiat bielski zajmuje trzecie miejsce, po powiecie wysokomazowieckim i zambrowskim.

Zasoby gleb i ich jakość przedstawiono w tabelach 9, 10 i 11.

Tabela 9. Bonitacja gruntów ornych (łącznie z sadami)

Wyszczególnienie	Klasy bonitacyjne gruntów ornych						
	IIIA	IIIB	IVA	IVB	V	VI	VIZ
Województwo podlaskie	6960	57460	173894	209970	213216	129006	11347
Powiat bielski	737	10137	17849	13480	14053	5716	309
Bielsk Podlaski – miasto	21	273	492	244	158	15	0
Brańsk - miasto	128	408	302	98	238	76	0
Bielsk Podlaski – gmina	213	3260	5150	4615	4662	1615	102
Boćki	166	1602	2803	1691	2264	1155	59
Brańsk - gmina	73	2012	3795	2503	2097	757	19
Orla	69	1679	2406	1377	1567	764	52
Rudka	64	280	383	340	362	167	9
Wyszki	3	623	2518	2612	2705	1167	68

Źródło: Biesiacki A. Kuś J., *Ocena obszarów o zróżnicowanej przydatności do produkcji rolnej*, Cz.I, IUNG, Puławy 2002.

Tabela 10. Klasy bonitacyjne użytków zielonych

Wyszczególnienie	Klasy bonitacyjne użytków zielonych				
	III	IV	V	VI	VIZ
Województwo podlaskie	18019	169765	141421	65413	4702
Powiat bielski	3760	19843	12356	2712	225
Bielsk Podlaski – miasto	188	218	72	11	1
Brańsk - miasto	155	347	256	18	0
Bielsk Podlaski – gmina	1209	6039	3641	1009	87
Boćki	572	2669	2302	451	47
Brańsk - gmina	791	3664	2029	480	37
Orla	468	2362	1623	400	22
Rudka	102	1012	443	80	15
Wyszki	275	2532	1990	263	16

Źródło: Biesiacki A. Kuś J., *Ocena obszarów o zróżnicowanej przydatności do produkcji rolnej*, Cz.I, IUNG, Puławy 2002.

Tabela 11. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Wyszczególnienie	Wskaźnik jakości
Kraj	66,6
Województwo podlaskie	55,0
Powiat bielski	61,7
Bielsk Podlaski – miasto	70,9
Brańsk - miasto	66,2
Bielsk Podlaski – gmina	70,9
Boćki	61,1
Brańsk - gmina	63,9
Orla	63,4
Rudka	60,7
Wyszki	57,4

Źródło: Biesiacki A. Kuś J., *Ocena obszarów o zróżnicowanej przydatności do produkcji rolnej*, Cz.I, IUNG, Puławy 2002.

2.3. Zasoby wodne

Zasoby wodne powiatu bielskiego tworzą wody powierzchniowe (rzeki) i wody podziemne.

Sieć rzeczną powiatu bielskiego tworzą:

- graniczna rzeka powiatu Narew,
- dopływ Narwi – rzeka Orlanka o długości 50,3 km oraz rzeka Pulszanka,
- dopływ Orlanki – rzeka Biała o długości 31,2 km,
- rzeka Nurzec (dopływ Bugu) o długości 100,2 km, wraz z dopływami Mianka, Bronka, Nurczyk, Czarna i Leśna.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych (głównie trzecio- i czwartorzędowych) w 2002 r. oszacowano na ok. 1,7 tys. m³/godz.

2.4. Zasoby leśne

Ogólna powierzchnia gruntów leśnych powiatu wynosi 26,8 tys. ha (US w Białymstoku, stan na 31.12.2001 r.). Średnia lesistość powiatu wynosi 19,2% i jest niższa od średniej lesistości województwa podlaskiego o 10,4% oraz niższa od średniej krajowej o 9,2%.

Lasy publiczne zajmują powierzchnię 11,2 tys. ha (41,8%). Lasy prywatne pokrywają obszar 15,6 tys. ha (58,2% powierzchni gruntów leśnych). Proporcje te są inne, niż występujące średnio w województwie podlaskim, gdzie powierzchnia zajmowana przez lasy prywatne stanowiła około 1/3 powierzchni gruntów leśnych.

Lasy publiczne wchodzi w skład Nadleśnictwa Bielsk, Nadleśnictwa Nurzec i Nadleśnictwa Rudka. Nadleśnictwa te, oprócz powiatu bielskiego obejmują również części innych powiatów:

- Nadleśnictwo Bielsk – powiat białostocki, bielski i hajnowski – o powierzchni lasów państwowych 6,6 tys. ha i lasów prywatnych 13,8 tys. ha,
- Nadleśnictwo Nurzec – powiat siemiatycki i bielski (gmina Boćki) – o powierzchni lasów państwowych 6,4 tys. ha i lasów prywatnych 16,5 tys. ha,
- Nadleśnictwo Rudka – powiat białostocki, bielski, ostrowski, siemiatycki i wysokomazowiecki – o powierzchni lasów państwowych 15,5 tys. ha i lasów prywatnych 33,8 tys. ha.

Udział gatunkowy w lasach publicznych nadleśnictw przedstawiono w tabeli 12.

Tabela 12. Udział gatunkowy w lasach publicznych nadleśnictw (w %)

Gatunek	Nadleśnictwo Nurzec	Nadleśnictwo Rudka	Nadleśnictwo Bielsk
Sosna	70	39	77
Dąb	11	31	3
Brzoza	8	13	7
Olsza	4	9	6
Inne	7	8	7

Źródło: Informacje Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku oraz dane ze strony internetowej www.bialystok.lasy.gov.pl.

Przeciętny wiek drzew wynosi 50 lat.

Powierzchnię lasów ochronnych w nadleśnictwach przedstawiono w tabeli 13.

Tabela 13. Powierzchnia lasów ochronnych w Nadleśnictwie Rudka (w ha)

Lasy ochronne	Nadleśnictwo Nurzec	Nadleśnictwo Rudka	Nadleśnictwo Bielsk
glebochronne	53	119	2
wodochronne	1442	1549	485
uzdrowiskowo-klimatyczne	0	0	0
w miastach i wokół miast	0	154	1242
obronne	596	35	35
ostoje zwierząt	568	597	40
na stałych powierzchniach badawczych	424	12	42
cenne pod względem przyrodniczym	800	69+25*)	0
nasienne	0	181	0
Razem	3038	2741	1846

*) otulina Narwiańskiego Parku Narodowego

Źródło: Informacje Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku oraz dane ze strony internetowej www.bialystok.lasy.gov.pl.

Rozkład wieku lasów państwowych przedstawiono w tabeli 14

Tabela 14. Rozkład wieku drzewostanów w nadleśnictwach (w %)

Wiek (lata)	Nadleśnictwo Nurzec	Nadleśnictwo Rudka	Nadleśnictwo Bielsk
1-20	27	8	27
21-40	27	27	41
41-60	21	37	21
61-80	17	19	7
ponad 81	8	9	4

Źródło: Informacje Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku oraz dane ze strony internetowej www.bialystok.lasy.gov.pl.

Zasoby drzewne nadleśnictw w lasach niestanowiących własności skarbu państwa wynosiły w 2001 r.:

- w nadleśnictwie Nurzec – 206 m³/ha powierzchni zalesionej,
- w nadleśnictwie Rudka – 230 m³/ha,
- w nadleśnictwie Bielsk – 157 m³/ha.

Niemal 100% powierzchni gruntów leśnych powiatu bielskiego niestanowiących własności skarbu państwa należy do osób prywatnych. Wybrane informacje o lasach prywatnych i gminnych w poszczególnych gminach powiatu przedstawiono w tabeli 15.

Tabela 15. Wybrane informacje o lasach prywatnych i gminnych powiatu bielskiego w 2001 r.

Wyszczególnienie	Ogółem			Lasy prywatne			Lasy gminne	
	Powierzchnia gruntów leśnych	Pozyskanie grubizny	Lasy ochronne	Powierzchnia gruntów leśnych	Pozyskanie grubizny	Lasy ochronne	Powierzchnia gruntów leśnych	Lasy ochronne
	(ha)	(m ³ /ha pow. zalesionej)	(% powierzchni gruntów leśnych)	(ha) (% pow. ogółem)	(m ³ /ha pow. zalesionej)	(% powierzchni gruntów leśnych)	(ha) (% pow. ogółem)	(% powierzchni gruntów leśnych)
Województwo podlaskie	186249,7	0,7	5,8	185106,3 99,4	0,7	5,7	1140,4 0,6	20,1
Powiat bielski	15593,6	0,9	0	15568,0 99,8	0,9	0	25,6 0,2	0
Bielsk Podlaski – miasto	44,5	0	0	44,0 98,9	0,0	0	0,5 1,1	0
Brańsk - miasto	768,5	0,4	0	768,0 100	0,4	0	0,5 0	0
Bielsk Podlaski	4030,0	2,4	0	4027,0 99,9	2,4	0	3,0 0,1	0
Boćki	3224,2	0,4	0	3222,0 99,9	0,4	0	2,2 0,1	0
Brańsk	2774,0	0,4	0	2769,0 99,8	0,4	0	5,0 0,2	0
Orla	878,2	0	0	876 99,7	0	0	2,2 0,3	0
Rudka	651,0	0,4	0	649,0 99,7	0,4	0	2,0 0,3	0
Wyszki	3223,2	3,7	0	3213 99,7	3,7	0	10,2 0,3	0

Źródło: Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2002.

Najwyższy wskaźnik pozyskania grubizny występuje w gminie Wyszki (3,7 m³/ha) i w gminie Bielsk Podlaski (2,4 m³/ha).

Lasy ochronne na powierzchni gruntów leśnych niestanowiących własności Skarbu Państwa w ogóle nie występują.

2.5. Zasoby surowców mineralnych

Zasoby surowców mineralnych przedstawiono w tabeli 16.

Tabela 16. Złoże kopalin w powiecie bielskim

Lp.	Nazwa złoże	Gmina	Rodzaj kopaliny	Stan zasobów w dniu 31.12.2001		
				w tys. ton		
				geologiczne	przemysłowe	wydobycie
1.	Bielsk Podlaski	Bielsk Podlaski – gm.	gliny i iły zastoiskowe	536,0	-	-
2.	Deniski I	Bielsk Podlaski – gm.	kruszywo naturalne (piasek)	76,0	-	-
3.	Dubiażyn	Bielsk Podlaski – gm.	kruszywo naturalne (piasek ze żwirem)	479,0	-	-
4.	Orla	Orla	iły warwowe	2253 tys. m ³		
5.	Świridy	Brańsk – gm.	kruszywo naturalne	28,0	27,0	7,0

Źródło: Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce. PiG.

2.6. Obszary chronione

Na system obszarów chronionych powiatu bielskiego składają się: obszar chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne oraz 68 pomników przyrody. Łączna powierzchnia terenów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, prawnie chronionych, wynosiła w 2001 roku 4,2 tys. ha, czyli obejmowała 3,0 % obszaru powiatu (tabela 17).

Tabela 17. Powierzchnia obszarów chronionych w powiecie bielskim w 2001 r.

Wyszczególnienie	Obszary chronione ogółem		Obszary chronionego krajobrazu	Użytki ekologiczne	Pomniki przyrody
	powierzchnia (ha)	w % powierzchni ogólnej	powierzchnia w ha		szt.
Powiat bielski	4209,0	30,	4200,0	9,0	68
Bielsk Podlaski – miasto	-	-	-	-	29
Bielsk Podlaski	3150	7,3	3150	-	19
Boćki	9,0	-	-	9,0	11
Brańsk	-	-	-	-	3
Orla	-	-	-	-	2
Wyszki	1050,0	5,1	1050,0	-	4

Źródło: Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2002.

Obszar chronionego krajobrazu, stanowiący 99,8% obszarów szczególnie chronionych, to część obszaru chronionego Dolina Dolnej Narwi, który zajmuje również częściowo powierzchnię powiatu hajnowskiego, białostockiego i łomżyńskiego. Obszar ten zajmuje powierzchnię 41 862,0 ha, utworzony został w 1986 r. ze względu na ochronę i zachowanie doliny Narwi wyróżniającej się wysokimi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi, kulturowymi i wypoczynkowymi.

Użytki ekologiczne, występujące w gminie Boćki, stanowią głównie ekosystemy bagienne i oczka wodne.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej. W powiecie bielskim są to: 57 pojedynczych drzew, 4 grupy drzew, 2 aleje, 4 głązy narzutowe i 1 skałka (grota, jaskinia).

2.7. Jakość powietrza atmosferycznego

Głównym źródłem informacji o stanie zanieczyszczenia atmosfery jest obserwacja zmian, jakie zachodzą w ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza oraz stężeń zanieczyszczeń powietrza i opadów atmosferycznych.

Podstawowymi parametrami charakteryzującymi stan zanieczyszczenia powietrza są średnie stężenia substancji w powietrzu dla określonych okresów uśredniania. Generalnie w całym województwie podlaskim obserwowano korzystne tendencje zmian stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszonego. Według badań prowadzonych w latach 1996 – 2001 w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (w sieci podstawowej oraz w sieci nadzoru ogólnego nad jakością powietrza w miastach) nie zostały przekroczone na żadnej stacji pomiarowej dopuszczalne średnie roczne wartości stężeń SO₂, NO₂ i pyłu zawieszonego.

Na terenie powiatu bielskiego stan zanieczyszczenia powietrza odpowiada wynikom ze stacji pomiarowej w Bielsku Podlaskim prowadzonej przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Białymstoku. Na stacji oznaczano średniodobowe i średnioroczne stężenia SO₂, NO₂ i pyłu zawieszonego. Wyniki badań zestawiono w tabeli 18.

Tabela 18. Stężenie zanieczyszczeń w powietrzu na stacji pomiarowej w Bielsku Podlaskim w latach 1997-2001

Rodzaj zanieczyszczenia	Lata	Stężenie	Wartość dopuszczalna*
Dwutlenek siarki (SO ₂)	1997	3,9	40 µg/m ³
	1998	5,9	
	1999	5,8	
	2000	2,7	
	2001	3,4	
Dwutlenek azotu (NO ₂)	1997	15,9	40 µg/m ³
	1998	19,6	
	1999	21,5	
	2000	21,5	
	2001	30,4	
Pył zawieszony	1997	20,0	50 µg/m ³
	1998	16,8	
	1999	16,8	
	2000	9,5	
	2001	10,6	

* Rozporządzenie ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 28.04.1998 r. w sprawie dopuszczalnych wartości substancji zanieczyszczających w powietrzu (Dz. U. Nr 55, poz. 355).

Źródło: Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, październik 2002.

W latach 1997 – 2001 nie stwierdzono przekroczeń średniorocznych dopuszczalnych stężeń SO₂, NO₂ i pyłu zawieszonego. Wartość tych stężeń była znacznie niższa od norm dopuszczalnych. Średnioroczne wartości stężeń zanieczyszczeń atmosfery w badanym okresie miały wyraźną tendencję spadkową SO₂ i pyłu zawieszonego w latach 2000-2001, natomiast stężenie NO₂ wzrosło w 2001 roku do poziomu 75% wartości dopuszczalnej.

Wyniki badań, w świetle obowiązujących przepisów prawnych dotyczących normatywów dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych dla zdrowia w powietrzu atmosferycznym, wskazują na dobrą jakość powietrza na terenie powiatu bielskiego.

2.8. Jakość wód

Jakość wód powierzchniowych

Badania czystości rzek przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku na terenie powiatu bielskiego obejmują rzekę Białą, Orlankę oraz rzekę Nurzec.

Rzeka Orlanka jest lewobrzeźnym dopływem rzeki Narew o długości 50,3 km. Na 12,2 km do rzeki Orlanki uchodzi rzeka Biała (o długości 31,2 km), która przyjmuje ścieki z Bielska Podlaskiego. Z badań przeprowadzonych w 2001 r. wynika, że:

- rzeka Orlanka powyżej miejscowości Orla – została sklasyfikowana w II klasie czystości ze względu na wartości takich parametrów fizyko-chemicznych jak: ChZT, fosforany, fosfor ogólny; w II klasie czystości mieściły się również wskaźniki biologiczne; pozostałe badane parametry nie przekraczały norm przyjętych dla I klasy czystości wód (wymagana II klasa czystości);
- rzeka Orlanka poniżej miejscowości Orla – została zakwalifikowana do III klasy czystości, ze względu na wartość miana Coli typu kałowego; wartości utlenialności, ChZT, fosforanów, fosforu ogólnego i saprobowości sestonu wykazywały II klasę, natomiast pozostałe parametry mieściły się w I klasie czystości wód (wymagana II klasa czystości);
- rzeka Orlanka (ujście do rzeki Narew) – zakwalifikowana do wód pozaklasowych ze względu na wartości związków biogenych: azotu azotynowego, fosforanów i fosforu ogólnego (w 2000 r – III klasa, w latach 1998-99 – n.o.n.); wskaźniki biologiczne: indeks saprobowy sestonu, miano Coli typu kałowego mieściły się w III klasie czystości wód; drugą klasę wykazywały wartości: BZT5, utlenialności i ChZT; pozostałe wskaźniki odpowiadały I klasie czystości (wymagana III klasa czystości);
- rzeka Orlanka w górnym biegu – zakwalifikowana do wód II i III klasy,
- rzeka Biała powyżej Bielska Podlaskiego – przekraczała obowiązujące normy pod względem bakteriologicznym (wymagana II klasa czystości); ze względu na wartości miana Coli typu kałowego wody klasyfikowano do III klasy; pozostałe wskaźniki mieściły się w przeważającej ilości w klasie I (poza ChZT oraz indeksem saprobowości sestonu – II klasa);
- rzeka Biała poniżej Bielska Podlaskiego – została sklasyfikowana jako pozaklasowa (wymagana III klasa czystości), zarówno ze względu na wartości wskaźników biologicznych (miano Coli typu kałowego, indeks saprobowy sestonu), jak i fizyko-chemicznych (fosforany i fosfor ogólny); w stosunku do badań przeprowadzonych w 1998 roku stan czystości rzeki nie uległ zmianie;

Rzeka Nurzec należy do rzek typowo nizinnych przepływających przez tereny bagienne i podmokłe. Od źródeł do miejscowości Boćki koryto rzeki uregulowano, wykonując na tym odcinku 99 stopni betonowych oraz 4 jazy. W wyniku nieprawidłowo przeprowadzonych prac melioracyjnych obszar górnej zlewni i partie ujściowe dolin

głównych dopływów zostały wyraźnie przesuszane.

W środkowym biegu dolina Nurca osiąga szerokość rzędu od 5 do 10 km, przy czym doliny bocznych dopływów łączące się z doliną rzeki Nurzec, powodują powstawanie szerokich basenów oddzielonych od siebie wyraźnymi przewężeniami. Średnia szerokość koryta rzeki w biegu środkowym wynosi od 9 do 10 m, natomiast dopływów od 1 do 2 m. Charakterystyczną cechą koryta rzeki w środkowym jej biegu jest bardzo wyraźne wcięcie się w dno doliny, spowodowane procesem erozyjnym zaistniałym w wyniku nieprawidłowo przeprowadzonych prac melioracyjnych. Wyraźnym przykładem tego zjawiska może być odcinek rzeki w rejonie ujścia rzeki Leśnej, w którym silna erozja denna spowodowała, iż zwierciadło wody uległo obniżeniu od 2,5 do 3 m w stosunku do powierzchni doliny.

Badania rzeki Nurzec były prowadzone przez WIOŚ w Białymstoku w 1999 r. w miejscowości Boćki oraz powyżej i poniżej miejsca zrzutu ścieków z miasta Brańsk. Z badań wynikało, że:

- w miejscowości Boćki – rzekę zakwalifikowano do III klasy czystości ze względu na wartości fosforu ogólnego i miano Coli typu kałowego; pozostałe wskaźniki odpowiadały stężeniom II i I klasy czystości (wymagana II klasa czystości);
- powyżej miasta Brańsk – rzeka na tym odcinku nie odpowiadała wymaganej II klasie czystości jedynie ze względu na miano Coli typu kałowego (III klasa); saprobność sestonu odpowiadała II klasie, a wskaźniki fizyko-chemiczne w większości występowały w stężeniach charakterystycznych dla I klasy czystości wód;
- poniżej miasta Brańsk - badania wykazały III klasę czystości ze względu na miano Coli typu kałowego; wskaźniki fizyko-chemiczne odpowiadały II klasie czystości.

Stan czystości rzeki Nurzec, w porównaniu do roku 1990 uległ pogorszeniu. Już w roku 1994 rzekę sklasyfikowano podobnie jak w roku 1999 w III klasie czystości. Obecnie jakość wód Nurca nie odpowiada normom docelowej jakości wód (II klasa czystości). Na stan zanieczyszczenia rzeki Nurzec ma wpływ niski stopień skanalizowania miejscowości w zlewni oraz stwierdzone przekroczenie dopuszczalnych ładunków w ściekach oczyszczonych odprowadzanych do rzeki z kontrolowanych obiektów.

W 2000 i 2001 roku wody rzeki Nurzec na całym badanym odcinku zostały zaliczone do pozaklasowych.

W tabeli 19 przedstawiono stan rzek w powiecie bielskim w latach 1998-2001.

Tabela 19. Stan rzek w powiecie bielskim w latach 1998-2001

Rzeka, lokalizacja	Klasa czystości wg badań w roku			
	1998	1999	2000	2001
Narew	II	III	III	III
Orlanka (ujście do Narwi)	b.d.	n.o.n.	III	n.o.n.
Orlanka poniżej miejscowości Orla	b.d.	b.d.	III	III
Orlanka powyżej miejscowości Orla	b.d.	b.d.	II	II
Biała poniżej Bielska Podlaskiego	b.d.	n.o.n.	n.o.n.	n.o.n.
Biała powyżej Bielska Podlaskiego	b.d.	b.d.	III	III
Nurzec w miejscowości Boćki	III	III	n.o.n.	n.o.n.
Nurzec poniżej miejscowości Brańsk	III	III	n.o.n.	n.o.n.
Nurzec powyżej miejscowości Brańsk	III	III	n.o.n.	n.o.n.

Źródło: Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, październik 2002.

Stan czystości rzek w powiecie bielskim w 2001 r. przedstawiono na schemacie 8.

Schemat 8. Stan czystości rzek w powiecie bielskim w 2001 r.

Źródło: opracowanie własne.

Jakość wód podziemnych

Na terenie powiatu bielskiego w roku 1999 badania prowadzono w 2 punktach pomiarowych sieci monitoringu krajowego (studnia w miejscowości Andryjanki i Bielsk Podlaski) oraz w 1 punkcie sieci regionalnej (studnia w Brańsku).

Ocena jakości wód dokonywana jest zgodnie z „Klasyfikacją jakości zwykłych wód podziemnych dla potrzeb monitoringu środowiska”. Przewiduje ona następujące klasy czystości wód podziemnych:

- Ia - wody najwyższej jakości,
- Ib - wody wysokiej jakości,
- II - wody średniej jakości,
- III - wody niskiej jakości.

W tabeli 20 zestawiono ocenę jakości wód podziemnych oraz ich zmiany w latach 1999-2001 z terenu powiatu bielskiego.

Tabela 20. Ocena jakości wód podziemnych na terenie powiatu bielskiego w latach 1999-2001

Miejscowość	Wody W/G	Klasa jakości wg badań w roku		
		1999	2000	2001
Andryjanki	G	III	III	III
Bielsk Podlaski	G	III	III	Ib
Brańsk	W	Ib	Ib	Ib

Uwagi: W – wody głębne, G – gruntowe.

Źródło: Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, październik 2002.

Z przedstawionych danych wynika, że wody podziemne niskiej jakości występują w studni w miejscowości Andryjanki. Wskaźnikami w zakresie stężeń odpowiadających wodzie o niskiej jakości był azot azotanowy, a poza normami wystąpił potas (1999-2001). W studni w Bielsku Podlaskim, pomimo stwierdzonej poprawy klasy jakości wód (Ib), odnotowano wysokie stężenia azotu azotanowego, azotynowego i wodorowęglanów. Obecność tych wskaźników należy wiązać z wpływem zanieczyszczeń powierzchniowych, gdyż badane były wody gruntowe. W studni w Brańsku stwierdzono wodę o wysokiej jakości, lecz i tu wystąpiły ponadnormatywne stężenia żelaza (2000 r.) i manganu (1999 r.). W roku 2001 nie notowano wskaźników ponadnormatywnych. Jakość wody w studni w Brańsku uległa poprawie od 1998 roku.

3. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

3.1. Zanieczyszczenia powietrza

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ: wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu.

Powiat bielski, podobnie jak cała Polska, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza (około 36%). Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych w Polsce i Europie. Napływ mas powietrza z zachodu ma największe znaczenie dla wielkości stężeń zanieczyszczeń powietrza i ładunków wnoszonych z opadami do podłoża w Polsce północno-wschodniej.

Na emisję całkowitą zanieczyszczeń powietrza składa się emisja ze źródeł stacjonarnych pochodząca z energetyki zawodowej, energetyki przemysłowej, technologii przemysłowych i innych źródeł stacjonarnych (kotłownie lokalne, paleniska domowe, warsztaty rzemieślnicze, rolnictwo i inne) oraz ze źródeł mobilnych.

W 2001 roku statystyką publiczną w powiecie bielskim zostały objęte 2 zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza. Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza w powiecie bielskim wynosiła 143 Mg /rok i stanowiła 7,3% emisji w województwie podlaskim, zaś zanieczyszczeń gazowych - 44784 Mg/rok (2,4%).

Rodzaj i wielkość emisji zanieczyszczeń powietrza na obszarze województwa podlaskiego i powiatu bielskiego przedstawiono w tab. 21.

Tabela. 21. Emisja zanieczyszczeń powietrza na obszarze województwa podlaskiego i powiatu bielskiego w 2001 r. (w Mg/rok)

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń do powietrza							Zakłady objęte statystyką
	pyłowych		gazowych					
	ogółem	w tym ze spalania paliw	ogółem	w tym				
				dwutlenek siarki	tlenki azotu	tlenek węgla	dwutlenek węgla	
Województwo podlaskie (100%)	1969	1632	1901866	7432	3596	2693	1887591	51
Powiat bielski	143	140	44784	126	82	212	44364	2
Udział w %	7,3	8,6	2,4	1,7	2,3	7,9	2,4	3,9

Źródło: Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2002.

Według informacji przedstawionych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006 w 2001 r. z sektora energetyczno-przemysłowego ze spalania paliw w województwie podlaskim wyemitowano łącznie: 1,9 tys. Mg pyłu oraz 1965,3 tys. Mg zanieczyszczeń gazowych z CO₂. Udział sektora energetyczno-przemysłowego powiatu bielskiego w emisji zanieczyszczeń powietrza był niewielki i wynosił:

- 8,9% emisji pyłów w województwie (168 Mg/rok),
- 2,1% emisji SO₂ (162 Mg/rok),
- 2,5% emisji NO_x (98 Mg/rok),
- 9,0% emisji CO (355 Mg/rok),
- 2,8% emisji CO₂ (54415 Mg/rok).

Według informacji dostępnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego obliczono, że w powiecie bielskim w 2002 roku wyemitowano do powietrza 215,8 Mg pyłów oraz niemal 66 tys. Mg gazów. Informacje o wysokości emisji zanieczyszczeń są dostępne bezpośrednio – z dużych źródeł spalania paliw oraz z procesów technologicznych oraz pośrednio – z małych źródeł spalania paliw, poprzez obliczenie emisji na podstawie informacji o rodzaju palenisk oraz rodzaju i ilości spalanego paliwa.

Z dużych źródeł spalania paliw oraz z procesów technologicznych (dla których wymagana jest decyzja o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza) w 2002 r. wyemitowano 192,65 Mg pyłów oraz niemal 57 tys. Mg gazów. W tabeli 22 przedstawiono ilość zanieczyszczeń w poszczególnych gminach powiatu bielskiego.

Tabela. 22. Emisja zanieczyszczeń powietrza na obszarze powiatu bielskiego z dużych źródeł stacjonarnych w 2002 r. (w Mg/rok)

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń do powietrza							
	pyłowych		gazowych					
	ogółem	w tym ze spalania paliw	ogółem	w tym				
				dwutlenek siarki	tlenki azotu	tlenek węgla	dwutlenek węgla	pozostałe
Bielsk Podlaski	183,3	177,6	54966,1	165,1	95,6	312,9	54390,0	2,5
Brańsk	7,2	7	1647,6	5,9	0,8	48,2	1592,2	0,5
Bielsk Podlaski-gmina	1,0	0,9	331,3	1,5	0,6	3,1	326,1	0,0
Orla	1,2	1,2	8,0	1,7	0,1	6,1	0,0	0,1
Razem	192,7	186,7	56953,0	174,2	97,1	370,3	56308,3	3,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

W powiecie bielskim nie ma podmiotów gospodarczych znajdujących się na liście najbardziej uciążliwych dla środowiska w skali kraju (Lista "80"), zaś spośród wpisanych na listę wojewódzką, ze względu na zanieczyszczenie powietrza występuje „MLEKOVITA-BIELMLEK” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim. Źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w tym zakładzie jest kotłownia wyposażona w 3 kotły OR-10-140 o mocy 5,8 MW każdy. Spaliny odprowadzane są do powietrza za pośrednictwem baterii cyklonów emitorem ceramicznym o wysokości 60 m i średnicy 1,38 m; zużycie węgla w 2001 roku wyniosło 9935,5 Mg.

Inne główne źródła zanieczyszczeń emitowanych do powietrza atmosferycznego na terenie powiatu bielskiego to:

- Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Bielsku Podlaskim aktualnie eksploatuje 4 kotłownie lokalne:
 - przy ul. Rejonowej 11-2 kotły węglowe typu WRp-12 (o mocy łącznej 24 MW) oraz 1 kocioł o mocy 6 MW, odprowadzające spaliny za pośrednictwem urządzeń cyklonowych do komina o wysokości 80 m i średnicy 1,6 m,
 - przy ul. Dubiażyńskiej 2 – kotłownia olejowa, eksploatowana w okresie zimowym,
 - przy ul. Ogrodowej 103-3 kotły węglowe SWC-1120 o mocy łącznej 3,3 MW, wyposażone w cyklony i odprowadzające spaliny do komina o wysokości 45 m i średnicy 1,1 m;
 - przy ul. Mickiewicza 85-1 kocioł Rumia-45 i 1 kocioł Rumia-32 (moc obu kotłów 1,01 MW) opalane węglem, podłączone do komina o wysokości 35 m i średnicy

1,0 m, ponadto zainstalowane są 2 kotły olejowe typu MAWI o mocy łącznej 0,30 MW;

zużycie węgla przez wszystkie kotłownie w 2001 roku wyniosło 10 806 Mg, zaś oleju - 57,6 Mg;

- Zakłady Mięsne „Netter” w Bielsku Podlaskim. Źródła emisji zanieczyszczeń do powietrza to:
 - kotłownia węglowa, wyposażona w 2 kotły z rusztem mechanicznym typu ER-100-1020 (o mocy łącznej 4,4 MW) wyposażone w odpylacze cyklonowe. Spaliny odprowadzane są do powietrza emitorem stalowym o wysokości 35 m i średnicy 0,8 m;
 - komory wędzarnicze (6 sztuk), z których każda odprowadza spaliny emitorem stalowym o wysokości 9 m i średnicy 0,2 m; zużycie miazgi węglowej Zakładach w 2001 roku wyniosło 1824 Mg;
- Hoop” S.A. - Zakład Produkcyjny w Bielsku Podlaskim. Źródłami emisji substancji zanieczyszczających do powietrza są:
 - kotłownia olejowa, wyposażona w 2 wytwornice pary: DF 1000 Loos (moc nominalna 667 kW) z emitorem stalowym o wysokości 20 m i średnicy 0,35 m oraz DF 1500 Loos o mocy 1001 kW z odprowadzeniem spalin do emitora o wysokości 11 m i średnicy 0,25 m; zużycie oleju opałowego w I kwartale 2002 roku wyniosło 70 320 l,
 - kotłownia węglowa, wyposażona w 3 kotły z rusztem mechanicznym typu WR 1,25 o wydajności cieplnej 1,25 MW każdy, odprowadzające zanieczyszczenia do powietrza za pośrednictwem cyklonów o skuteczności odpylania 85% wspólnym emitorem stalowym o wysokości 45 m i średnicy 0,88 m; w 2002 roku ze względu na przekroczenie w 2001 roku dopuszczalnych wielkości emisji pyłu, tlenku węgla oraz dwutlenku azotu, zakład wykonał m.in. uszczelnienie wylotu spalin z kotła i cyklonów odpylających kotłów WR 1.25; zużycie węgla w I kwartale 2002 r. wyniosło 601,28 Mg;
- Fabryka Przyrządów i Uchwytów „Bison-Biał” Oddział w Bielsku Podlaskim. Źródłami zanieczyszczeń powietrza są:
 - kotłownia wyposażona w 2 kotły WCO-80 z rusztem mechanicznym o mocy 930 kW każdy podłączone do emitora o wysokości 18 m i średnicy 0,7 m oraz 1 kocioł ES-KA-10 (ruszt stały) o mocy 84 kW podłączony do emitora o wysokości 10 m i średnicy 0,4 m, opalane węglem kamiennym. Kotły WCO-80 wyposażone są w odpylacze cyklonowe o skuteczności odpylania 86,5 %,
 - procesy technologiczne – kabiny malarskie, będące źródłem emisji alkoholu butylowego, ksylenu, octanu etylu i toluenu.

Ilość zanieczyszczeń odprowadzonych do powietrza przez największych emitentów powiatu (ponad 80% emisji) w 2002 r. podano w tabeli 23.

Tabela. 23. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów w Bielsku Podlaskim w 2002 r. (w Mg/rok)

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń do powietrza				
	pyłowych		gazowych		
	ogółem	w tym ze spalania paliw	ogółem	w tym	
				dwutlenek węgla	pozostałe
Mlekwita-Bielmlek	95,5	94,9	19381,1	19181,0	200,1
Miejskie Przedsięb. Energetyki Ciepłej	33,9	33,1	22048,0	21852,2	195,9
Netter	16,4	16,3	3879,6	3855,6	24,0
HOOP	14,3	14,3	4360,3	4324,9	35,4
Razem	160,1	158,6	49669,0	49213,7	455,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Ponadto, w powiecie funkcjonuje wiele małych źródeł spalania paliw (poniżej 0,5 MWt opalanych węglem kamiennym lub olejem oraz poniżej 1 MWt opalanych drewnem lub gazem). Ilość zużytych paliw w 2002 r. w małych źródłach spalania przedstawiono w tabeli 24.

Tabela .24. Ilość zużytego paliwa obszarze małych źródeł spalania paliw na obszarze powiatu bielskiego w 2002 r.

Wyszczególnienie	Węgiel kamienny	Koks	Olej napędowy	Olej o zawartości siarki w %			Drewno	Gaz wysoko metanowy
				0-0,5	0,5-1	1-1,5		
				Mg/rok				
Bielsk Podlaski	1762,8	0	141,8	605,6	169,5	14	490,7	0
Brańsk	476,1	0	0	476,1	6,9	0,7	506,8	0
Bielsk Podlaski-gmina	67,2	0	0	15,5	0	0	0	0
Boćki	36,0	0	0	0	0	0	0	0
Brańsk - gmina	4,7	0	0	49,3	0	0	0	0
Orla	299,4	0	0	50,2	0	0	38,0	0
Rudka	7,4	0	0	164,8	3	0	0	0
Wyszki	344,4	5,0	0	22,9	0	0	4,5	0,07
Razem	2998,0	5,0	141,8	1384,4	179,4	14,7	1040,0	0,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Na podstawie wskaźników unosu, obliczono roczną emisję zanieczyszczeń z małych źródeł spalania paliw. Ogółem z tego rodzaju źródeł w 2002 r. wyemitowano 23,4 Mg pyłów oraz 49 tys. Mg gazów (tabela 25).

Tabela 25. Ilość zanieczyszczeń odprowadzonych do powietrza z małych źródeł spalania paliw na obszarze powiatu bielskiego w 2002 r.

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń w kg							Łącznie w Mg	
	Węgiel kamienny	Koks	Olej opałowy o zawartości siarki			Olej napędowy	Drewno		Gaz wysokometanowy
			do 0,5%	0,5-1%	1-1,5%				
Dwutlenek siarki	1439	2	132	34	4	40	707	6	2,4
Tlenki azotu	2998	8	6922	897	74	709	832	90	12,5
Tlenek węgla	134910	125	831	108	9	57	19760	25	155,8
Dwutlenek węgla	5996000	12000	2284260	296010	24255	233970	0	137480	8984,0
Razem gazy	6135347	12135	2292144	297049	24342	234776	21299	137600	9154,7
Pył całkowity	5996	10	2492	323	26	142	14144	1	23,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Wskaźniki emisji substancji zanieczyszczających wprowadzanych do powietrza z procesów energetycznego spalania paliw*, Materiały informacyjno-instruktażowe, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 1996.

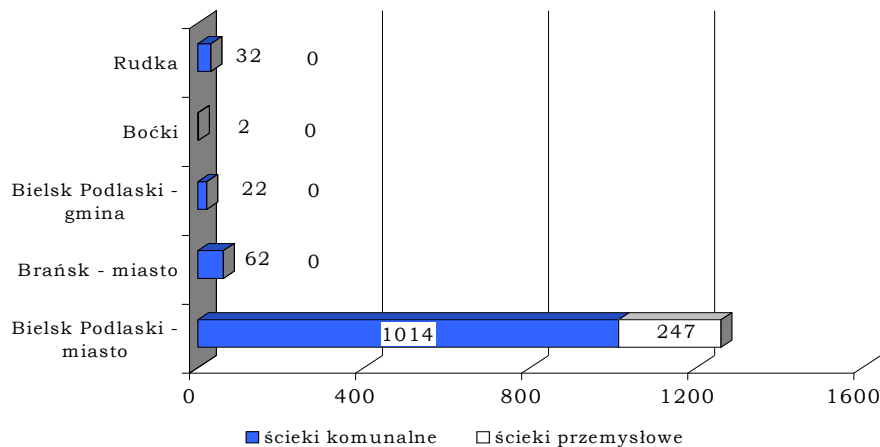
Na obszarze powiatu nie badano zanieczyszczeń powietrza spowodowanych środkami transportu oraz powstającymi przy przeładunku paliw silnikowych.

3.2. Zanieczyszczenia wód

W powiecie bielskim w 2001 r. odprowadzonych zostało do wód powierzchniowych lub do ziemi 1379 dam³ ścieków komunalnych i przemysłowych, wymagających oczyszczenia, z których 100,0% było oczyszczanych biologicznie. W żadnej z oczyszczalni nie stosowano podwyższonego usuwania biogenów.

W ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia w powiecie bielskim, większość (82,1%) stanowiły ścieki komunalne. Najwięcej ścieków komunalnych wymagających oczyszczenia powstawało w Bielsku Podlaskim (w 2001 r. – 1014 dam³, 89,6% ogółu ścieków komunalnych wymagających oczyszczenia). Ścieki przemysłowe wymagające oczyszczenia powstawały jedynie w Bielsku Podlaskim i były w całości oczyszczane (schemat 9).

Schemat 9. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia (w dam³) wg gmin powiatu bielskiego w 2001 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r.* Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2002.

Ścieki przemysłowe wymagające oczyszczania w 2001 r. stanowiły 17,9% ogólnej ilości wytworzonych ścieków. Ścieki te oczyszczano biologicznie.

Ilość ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych do wód powierzchniowych i ziemi w 2001 r. wyniosła 247 dam³. Były to ścieki przemysłowe niewymagające oczyszczania, pochodzące z miasta Bielsk Podlaski. W 2001 r. w powiecie nie odprowadzono do wód lub do ziemi nieczyszczonych ścieków wymagających oczyszczenia. W województwie podlaskim w tym samym roku około 1,1% ścieków wymagających oczyszczenia, a w Polsce 10,1 % - odprowadzono bez oczyszczania.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń wód powierzchniowych w powiecie bielskim są:

- rzeka Orlanka:
 - oczyszczalnia ścieków mechaniczno – biologiczna w miejscowości Mochnate i Stare Berezowo,
- rzeka Biała:
 - oczyszczalnia ścieków zakładu „Mlekwita – Bielmlek”, sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
 - oczyszczalnia miejska w Bielsku Podlaskim,
 - oczyszczalnia ścieków w miejscowości Dydule (gm. Orła),
- rzeka Nurzec:
 - oczyszczalnia ścieków w Łubinie Kościelnym (gmina Bielsk Podlaski) – ścieki odprowadzane są do rzeki Bronka (dopływ Nurca),
 - oczyszczalnia ścieków w Brańsku,
 - oczyszczalnia ścieków w Boćkach,
 - oczyszczalnia ścieków w Rudce.

Trudnym do zmierzenia źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych są niekontrolowane spływy powierzchniowe z obszarów rolnych, w tym chemizowanych i nawożonych. Pomimo, że ilość wywożonej na użytki rolne gnojowicy w ostatnich latach znacznie zmalała (ze względu na spadek pogłowia zwierząt), stanowi ona nadal lokalną uciążliwość dla środowiska. Zmalała również, głównie ze względów ekonomicznych, ilość zużywanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Czynniki te wpływają na zmniejszenie niekorzystnego wpływu rolnictwa na stan czystości wód.

Ścieki z gospodarstw rolnych w większości gromadzone są w zbiornikach, często nieszczelnych, z których zanieczyszczenia przedostają się do wód powierzchniowych lub do ziemi. Brak danych dotyczących ilości, za zwłaszcza stanu technicznego przydomowych zbiorników na ścieki nie pozwala oszacować wpływu tego źródła zanieczyszczeń na środowisko.

Wody podziemne

Wody podziemne płytkiego krążenia (zasilane głównie opadami atmosferycznymi i, w mniejszym stopniu, wodami powierzchniowymi) są zdecydowanie bardziej podatne na zanieczyszczenia niż wody wgłębne. Wody płytkiego krążenia są pozbawione warstwy izolacyjnej nadkładu, a tym samym są one słabo izolowane przed wpływami antropogenicznymi. Zagrożenie dla jakości wód płytkiego krążenia stanowią m.in.:

- nie posiadające wymaganych zabezpieczeń składowiska odpadów komunalnych lub przemysłowych i tzw. „dzikie wysypiska” odpadów,
- nie posiadające wymaganych zabezpieczeń stacje paliw, magazyny produktów ropopochodnych oraz innych substancji chemicznych,
- szlaki komunikacyjne: drogi, parkingi i place postojowe samochodów,
- ферmy zwierząt,
- intensywne nawożenie i stosowanie środków ochrony roślin, rolnicze wykorzystywanie ścieków,
- cmentarze oraz grzebowiska zwłok zwierzęcych,
- ścieki (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) wprowadzane do gleby.

Zagrożenie, w dłuższym przedziale czasowym, dla jakości wód płytkiego krążenia mogą stanowić także ścieki komunalne i przemysłowe wprowadzane do wód powierzchniowych oraz nadmierne emisje zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery.

Podziemne wody w głębie zalegają pod nieprzepuszczalnymi utworami geologicznymi i posiadają dobrą lub średnią izolację przed wpływami zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego. Są one mniej podatne na czynniki atmosferyczne i antropogeniczne. Warstwy wodonośne tych wód są zasilane pośrednio opadami atmosferycznymi, wodami powierzchniowymi, a także z wyżej położonych warstw wodonośnych. Zagrożeniem dla jakości wód głębszych może być dopływ zanieczyszczeń charakteryzujących się dużym ładunkiem i/lub toksycznością, zwłaszcza jeśli substancje te są wprowadzane do środowiska przez długi czas. Źródłem zanieczyszczeń na terenie powiatu mogą być nieposiadające odpowiednich zabezpieczeń składowiska odpadów komunalnych lub przemysłowych i tzw. „dzikie wysypiska” odpadów – jedynie cztery, spośród dziewięciu składowisk komunalnych posiada zabezpieczenie podłoża (w tym trzy zabezpieczenia naturalne – glina), w powiecie funkcjonuje ponad 20 „dzikich wysypisk”.

3.3. Zanieczyszczenia powierzchni ziemi

Zanieczyszczenia gleb

Zanieczyszczenie gleb jest oceniane na podstawie zawartości metali ciężkich (ołowiu, kadmu, cynku, miedzi, niklu, rtęci i arsenu) w powierzchniowej, dwudziestocentymetrowej warstwie gruntu. Miara zanieczyszczenia gleby jest zawartość metali ciężkich w porównaniu do średniej geochemicznej zawartości w regionie. Pośrednio, zanieczyszczenie gleby mierzy się również zawartością metali ciężkich, azotanów i pestycydów w jadalnych częściach roślin (świeże owoce, korzenie itp.).

Z badań przeprowadzonych w 2001 r. wynika, że zawartość w glebach metali ciężkich: ołowiu, cynku, miedzi, niklu i kadmu dla województwa podlaskiego była najniższa lub jedna z najniższych w Polsce. Nieznaczne było także zanieczyszczenie roślin uprawnych. W roku 2001 koncentracja metali i azotanów w jadalnych częściach roślin w 95 % próbek była poniżej wartości dopuszczalnych (nie uzyskano informacji na temat wskaźników zanieczyszczenia gleby na szczeblu powiatu).

Zagrożeniami dla jakości gleb są:

- wprowadzanie do gleby nieczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych,
- chemizacja rolnictwa (nawozy i środki ochrony roślin),

- „dzikie wysypiska” odpadów komunalnych i przemysłowych,
- emisje do atmosfery zanieczyszczeń gazowych i pyłowych.

Odpady

Problematyka odpadów opisana została szczegółowo w „Powiatowym planie gospodarki odpadami”.

Odpady komunalne

Większość odpadów powstających na terenie powiatu bielskiego stanowią odpady komunalne. Do odpadów komunalnych, poza odpadami z gospodarstw domowych, zalicza się odpady z obiektów użyteczności publicznej i obsługi ludności oraz odpady z pielęgnacji terenów zieleni. Odpady komunalne zawierają także odpady niebezpieczne, takie jak: zużyte baterie, akumulatory, świetlówki, termometry, opakowania po farbach, lakierach, rozpuszczalniki, smary, oleje, przeterminowane i niewykorzystane leki. Szacuje się, że w Polsce stanowią one około 0,76% ogólnej masy odpadów.

Według Urzędu Statystycznego w Białymstoku w 2001 r. zebrano na terenie powiatu 10,4 tys. Mg odpadów komunalnych (stanowiło to 3,1% odpadów komunalnych województwa podlaskiego), w tym 8,6 tys. Mg z budynków mieszkalnych. Jednocześnie wywieziono 12,0 dam³ nieczystości ciekłych (stanowiło to 3,2% nieczystości ciekłych województwa podlaskiego), w tym 8,6 dam³ z budynków mieszkalnych.

Przyjmując wskaźniki emisji odpadów z Krajowego Planu Gospodarki Odpadami (KPGO), obliczono, że w przyjmowanym jako bazowy roku 2001, w powiecie powstało ok. 20,3 tys. Mg odpadów komunalnych. Na terenach miejskich wytworzono 13 262 Mg odpadów (65,5%), a na terenach wiejskich 6 998 Mg (34,5%) odpadów komunalnych. Oznacza to, że ponad 50% odpadów trafiło do środowiska w sposób niekontrolowany (wg informacji samorządów –2%). W Polsce, wskaźnik ten szacowany jest na ok. 10% (KPGO, 2002).

Osady ściekowe

W oczyszczalniach ścieków powiatu bielskiego w 2001 r. powstało 490 ton suchej masy osadów ściekowych, które niemal w całości trafiły na składowiska odpadów (2 Mg s.m. wykorzystano na cele rolnicze – z oczyszczalni w Boćkach). Do końca 2001 roku nagromadzono łącznie 1012 ton s.m. osadów.

Odpady przemysłowe

Według informacji Urzędu Statystycznego w Białymstoku, w 2001 r. w powiecie bielskim wytworzono 27,6 tys. Mg odpadów przemysłowych innych niż niebezpieczne. Stanowi to 3,7% odpadów przemysłowych wytworzonych w województwie podlaskim. Z ogólnej ilości wytwarzanych odpadów w sektorze gospodarczym w 2001 roku wykorzystano gospodarczo 24,2 tys. Mg odpadów (87,7 %), unieszkodliwiono (poza składowaniem) 0,1 tys. Mg (0,4%), zaś 3,3 tys. Mg (11,9 %) składowano.

Na podstawie informacji składanych do Urzędu Marszałkowskiego przez wytwórców odpadów, stwierdzono, że w 2002 r. w powiecie bielskim wytworzono 29,4 tys. Mg odpadów przemysłowych, z tego 27,8 tys. Mg (94,5%) wykorzystano, 1,5 tys. Mg (5,1%) unieszkodliwiono, zaś 0,1 tys. Mg (0,4%) składowano.

Odpady niebezpieczne

Według danych uzyskanych w Urzędzie Marszałkowskim oraz WIOŚ w Białymstoku, w 2002 roku w powiecie bielskim wytworzono 111,1 Mg odpadów niebezpiecznych (około 7% odpadów niebezpiecznych wytworzonych w województwie podlaskim). W 2002 r. ilość wytworzonych odpadów niebezpiecznych zwiększyła się w stosunku do 2001 r. o 78,75 Mg (o 237%).

Mogilniki

Na terenie powiatu bielskiego znajdują się 2 murowane magazyny, zawierające przeterminowane środki ochrony roślin w Krywiatyczach (gmina Orla) i Hołodach (gmina Bielsk Podlaski). Przechowuje się w nich odpowiednio 20 kg i 384 kg środków. Oba są nieczynne i zabezpieczone przed dostępem osób postronnych.

3.4. Hałas

Do podstawowych czynników mających wpływ na klimat akustyczny powiatu bielskiego zaliczyć należy komunikację drogową oraz w znacznie mniejszym stopniu hałas przemysłowy, którego uciążliwość na charakter lokalny o stosunkowo niedużym zasięgu.

Bardzo duży wzrost liczby pojazdów mechanicznych, przy jednoczesnym braku właściwych rozwiązań drogowych, braku obwodnic miejskich, złej jakości nawierzchni znacząco powiększa obszar środowiska ponadnormatywnym hałasem drogowym.

Zagrożenie hałasem przemysłowym związane jest głównie z niekorzystną lokalizacją zabudowy mieszkaniowej w pobliżu zakładów przemysłowych. Rozbudowa zakładów, instalacja nowych urządzeń i linii technologicznych bez zabezpieczeń akustycznych często powoduje pogorszenie klimatu akustycznego w otoczeniu zakładu.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku prowadzi badania hałasu przemysłowego i komunikacyjnego na terenie całego woj. podlaskiego. Badania prowadzone są w ramach planowych kontroli oraz w ramach działań interwencyjnych w wyniku skarg społeczeństwa. W ewidencji WIOŚ znajduje się 9 podmiotów gospodarczych na terenie powiatu bielskiego, których działalność gospodarcza może być przyczyną uciążliwości poprzez pogorszenie klimatu akustycznego wokół obiektu. Ważniejsze obiekty skontrolowane na tym obszarze w 2002 roku to:

- Palety „EUR” Zakład Stolarsko - Budowlany w Bielsku Podlaskim przy ul. Wiejskiej 2. Kontrola przeprowadzona przez WIOŚ wykazała przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu na granicy działki zakładu ponad dopuszczalne normy w porze dziennej o 6,2 dB,
- Zakład Stolarski w Bielsku Podlaskim ul. Wiejska 1.

Hałas komunikacyjny

Komunikacja drogowa jest najważniejszym czynnikiem mającym wpływ na klimat akustyczny województwa. Jest to główne źródło uciążliwości hałasu dla ludzi i środowiska przyrodniczego.

Badania klimatu akustycznego prowadzone w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez Inspekcję Ochrony Środowiska obejmowały pomiary hałasu komunikacyjnego w większych miastach województwa oraz na głównych drogach komunikacyjnych. Badań tych nie prowadzono na terenie powiatu bielskiego, jednak wnioski wyciągnięte na podstawie przeprowadzonych badań można uogólnić na obszar wszystkich powiatów województwa.

Stwierdzono, że:

- badania klimatu akustycznego większych miast województwa wykazują rosnące przekroczenia norm na głównych ciągach komunikacyjnych; przyczyną tego jest zwiększająca się liczba pojazdów samochodowych, w szczególności transportowych oraz pogarszający się stan nawierzchni dróg,
- istniejące konfiguracje układów komunikacyjnych miast województwa, przy ciągle rosnącym natężeniu ruchu pojazdów, powodują rozprzestrzenianie się stref przekroczeń hałasu komunikacyjnego w głąb osiedli mieszkaniowych,

Docelowym rozwiązaniem tego problemu może być jedynie budowa obwodnic miejskich, szczególnie w miastach położonych przy trasach krajowych i międzynarodowych prowadzących do przejść granicznych w Ogrodnikach, Kuźnicy Białostockiej, Budzisku, Bobrownikach i Połowcach.

Ograniczenie hałasu komunikacyjnego można uzyskać również poprzez :

- wprowadzenie ograniczeń prędkości ruchu pojazdów,
- poprawę jakości i ewentualną wymianę nawierzchni dróg,
- stosowanie ekranów akustycznych tj. naturalnych lub sztucznych przeszkód zakłócających rozchodzenie się fal akustycznych w kierunku budynków mieszkalnych,
- właściwe kształtowanie linii zabudowy i brył powstających budynków w celu zminimalizowania wpływu hałasu drogowego.

3.5. Promieniowanie

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego przez działalność człowieka, wyróżnia się:

- promieniowanie jonizujące, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- promieniowanie niejonizujące, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp.

Promieniowanie jonizujące

Sytuacja radiologiczna w Polsce jest określana przez Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej. Informacje dotyczące promieniowania jonizującego dostępne są na szczeblu regionalnym.

W 2001 r. moc dawki promieniowania gamma wyniosła 70,2 nGy/h i była niższa o 5,3 nGy/h od średniej mocy promieniowania w Polsce. W sąsiadującym od południa z województwem podlaskim – województwie mazowieckim, dawka promieniowania była jeszcze niższa i wynosiła 69,3 nGy/h.

Stężenie radionuklidów naturalnych w glebie (wyrażone w Bq/kg) było niższe w województwie podlaskim niż średnio w Polsce, zarówno w odniesieniu do radu-226, jak i aktynu-228. Jedynie stężenie potasu-40 było nieco wyższe, niż średnio w kraju. Stężenie radionuklidów sztucznych w glebie (cez-137) było o połowę niższe, niż średnio w Polsce.

Promieniowanie niejonizujące

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia,
- stacje radiowe i telewizyjne,
- łączność radiowa, w tym CB radio, radiotelefony i telefonia komórkowa,
- stacje radiolokacji i radionawigacji.

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne. W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty (rozporządzenie ministra OŚZNiL z dnia 11 sierpnia 1998 r. *w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania, jakie mogą występować w środowisku, oraz wymagań obowiązujących przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania*, Dz. U. nr 107, poz. 676).

3.6. Poważne awarie

Poważne awarie mogą powstawać w przypadku awarii i katastrof w obiektach przemysłowych zlokalizowanych na terenach miast powiatu oraz w wyniku wypadków kolejowych i drogowych z udziałem cystern i autocystem przewożących materiały niebezpieczne.

Zdarzenia te charakteryzują się specyficznymi cechami takimi jak niepewność ich wystąpienia, złożoność przyczyn, różnorodność bezpośrednich skutków oraz indywidualnym, niepowtarzalnym przebiegiem.

Wśród przewidywanych potencjalnych zdarzeń, wyróżnić można następujące:

- awarie i katastrofy w zakładach przemysłowych, transporcie, rozładunku i przeładunku, powodujące wydobycie się substancji chemicznych, palnych i tworzących z powietrzem mieszaniny wybuchowe, substancji żrących lub trujących w postaci par i gazów skażających atmosferę poza terenem zakładu powodujących szczególne zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi w obszarach zurbanizowanych,
- awarie i katastrofy jak wyżej, powodujące skażenia wód powierzchniowych, podziemnych i powierzchni ziemi,
- rozszczelnienie magistralnych rurociągów przesyłowych i zbiorników substancji szkodliwych w postaci gazów lub produktów ropopochodnych, skażających atmosferę, wody powierzchniowe i podziemne oraz powierzchnię ziemi,
- katastrofy budowli powodujących zniszczenie instalacji z materiałami niebezpiecznymi,
- pożary na rozległych obszarach lub długotrwałe, a także towarzyszące awariom i katastrofom w zakładach przemysłowych i transporcie. Skutkiem takich zdarzeń jest zniszczenie znacznych kompleksów przyrodniczych a przede wszystkim bezpośrednie zagrożenie ludności,
- zniszczenie budowli hydrotechnicznych, powodujących zagrożenie w obszarach zalewowych, łącznie z zagrożeniem epidemiologicznym,

- skażenia obszarowe substancjami radioaktywnymi. W wyniku awarii w obiektach jądrowych znajdujących się na terenie kraju lub poza jego granicami, w wyniku której następuje uwolnienie się do otoczenia w sposób niekontrolowany, znacznych ilości substancji promieniotwórczych.

W celu identyfikacji potencjalnych źródeł i analizy zagrożeń środowiska substancjami chemicznymi WIOŚ w Białymstoku prowadzi „Rejestr potencjalnych źródeł nadzwyczajnych zagrożeń środowiska”. Znajdują się w nim trzy obiekty zlokalizowane na terenie powiatu bielskiego:

- „Mlekovita — Bielmlek” w Bielsku Podlaskim – w procesach produkcji stosowane są: amoniak, kwas azotowy, kwas solny i siarkowy oraz wodorotlenek sodu,
- „SIAS – Polska” w Bielsku Podlaskim – w instalacji chłodniczej stosowany jest amoniak,
- Zakłady Mięsne „Netter” w Bielsku Podlaskim – w instalacji chłodniczej stosowany jest amoniak.

Wymienione obiekty posiadają stosowne zabezpieczenia instalacji oraz plany ratownicze na wypadek awarii. Żaden z nich nie został zakwalifikowany jako zakład dużego lub zwiększonego ryzyka.

Źródłem zagrożenia na terenie powiatu, ocenianym nawet na większe niż pochodzące od obiektów stacjonarnych, mogą być wypadki drogowe środków transportu, przewożących materiały niebezpieczne oraz paliwa do stacji paliw i zakładów przemysłowych. Szczególnie groźne są awarie w rejonach przepraw mostowych na trasach transportu, gdyż mogą spowodować bezpośrednie, szybko rozprzestrzeniające się skażenia rzek.

1. Trasy samochodowe:

- droga nr 19 Białystok – Bielsk Podlaski – Siemiatycze przecina na terenie powiatu rzeki Orlankę, Białą, Nurzec i Nurczyk,
- droga nr 689 Wysokie Mazowieckie – Brańsk – Bielsk Podlaski – Hajnówka przecina na terenie powiatu rzeki Orlankę i Białą
- droga nr 692 Bielsk Podlaski – granica państwa w Połowcach przecina rzekę Białą.

2. Trasa kolejowa Białystok – Bielski Podlaski – Czeremcha – granica państwa; według informacji PKP trasą tą nie przewozi się materiałów i substancji niebezpiecznych, jednak figuruje ona w rozporządzeniu Ministra Komunikacji i Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 02.12.1993 r. w sprawie warunków kontroli przewozu materiałów niebezpiecznych.

3. Stacje paliw.

Na terenie powiatu bielskiego znajduje się 13 stacji paliw płynnych (w tym 8 w Bielsku Podlaskim, 2 w Brańsku i po jednej w Boćkach, Wyszkach i Haćkach). Eksploatacja stacji stwarza lokalne zagrożenie dla środowiska. Możliwość awarii zbiorników, pożar itp., główne jednak wypadki o znamionach nadzwyczajnego zagrożenia środowiska wynikają z transportu paliw do zaopatrzenia tych obiektów.

W roku 2001 kontrole WIOŚ w Białymstoku wspólnie z Komendą Wojewódzką Policji i Państwowej Straży Pożarnej, Strażą Graniczną i Kolejowym Dozorem Technicznym objęły ruch pojazdów transportowych kołowych. W wyniku akcji skontrolowano łącznie 1484 pojazdów, wydano 86 mandatów karnych, zastosowano 464 pouczeń. W 246 przypadkach stwierdzono braki techniczne pojazdu, zatrzymano 48 dowodów rejestracyjnych, a w 3 przypadkach nie dopuszczono do dalszej jazdy.

Na terenie powiatu bielskiego w latach 2000- 2001 nie zanotowano przypadków wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska związanych z awarią w zakładach przemysłowych bądź w wyniku wypadków drogowych z udziałem pojazdów przewożących substancje niebezpieczne.

3.7. Zagrożenia zewnętrzne

Położenie powiatu bielskiego w niedalekiej odległości od wschodniej granicy państwa sprawia, iż potencjalnym źródłem zagrożenia środowiska może być nagłe uwolnienie substancji toksycznych lub promieniotwórczych na terytorium Białorusi lub Ukrainy. Uwolnienie dużych ilości toksycznych środków przemysłowych może nastąpić w:

- Grodzieńskim Kombinacie Azotowym (7 dużych zakładów położonych ok. 20 km od granicy województwa),
- Grodzieńskim Kombinacie Materiałów Budowlanych,
- Grodzieńskim Kombinacie „Chemwłókno”,
- Grodzieńskiej Fabryce Szkła.

Zagrożenie skażeniem radioaktywnym wynika z możliwości wystąpienia awarii w elektrowniach jądrowych Ukrainy:

- elektrownia Równe, o mocy 1800 MW, położona w odległości 150 km od granicy Polski,
- elektrownia Chmielnicki, o mocy 1000 MW, położona w odległości 240 km od granicy,
- elektrownia Czarnobyl, o mocy 2x1000 MW, położona w odległości 420 km od granicy.

4. TECHNICZNA INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA

4.1. Urządzenia ochrony powietrza

Według Urzędu Statystycznego w Białymstoku, w 2001 roku w powiecie bielskim, odnotowano jedynie redukcję zanieczyszczeń pyłowych – 84,5 t/rok, czyli 59,1% wielkości emisji. Rodzaj stosowanych urządzeń ochronnych w przedsiębiorstwach kontrolowanych przez WIOŚ przedstawiono w p. 2.1.

4.2. Urządzenia wodociągowo-kanalizacyjne

Źródłem zaopatrzenia w wodę ludności, rolnictwa i przemysłu powiatu bielskiego są wody podziemne. Liczbę ujęć, zasoby eksploatacyjne w m³/godz. oraz pobór wód w m³/dobę w poszczególnych gminach powiatu przedstawiono w tabeli 26.

Tabela 26. Zasoby wód podziemnych i ich wykorzystanie w gminach powiatu bielskiego w 2002 r.

Rodzaje ujęć	Liczba ujęć, zasoby eksploatacyjne w m ³ /godz. oraz pobór wód w m ³ /dobę								
	Ogółem	Bielsk Podlaski miasto	Brańsk miasto	Bielsk Podlaski gmina	Boćki	Brańsk gmina	Orla	Rudka	Wyszki
komunalne i gminne	22 1696 7587,4	5 529 3800	1 30 350	5 b.d. 794	1 80 220	4 758 937,4	2 b.d. 245	1 58 120	3 241 1121
przemysłowe, zakładowe	7 12 70	-	-	-	-	1 b.d. b.d.	1 b.d. 60	5 12 10	-
niezaewidencjonowane	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogółem	29 1708 7657,4	5 529 3800	1 30 350	5 b.d. 794	1 80 220	2 758 937,4	3 b.d. 305	6 70 130	3 241 1121

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji urzędów miast i gmin.

Łączny pobór wód podziemnych na potrzeby gospodarki narodowej w powiecie bielskim w 2001 r. według GUS wyniósł 4233 dam³ (7,4% poboru wody podziemnej w województwie). Gospodarstwa domowe zużyły 1738,6 dam³ wody.

Sumaryczny pobór wody na potrzeby gospodarki oraz związany z eksploatacją sieci wodociągowej przedstawiono w tab. 27.

Według GUS (stan na 31 grudnia 2001 r.) łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej w powiecie bielskim wynosiła 632,5 km (93,0 km w miastach i 539,5 km na wsi). Z zaopatrzenia w wodę siecią komunalną korzystało 83,2% mieszkańców Bielska Podlaskiego oraz 61,5% mieszkańców Brańska. Łączna długość sieci kanalizacyjnej w powiecie wynosiła 69,7 km i obsługiwała 81,6% mieszkańców Bielska Podlaskiego oraz 41,7% mieszkańców Brańska.

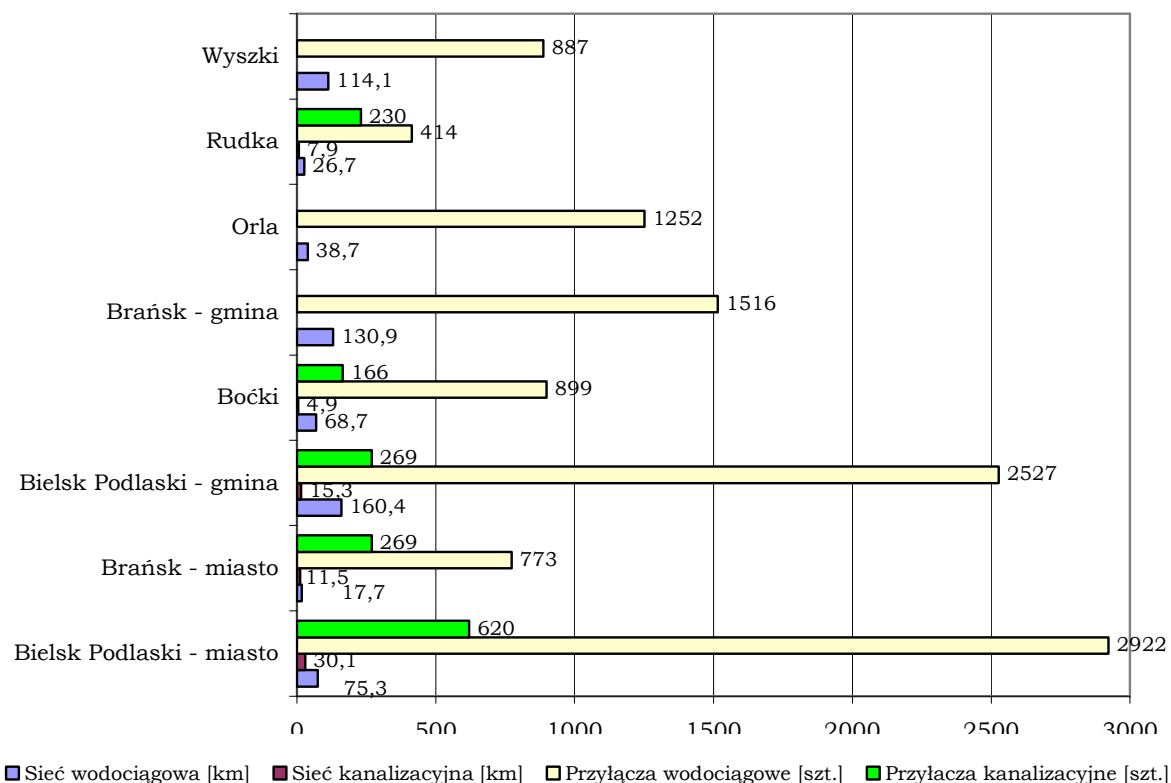
Ujęcia wody i wodociągi posiadają wszystkie gminy powiatu. Natomiast sieć kanalizacyjna występuje jedynie w mieście i gminie Bielsk Podlaski, mieście Brańsk oraz w gminach wiejskich: Boćki i Rudka. Informacje o długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz liczbie przyłączy do budynków, w układzie miast i gmin powiatu przedstawiono na schemacie 10.

Tabela 27. Pobór wody na potrzeby gospodarcze i związany z eksploatacją sieci wodociągowej w latach 2000 - 2001

Wyszczególnienie	Powiat bielski				Woj. podlaskie
	2000	2001	2000	2001	2001
	w dam ³		w %		w %
OGÓLEM	4117	4233	100,0	100,0	100,0
na cele:					
Produkcyjne (poza rolnictwem i leśnictwem) z ujęć własnych	1104	1096	26,8	25,9	15,5
w tym wody: powierzchniowe		0	0,0	0,0	2,3
podziemne	1104	1096	26,8	25,9	13,2
Nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz uzupełniania stawów rybnych	571	572	13,9	13,5	20,6
Eksploatacji sieci wodociągowej	2442	2565	59,3	60,6	63,4
w tym wody: powierzchniowe		0	0,0	0,0	11,1
podziemne	2442	2565	59,3	60,6	52,2

Źródło: Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2002.

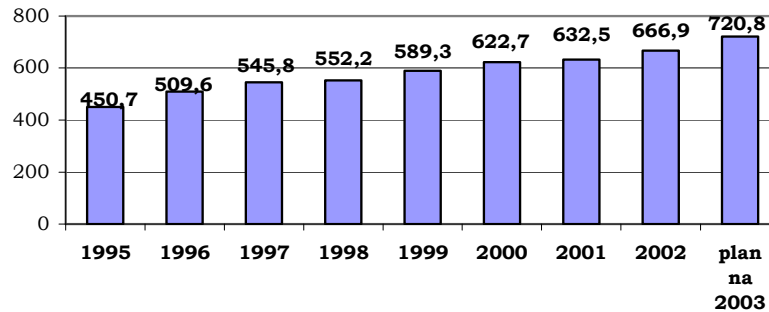
Schemat 10. Długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz liczba przyłączy do budynków w układzie miast i gmin powiatu bielskiego w 2001 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2002.

Długość sieci kanalizacyjnej w 2002 r. w stosunku do 1995 roku powiększyła się o około 48% (schemat 11).

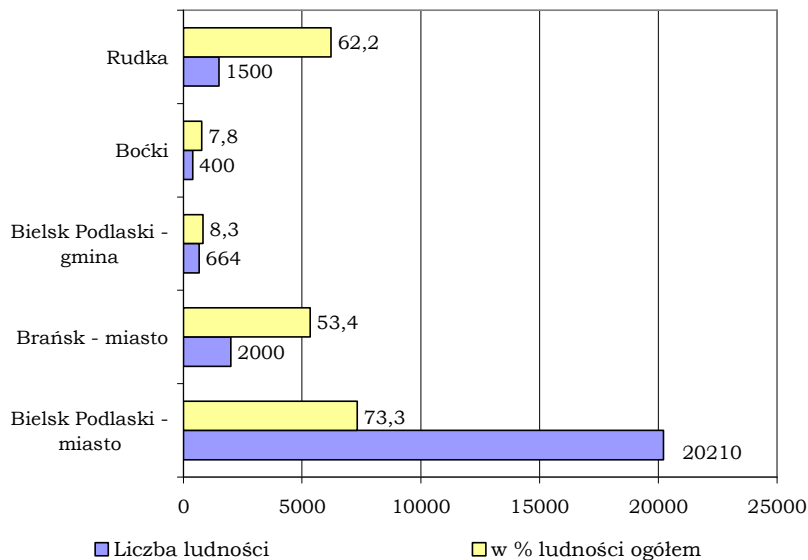
Schemat 11. Długości sieci wodociągowej w powiecie bielskim w latach 1995-2003(w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych, www.sts.gov.pl.

W 2001 roku około 44% ogólnej liczby mieszkańców powiatu bielskiego obsługiwanych było przez oczyszczalnie ścieków. Wskaźnik taki dla kraju wynosi 54,7%, zaś dla województwa podlaskiego 56,0%. W miastach obsługiwanych było ok. 22,3 tys. mieszkańców (71%, w kraju 80,9%, w województwie 88,8%), na wsi ok. 2,5 tys. mieszkańców (8%, w kraju 12,4%, w województwie 9,6%). Wskaźniki te są niewiele niższe od występujących średnio w województwie i kraju. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w poszczególnych gminach powiatu bielskiego w 2001 r. przedstawiono na schemacie 12.

Schemat 12. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w powiecie bielskim w 2001 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r.* Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2002.

W 2001 r. w powiecie bielskim funkcjonowało 5 biologicznych oczyszczalni ścieków komunalnych o łącznej przepustowości 12925 m³/dobę, funkcjonujących w miejscowościach, w których funkcjonuje sieć kanalizacyjna. Wykaz komunalnych oczyszczalni ścieków w powiecie przedstawiono w tabeli 28.

Tabela 28. Komunalne oczyszczalnie ścieków w powiecie bielskim w 2001 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	biologiczne	z podw. usuw. biog.	Przepustowość wg. projektu [m ³ /dobę]		ścieki oczyszczone [dam ³ /rok]	ścieki dowożone do oczysz. [dam ³ /rok]
				biologiczne	z podw. usuw. biog.		
WOJEWÓDZTWO 2000	73	57	16	250078	65185	44454	227
2001	83	65	18	253779	65410	44544	247
BIELSKI 2000	3	3	-	6630	-	1445	10
2001	5	5	-	6925	-	1287	10
miasta	2	2	-	6380	-	458	10
wieś	3	3	-	545	-	32	-
Gminy miejskie							
Bielsk Podlaski	1	1	-	6000	-	1183	10
Brańsk	1	1	-	380	-	27	-
Gminy wiejskie							
Bielsk Podlaski	1	1	-	25	-	7	-
Boćki	1	1	-	270	-	2	-
Rudka	1	1	-	250	-	32	-

Źródło: Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2002.

Z informacji uzyskanych w WIOŚ w Białymstoku wynika, że:

- komunalną oczyszczalnię ścieków mechaniczno-biologiczną w Bielsku Podlaskim eksploatuje Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o. o. W oczyszczalni ścieków zakończono działania modernizacyjne w 2003 roku. Ostatnia kontrola przeprowadzona w 2001 r. nie stwierdziła przekroczeń dopuszczalnych ładunków zanieczyszczeń. Ścieki odprowadzane są do rzeki Białej (wody pozaklasowe).
Ilość ścieków: 3800 m³/d, ładunek w kg/d: BZT₅-23,18, zawiesina – 33,55, ChZT-197,94, azot amonowy – 14,94, azot ogólny – 27,45, fosfor ogólny -1,65,
- oczyszczalnia gminna w Boćkach. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna typu „Biokon” z osadem czynnym i stacją dozowania flokulantu (rozruch ilość 2001 r.). Docelowa ilość ścieków odprowadzanych z oczyszczalni nie będzie przekraczała 192 m³/d. Obecnie ilość ścieków oczyszczonych, odprowadzanych z oczyszczalni nie przekracza 40 m³/d. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Nurzec. Na oczyszczalnię dopływają ścieki wyłącznie z miejscowości Boćki, która jest skanalizowana w 45%. Nie ma ścieków dowożonych. Planowana jest dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy;
- oczyszczalnia gminna Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Brańsku. Kontrola przeprowadzona na początku maja 2002 roku wykazała, w oczyszczonych ściekach odprowadzanych z oczyszczalni przekroczenie stężenia fosforu ogólnego;
- na oczyszczalnię gminną w Rudce doprowadzane są ścieki z miejscowości Rudka. Oczyszczalnia nie ma możliwości przyjęcia ścieków dowożonych. Kontrola przeprowadzona w lutym 2002 roku wykazała przekroczone stężenia azotu amonowego w ściekach oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni do rowu melioracyjnego a następnie do rzeki Nurzec. Przepływ ścieków przez oczyszczalnię w dniu kontroli wynosił 168,0 m³/d;

- przemysłową oczyszczalnię ścieków mechaniczno-biologiczną w Bielsku Podlaskim eksploatuje „Mlekwata-Bielmlek” Sp. z o. o. Ostatnia kontrola przeprowadzona w 2001 r. nie stwierdziła przekroczeń dopuszczalnych ładunków zanieczyszczeń. Ścieki odprowadzane są do rzeki Białej (wody pozaklasowe), powyżej ujścia ścieków – II klasa czystości. Wody opadowe, po oczyszczeniu w separatorze, są odprowadzane poprzez rów odwadniający do rzeki Białej.
Przepustowość oczyszczalni – 1800 m³/d, ilość ścieków (socjalne, produkcyjne, ścieki dowożone z punktów zlewnych mleka): 638 m³/d, ładunek w kg/d: BZT₅ – 6,12, zawiesina – 14,04, ChZT-60,99, azot amonowy – 0,62, azot ogólny – 3,13, fosfor ogólny -0,89;
- w miejscowości Orla od 01.07.1999 r. zaprzestano eksploatacji gminnej oczyszczalni ścieków, trwa jej modernizacja. Ścieki są gromadzone w zbiorniku czerpalnym i wywożone. Przebudowa oczyszczalni polega na wymianie dotychczasowego bloku oczyszczającego (typu ELJOT z oczyszczaniem na złożach tarczowych) i zastąpieniu go komorą oczyszczania działającą w technologii niskoobciążonego osadu czynnego ze stabilizacją tlenową oraz biologiczną nitrifikacją i denitryfikacją z zastosowaniem urządzeń napowietrzających powierzchniowych (turbina typu BSK). Procesy denitryfikacji i defosfatacji będą wspomagane środkami chemicznymi typu PIX. Według założeń projektu modernizacji przepustowość ma zostać zwiększona do 42 m³/d, z możliwością dalszej rozbudowy do 100 m³/d;
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków z biologicznym reaktorem typu SBR BIOGEST w Dydulach (gm. Orla). Oczyszcza ścieki z osiedla mieszkaniowego byłego PGR w Dydulach. Maksymalna przepustowość wynosi 23,1 m³/d, średnia 15,4 m³/d. Bezpośrednim odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rów melioracyjny. Kontrola ścieków oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni, przeprowadzona w końcu stycznia 2002 roku, wykazała przekroczone stężenia zanieczyszczeń: azotu amonowego i ogólnego, fosforu ogólnego oraz BZT₅ i ChZT. Ilość odprowadzanych ścieków w dniu kontroli wynosiła 9 m³/d;
- ścieki socjalno-bytowe Przedsiębiorstwa Drogowo-Mostowego „Maksbud” Sp. z o. o. w Bielsku Podlaskim są gromadzone w szambie z okresowym opróżnianiem, a następnie wywożone do punktu zlewnego na oczyszczalnię komunalną w Bielsku Podlaskim przez PK Sp. z o. o. w Bielsku Podlaskim;
- ścieki powstające w firmie „Hoop” S.A. w Warszawie. Zakład Produkcyjny w Bielsku Podlaskim odprowadzane są poprzez przepompownię 3-komorową z odstojnikiem, napowietrzaniem i kratą do kanalizacji miejskiej. Na terenie zakładu istnieje również neutralizator do podczyszczania ścieków powstających podczas przygotowania wody do celów kotłowych. Ścieki deszczowe z terenu zakładu odprowadzane są do rowu melioracyjnego, a następnie do rzeki Białej. W lipcu 2001 r. zakończono budowę separatora służącego do oczyszczania wód deszczowych z terenu zakładu;
- ścieki socjalno-bytowe firmy „Anatol Polska” Sp. z o. o. w Krakowie. Oddział w Bielsku Podlaskim odprowadzane są do kanalizacji. Ścieki z hartowni gromadzone są w zbiorniku bezodpływowym, który okresowo, w miarę potrzeb jest opróżniany;
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia z reaktorem typu „Sebiofikon” w Łubinie Kościelnym (gm. Bielsk Podlaski). Ilość ścieków odprowadzanych do odbiornika w 2002 roku wynosiła 19 m³/d. Od 1998 r. oczyszczalnię eksploatuje UG w Bielsku Podlaskim. Do oczyszczalni odprowadzane są ścieki ze Szkoły Podstawowej, obiektu ZOZ oraz ścieki z indywidualnych gospodarstw. Bezpośrednim odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rów melioracyjny, a następnie rz. Bronka (d. Nurca). Planowana jest rozbudowa i modernizacja oczyszczalni;

- PPUP „Poczta Polska” Rejonowy Urząd Poczty w Białymstoku, Ośrodek Wypoczynkowy „Łączność” w Pieskach n /Narwią. Kontrola przeprowadzona w sierpniu 2001 r. wykazała, że ośrodek nie jest skanalizowany. Ścieki z terenu ośrodka gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, które są systematycznie opróżniane przez ZGKiM w Bielsku Podlaskim;
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia „Hydrocentrum” w Brańsku o przepustowości 380 m³/d. Ścieki odprowadzane są do rzeki Nurzec – powyżej ujścia ścieków II klasa czystości, poniżej – wody pozaklasowe.
Ilość ścieków: 200 m³/d, ładunek w kg/d: BZT₅ – 1,68, zawiesina – 2,9, ChZT- 9,6, azot ogólny – 2,3, fosfor ogólny -2,25;
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia „Bioblok” PS-150 w Rudce o przepustowości 250 m³/d. Ścieki odprowadzane są do rzeki Nurzec.
Ilość ścieków: 90 m³/d, ładunek w kg/d: BZT₅ – 3,7, zawiesina – 3,4, azot amonowy – 2,5, azot ogólny -2,5;

4.3. Składowiska odpadów stałych i unieszkodliwianie odpadów

Według WIOŚ w Białymstoku, na terenie powiatu bielskiego w 2001 r. funkcjonowało tylko jedno wysypisko odpadów komunalnych, posiadające zabezpieczenie podłoża w postaci ekranizacji z jednowarstwowej folii z tworzyw sztucznych. Jest nim działające od 1992 roku wysypisko odpadów komunalnych w Brańsku. Pozostałe wysypiska na terenie powiatu powstałe znacznie wcześniej, nie są wyposażone w nowoczesne, aktualnie obowiązujące rozwiązania techniczne.

Wysypiska eksploatowane na terenie powiatu nie są przystosowane do składowania odpadów niebezpiecznych. Brak jest również wyznaczonego miejsca do wywożenia produktów zneutralizowanych w wyniku przeprowadzonych akcji ratowniczych o charakterze poważnych awarii w środowisku np. skażonej gleby itp. Nierozwiązanym ciągle problemem jest również brak selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, co powoduje trafiające na wysypiska legalne i dzikie także odpadów niebezpiecznych np. zużyte świetlówki, baterie, akumulatory i inne. Na terenie powiatu bielskiego nie funkcjonuje żadne stałe składowisko odpadów przemysłowych.

Wykaz wysypisk komunalnych na terenie powiatu bielskiego zamieszczono w tabeli 29.

Tabela 29. Wykaz wysypisk komunalnych na terenie powiatu bielskiego

Lp.	Gmina	Lokalizacja/ Adminis- trator	Rozpo- częcie działa- łości	Stan techniczny		Powie- rzchnia (ha)	Pojemność (m ³) / wykorzys- tanie (%)	Wnioski wynikające z przeglądu ekologicz- nego	Przewi- dywana data zamknię- cia
				Izolacja podłoża	Odprowa- dzanie odcieków				
1	Bielsk Podlaski m	Augustowo/ Przedsię- biorstwo Komunalne	1988	brak	brak	4	50000/40	do zamknięcia	2004
2	Brańsk m	Brańsk/ Urząd Miejski	1992	Folia jednowar- stwowa	drenaż	3	60000/25	do ekspl.	2041
3	Brańsk gm.	Domanowo/ Urząd Gminy	b.d.	brak	brak	0,38	b.d.	do zamkn.	2009
4	Boćki	Boćki/ Urząd Gminy	1988	głina	brak	1,74	45000/20	do zamkn.	2009 (2030)
5	Orla	Spiczki / Urząd Gminy	1970	min	brak	0,5	(6250)/ 80	do zamkn.	2004 (2010)
6	Rudka	Rudka/ Urząd Gminy	1968	brak	brak	0,5	15000/90	do zamkn.	2006

Lp.	Gmina	Lokalizacja/ Adminis- trator	Rozpo- częcie działa- lności	Stan techniczny		Powie- rznia (ha)	Pojemność (m ³) / wykorzys- tanie (%)	Wnioski wynikające z przeglądu ekologicz- nego	Przewi- dywana data zamknię- cia
				Izolacja podłoża	Odprowa- dzenie odcieków				
									(2012)
7	Wyszki	Szpaki/ Urząd Gminy	1988	(glina)	brak	0,49 (0,7)	19249/15	do zamkn.	2009 (2005)

(...) – dane z WIOŚ.

Źródło: *Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami*, Białystok 2003 oraz *Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, październik 2002.

Składowisko odpadów w Augustowie, jako jedyne, jest wyposażone w brodzik. Urządzenia do zagęszczania odpadów występują na składowisku w Augustowie, Boćkach, Orli i Rudce. Na żadnym ze składowisk nie ma wagi oraz piezometru.

1. Składowisko odpadów komunalnych gminy i miasta Bielsk Podlaski w m. Augustowo jest oznakowane, częściowo ogrodzone. Posiada utwardzoną drogę dojazdową. Dozór prowadzony jest od poniedziałku do soboty. Prace porządkowe (rozplantowywanie odpadów, przykrywanie warstwą izolacyjną – piasek, żwir o grubości 20-30 cm., ugniatanie) prowadzone są na bieżąco. Na wysypisku znajduje się sprzęt przeciwpożarowy. Prowadzony jest rejestr przyjmowanych odpadów. Badania Nie stwierdzono zanieczyszczenia wód gruntowych. Na składowisko są wwożone i deponowane głównie stałe odpady komunalne, osady ściekowe i niektóre rodzaje odpadów przemysłowych. Nie są przyjmowane odpady płynne (są one dostarczane do miejskiej oczyszczalni ścieków). Składowanie odbywa się bez selekcji. Nie prowadzi się zorganizowanego odzysku surowców wtórnych. Na terenie istniejącego składowiska prowadzony jest pobór kruszywa, które jest wykorzystywane do przykrywania składowanych odpadów. Za wwóz odpadów komunalnych o przemysłowych pobierane są opłaty według obowiązującego cennika ustalane uchwałami Rady Miejskiej w Bielsku Podlaskim.
2. Składowisko w Brańsku jest oddalone o około 1,5 km od miasta. Właścicielem terenu składowiska jest Urząd Miejski w Brańsku, a zarządcą - Zarząd Mienia Komunalnego. Obiekt jest dozorowany. Za odpady wwożone pobierane są opłaty (od firm wywozowych, instytucji i osób indywidualnych). Wysokość opłat ustalana jest wg obowiązującego cennika ustalanego uchwałami Rady Miejskiej w Brańsku. Składowisko nie jest podzielone na kwatery. Skład deponowanych odpadów - komunalne, podobne do komunalnych, osady ściekowe z oczyszczalni ścieków komunalnych. Osady ściekowe odwodnione są składowane w workach polietylenowych niebieskich 0,1 m³. Nie jest prowadzone selektywne składowanie odpadów komunalnych. Brak boksów na odpady segregowane. Zastosowane bariery ochronne - uszczelnienie podłoża piaskiem gliniastym i folią polietylenową, wykonane obwałowanie 2,5 m. Ponadto obiekt jest otoczony lasem. Istnieje możliwość rozbudowy eksploatowanego składowiska o około 2 ha (teren stanowi własność Urzędu Miasta w Brańsku, plan zagospodarowania przestrzennego dopuszcza rozbudowę składowiska).
3. Składowisko odpadów komunalnych gminy Boćki zostało urządzone w wyrobisku po byłej żwirowni bez wymaganych badań geologicznych i hydrogeologicznych oraz bez stosownej dokumentacji techniczno-technologicznej. W 1995r. sporządzona została ocena oddziaływania na środowisko istniejącego wysypiska odpadów stałych wraz z koncepcją jego modernizacji, która wskazuje na konieczność przeprowadzenia prac modernizacyjnych i zastosowania odpowiednich zabezpieczeń środowiska, eksploatowane jest w sposób nieprawidłowy. Wysypisko

ogrodzone jest siatką metalową, posiada oznakowaną drogę dojazdową. Brama wjazdowa otwarta jest całą dobę. Obiekt nie jest dozorowany. Na wysypisku gromadzone są typowe odpady bytowo-gospodarcze. Składowane odpady nie są systematycznie przysypywane materiałem izolacyjnym (żużel, piasek, żwir). Brak jest również wyznaczonych sektorów, a odpady składowane są w sposób niekontrolowany. Na wysypisku nie są zachowane zasady bhp i p.poż. Stwierdzono brak zaplecza technicznego oraz zaśmiecenie terenu (pola uprawne i las) wokół wysypiska. Powodem zaśmiecenia jest nielegalne gromadzenie odpadów tuż przed wysypiskiem w miejscu po wyrobisku piasku, skąd papier i folia rozwiewane są na znaczne odległości. Właścicielem terenu składowiska jest Gmina Boćki.

4. Składowisko odpadów komunalnych gminy Orla w m. Spiczki nie posiada podstawowych zabezpieczeń technicznych minimalizujących jego wpływ na środowisko przyrodnicze. Właścicielem obiektu jest Urząd Gminy. Składowisko nie jest dozorowane, brama jest otwarta całą dobę. Dowożone odpady są rozplantowywane i przykrywane materiałem izolacyjnym (piasek). Prace prowadzone są średnio raz w miesiącu. Droga dojazdowa oraz obiekt są oznakowane, droga wewnętrzna udrożniona. Wysypisko jest ogrodzone. Brak wydzielonych sektorów na selektywne gromadzenie odpadów oraz zadaszania na sprzęt p. poż. Zlikwidowano wylewisko i umieszczono tablicę o zakazie wylewania nieczystości płynnych. Eksploatacja wysypiska prowadzona jest od 1970 r. w formie niezmiennej i z uwagi na praktycznie wykorzystaną pojemność składowiska oraz brak zabezpieczeń technicznych, zasadna jest modernizacja lub zakończenie eksploatacji obiektu. Planowany sposób zamknięcia i rekultywacji - przysypanie warstwą ziemi i nasadzenie roślinności trawiastej. Nie istnieje możliwość rozbudowy składowiska (dookoła są grunty prywatne - pola uprawne).
5. Składowisko odpadów w pobliżu miejscowości Rudka (w odległości około 1200 m). Właścicielem składowiska jest gmina Rudka. Składowane są tu odpady z gospodarstw domowych. Składowisko nie posiada barier ochronnych, podłoże nie jest uszczelnione. Obiekt nie jest wyposażony w urządzenia techniczne. Odpady nie są składowane selektywnie.
6. Składowisko odpadów we wsi Szpaki (gm. Wyszki) stanowi wyrobisko po byłej żwirowni. Deponowane są tu głównie odpady bytowe pochodzące z gospodarstw domowych. Obiekt jest ogrodzony. Na składowisku brak oświetlenia, dozoru, stałej obsługi, zaplecza gospodarczego (doraźna praca ludzi i sprzętu wg potrzeb). Nie prowadzone jest selektywne składowanie odpadów.

5. ANALIZA SWOT

5.1. Uwarunkowania wewnętrzne

Mocne strony

Zasoby i walory środowiska (jako stymulator procesów rozwojowych)

- atrakcyjna przyrodniczo i turystycznie dolina Narwi (północna granica powiatu)
- dobre warunki do produkcji rolnej (jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyższa niż przeciętnie w woj. podlaskim)
- niskie tempo wyłączania gruntów rolnych i leśnych z dotychczasowego użytkowania

Stan środowiska (w odniesieniu do standardów jakości i jako stymulator procesów rozwojowych)

- stosunkowo niskie zanieczyszczenie powietrza zanieczyszczeniami pyłowymi i gazowymi
- niska zawartość metali ciężkich w glebach użytków rolnych
- niewielka powierzchnia oraz odsetek gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji i zagospodarowania

Zagrożenia stanu środowiska i stan infrastruktury służącej ochronie środowiska (wpływ na stan środowiska)

- brak zakładów z listy najbardziej uciążliwych w skali kraju
- istnienie rezerw przepustowości funkcjonujących oczyszczalni ścieków, które umożliwiają rozbudowę systemów kanalizacyjnych i odprowadzanie ścieków do istniejących obiektów
- stosunkowo niskie zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności
- stosunkowo mała (choć rosnąca) ilość wytwarzanych odpadów przemysłowych oraz rosnący poziom ich wykorzystania
- niski stopień urbanizacji, niewielka powierzchnia terenów miejskich oraz brak aglomeracji przemysłowych
- biologiczne oczyszczanie w istniejących oczyszczalniach ścieków komunalnych i przemysłowych

Słabe strony

Zasoby i walory środowiska (jako bariera procesów rozwojowych)

- niska lesistość (19,2% powierzchni; woj.podlaskie 29,5, Polska 28,4)
- brak złóż kopalin o znaczeniu ponadlokalnym i ponadregionalnym
- niedostateczna retencja wód

- stosunkowo ubogie zasoby wód podziemnych
- obniżanie poziomu wód gruntowych

Stan środowiska (w odniesieniu do standardów jakości i jako bariera procesów rozwojowych)

- utrzymujące się zanieczyszczenie wód powierzchniowych (większość odcinków badanych rzek niesie wody nie odpowiadające wymaganej klasie czystości)
- stosunkowo niska jakość wód podziemnych
- dzikie wysypiska śmieci
- bardzo niski odsetek powierzchni chronionej (3,0% wobec 31,9 w województwie i 33,1 w Polsce) prawie wyłącznie o niskich reżimach ochronnych (obszar chronionego krajobrazu)
- narastający hałas wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych

Zagrożenia stanu środowiska i stan infrastruktury służącej ochronie środowiska (wpływ na stan środowiska)

- istnienie zakładów uciążliwych dla czystości powietrza, w tym jednego z listy wojewódzkiej
- brak sieci kanalizacyjnej na znacznej części obszaru powiatu (dysproporcje w rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej) i obsługa jedynie 44% mieszkańców przez oczyszczalnie ścieków
- żadna z oczyszczalni komunalnych nie zapewnia podwyższonego usuwania biogenów,
- niski poziom oczyszczania biologicznego (i chemicznego) ścieków przemysłowych
- spora ilość wytwarzanych odpadów niebezpiecznych (111 Mg w 2002 r., 7% odpadów wytwarzanych w województwie)
- brak sprawnego systemu segregacji, unieszkodliwiania i zagospodarowania odpadów,
- brak wysypiska przystosowanego do składowania odpadów niebezpiecznych
- niezgodność z wymogami ochrony środowiska w większości składowisk odpadów, w szczególności brak odpowiedniego zabezpieczenia podłoża
- dwa mogilniki na terenie powiatu
- istnienie źródeł poważnych awarii
- brak urządzeń do neutralizacji zanieczyszczeń gazowych

5.2. Uwarunkowania zewnętrzne

Szanse

- atrakcyjne krajobrazowo i przyrodniczo tereny sąsiednich obszarów (dolina Narwi, powiat hajnowski)
- wzrost zainteresowania ochroną środowiska, wzrost popytu na zdrową żywność, agroturystykę i turystykę przyrodniczą
- możliwość znaczącego zasilania działań w zakresie ochrony środowiska ze źródeł krajowych i zagranicznych (głównie europejskich)

Zagrożenia

- silna konkurencja o środki na ochronę środowiska ze źródeł unijnych

6. ZAMIERZENIA W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Zamierzenia w zakresie ochrony środowiska analizowano na podstawie następujących dokumentów:

- ankieta gmin, realizowana we wrześniu 2003 r.,
- strategii rozwoju gmin: Boćki i Brańsk,
- *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006* – załączniki 8.1-8-6.

W tabeli 30 przedstawiono zrealizowane i planowane inwestycje z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w latach 2001-2007 w gminach powiatu bielskiego.

Tabela 30. Nakłady na inwestycje z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w gminach powiatu bielskiego w latach 2001-2007 (tys. zł)

Wyszczególnienie	Rok	Bielsk P. - miasto	Brańsk - miasto	Bielsk Podl.	Boćki	Brańsk	Orla	Rudka	Wyszki
Wodociąg	2001	76	173	51	234	14			120
	2002	43	-	-	431	25			339
	2003	49	50	-	325	-			41
	2004	-	-	1000	-	-			-
Oczyszczalnie ścieków	2001	1102					-		163
	2002	3779	-	-	-	-	1		-
	2003	456					538		-
	2004	-					184		132
Przydomowe oczyszczalnie ścieków	2001					1184			
	2002					1138			
	2003	-	-	-	-	852	-	-	-
	2004					2000			
	2005					1500			
Kanalizacja sanitarna	2001	1376	12		588		-	-	
	2002	542	-		286		-	20	
	2003	1173	-		170		23	18	
	2004	400	800		-		-	-	-
	2005	8200	700		-		-	-	-
	2006	8100	240		-		-	-	-
Kanalizacja deszczowa	2001								
	2002	-	-	-	-	-	-	-	-
	2003								
Zbiornik wodny	2001					-			
	2002					-			
	2003					7700			
	2004	-	1050	-	-	5420	-	-	-
	2005		2000			2040			
	2006		2000			-			
	2007		950			-			
Zbieranie i transport odpadów	2001					114			
	2002					-			
	2003					-			
	2004	-	-	-	-	180	-	-	-
	2005					150			
	2006					150			
	2007					150			
Składowisko odpadów	2001	-							
	2002	-							
	2003	-							
	2004	400	-	-	-	-	-	-	-
	2005	4600							
	2006	3620							
	2007	-							
Ochrona powietrza	2001	2408,1							
	2002	-	-	-	-	-	-	-	-
	2003	-							

Wyszczególnienie	Rok	Bielsk P. - miasto	Brańsk - miasto	Bielsk Podl.	Boćki	Brańsk	Orla	Rudka	Wyszki
Ogród botaniczny	2001		-						2
	2002	-	-	-	-	-	-	-	-
	2003		10						-
	2004		10						-

Źródło: *Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r., Informacje i opracowania Statystyczne*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2002, informacje samorządów.

W tabeli 31 podano źródła finansowania zadań realizowanych w latach 2001 – 2007 w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w powiecie bielskim, zgłoszonych do „Planu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006”.

Tabela 31. Źródła finansowania zadań realizowanych w latach 2001 – 2007 w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w powiecie bielskim, zgłoszonych do „Planu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006”

Gmina	Nazwa zadania, lokalizacja	Źródła finansowania
Bielsk Podlaski gm	Wodociąg Rajsk-Stołowacz	środki własne, rolników, ARiMR, fundusze pomocowe
Bielsk Podlaski gm.	Wodociąg Proniewicze-Bielsk	środki własne, rolników, ARiMR, fundusze pomocowe
Bielsk Podlaski m.	Modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków	Ekofundusz, NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki przedsiębiorstwa komunalnego
Bielsk Podlaski m.	Kolektor sanitarny na osiedlu Hołowiesk	środki gminy, fundusze celowe
Bielsk Podlaski m.	Budowa kanału sanitarnego i wodociągu ul. Mickiewicza	środki gminy, fundusze celowe
Bielsk Podlaski m.	Modernizacja ul. Torowej (w tym kanalizacja sanitarna)	środki gminy, fundusze celowe
Bielsk Podlaski m.	Modernizacja centrum miasta, w tym budowa kanałów sanitarnych	środki gminy i przedsiębiorstwa komunalnego
Bielsk Podlaski m.	Budowa wysypiska odpadów	środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW
Bielsk Podlaski m.	Modernizacja instalacji odpylania w kotłowni centralnej	środki MPEC
Brańsk gm	Realizacja programu gospodarki odpadami na terenie gminy	fundusze celowe
Brańsk gm.	Przydomowe oczyszczalnie ścieków	WFOŚiGW, środki własne, budżet państwa
Brańsk gm.	Budowa zbiorników małej retencji	PHARE, budżet państwa, środki własne, Ekofundusz
Boćki	Budowa kanalizacji sanitarnej z przykanalikami w Boćkach	środki własne, udział mieszkańców
Brańsk m.	Infrastruktura kanalizacyjno-drogowa	środki własne, środki UE
Brańsk m.	Zbiornik małej retencji	środki własne, Ekofundusz, środki celowe i unijne
Brańsk m.	Ogród botaniczny przy Zespole Szkół	środki własne, WFOŚiGW
Orla	Modernizacja oczyszczalni ścieków	WFOŚiGW, środki własne
Wyszki	Oczyszczalnia ścieków przy Szkole Podstawowej Wyszki	BOŚ, środki własne
Wyszki	Sieć gazowa	środki własne, pożyczka

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006*, Białystok 2003.

Całkowitą wysokość nakładów inwestycyjnych z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w powiecie bielskim w latach 2001 – 2007 przedstawiono w tabeli 32.

Tabela 32. Wysokość planowanych nakładów na inwestycje z zakresu ochrony środowiska w powiecie bielskim

Rodzaj inwestycji	Nakłady poniesione w latach 2001-2002 (tys. PLN)	Nakłady planowane do poniesienia w latach [tys. PLN]					Nakłady w latach 2003 - 2007
		2003	2004	2005	2006	2007	
Wodociągowanie	1463	416	1000	0	0	0	1416
Oczyszczalnie ścieków	3603	1390	6016	1500	0	0	8906
Kanalizacje	1944	211	4200	2600	940	0	7951
Zbiorniki wodne	0	7700	6470	4040	2000	950	21160
Razem gospodarka wodno-ściekowa							39433
Gospodarka odpadami	114	0	180	650	1650	1150	3630
Razem gospodarowanie odpadami							3450
Ochrona powietrza	2408	0	0	0	0	0	0
Inwestycje pozostałe	2	10	10	0	0	0	20
OGÓLEM	9534	9727	17876	8790	4590	2100	43083

Źródło: Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r., Informacje i opracowania Statystyczne, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2002, Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006, Białystok 2003, informacje urzędów miast i gmin.

7. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU BIELSKIEGO

7.1. Misja

Poprawa stanu środowiska naturalnego powiatu poprzez zmniejszanie negatywnego wpływu działalności ludzkiej

7.2. Cele ogólne programu ochrony środowiska do 2011 roku

1. Zachowanie, odtwarzanie i przywracanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych powiatu.
2. Przywracanie równowagi przyrodniczej na obszarach rolniczych.
3. Ochrona zasobów i poprawa jakości wód podziemnych i powierzchniowych.
4. Racjonalne użytkowanie kopalin, gleb i powierzchni ziemi oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.
5. Zmniejszenie obciążenia środowiska odpadami
6. Poprawa jakości powietrza atmosferycznego.
7. Poprawa klimatu akustycznego powiatu
8. Minimalizacja zagrożeń ze strony promieniowania elektromagnetycznego
9. Ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków,
10. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu

Wymienione cele realizowane będą poprzez zadania o charakterze organizacyjno – prawnym i inwestycyjnym w następujących obszarach:

- 1) ochrona dziedzictwa przyrodniczego;
- 2) poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- 3) racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych;
- 4) działania systemowe.

7.3. Cele programu ochrony środowiska w latach 2004-2007

1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego

Cel nadrzędny:

Zachowanie, odtwarzanie i przywracanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych powiatu

Cele szczegółowe:

- utrzymanie istniejących i powołanie nowych obszarów i obiektów prawnie chronionej przyrody i krajobrazu na szczeblu powiatu i gminy,
- zachowanie i wzbogacanie istniejących oraz odtwarzanie zanikłych elementów różnorodności biologicznej, w tym renaturalizacja cennych ekosystemów i siedlisk,
- usuwanie lub ograniczanie aktualnych i potencjalnych zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej,
- wzmocnienie służb ochrony przyrody, wspieranie działalności proekologicznych organizacji pozarządowych i ruchów społecznych.

2. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Ochrona gleb i wód podziemnych

Cel nadrzędny:

Ochrona i poprawa jakości gleb i wód podziemnych

Cele szczegółowe:

- eliminacja czynników zagrożenia dla jakości wód podziemnych,
- przywracanie do stanu pierwotnego terenów zdegradowanych i zdewastowanych.

Ochrona wód powierzchniowych

Cel nadrzędny:

Ochrona i poprawa jakości wód powierzchniowych

Cele szczegółowe:

- zwiększenie retencji wód,

- stałe ograniczanie zanieczyszczeń wprowadzanych do wód powierzchniowych,
- przywracanie jakości wód do stanu wynikającego z ich funkcji ekologicznych oraz sposobów użytkowania.

Gospodarka odpadami

Cel nadrzędny:

Zapobieganie powstawaniu odpadów, odzyskiwanie i recykling oraz bezpieczne dla środowiska składowanie odpadów

Cele szczegółowe:

- zmniejszanie ilości wytwarzanych odpadów,
- odzysk surowców wtórnych oraz odpadów organicznych w celu ich dalszego wykorzystania,
- właściwe składowanie i unieszkodliwianie odpadów.

Ochrona powietrza

Cel nadrzędny:

Poprawa jakości powietrza atmosferycznego

Cele szczegółowe:

- ograniczanie emisji „u źródła” w energetyce,
- zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza
- ograniczanie zanieczyszczeń komunikacyjnych powietrza.

Ochrona przed hałasem i promieniowaniem

Cel nadrzędny:

Poprawa klimatu akustycznego i ochrona przed promieniowaniem

Cele szczegółowe:

- zmniejszanie i eliminowanie źródeł hałasu i promieniowania ze źródeł przemysłowych,
- ograniczanie oddziaływania hałasu komunikacyjnego.

Ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii

Cel nadrzędny:

**Minimalizowanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii
oraz sprawne usuwanie ich skutków**

Cele szczegółowe:

- eliminowanie źródeł i ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz zmniejszanie ich skutków,
- doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia awarii i klęsk żywiołowych.

3. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych

Cel nadrzędny:

Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi

Cele szczegółowe:

- restrukturyzacja poboru wód dla celów użytkowych,
- zmniejszenie wodochłonności gospodarki,
- racjonalne użytkowanie gleb, zasobów kopalin i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych,
- utrzymanie trendu zmniejszania zużycia energii na potrzeby produkcyjne i bytowe ludności,

4. Działania systemowe.

Monitoring środowiska

Cel nadrzędny:

Zwiększenie zakresu informacji o stanie środowiska naturalnego, jego zagrożeniach oraz sposobach przeciwdziałania zagrożeniom

Cele szczegółowe:

- doskonalenie monitoringu stanu środowiska.

Edukacja ekologiczna

Cel nadrzędny:

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz poprawa komunikacji społecznej w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych

Cele szczegółowe:

- wspieranie działań uzupełniających system edukacji formalnej, podnoszących ekologiczną świadomość społeczności i władz lokalnych.

7.4. Program ochrony środowiska w latach 2004-2007

Program realizacyjny ochrony środowiska powiatu bielskiego na lata 2004-2007 uwzględnia:

- zadania – zadania priorytetowe wyróżniono pogrubioną czcionką,
- jednostki odpowiedzialne i uczestniczące w realizacji zadania,
- termin realizacji,
- koszt realizacji,
- źródła finansowania.

W tabeli 33 wymieniono zadania własne, zaś w tabeli 34 – zadania koordynowane. Dokonano również podziału na zadania o charakterze organizacyjno-prawnym i inwestycyjnym.

Program ochrony środowiska powiatu bielskiego składa się z:

- **zadań własnych powiatu** – te przedsięwzięcia, które są finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji powiatu – określono termin i koszty realizacji zadań,
- **zadań koordynowanych** – pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie powiatu, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym – określono termin realizacji zadań, dla samorządów gminnych określono również koszty realizacji,
- **wytycznych do sporządzania programów gminnych**, które muszą zostać w pełni wprowadzone do programu powiatowego.

Gminne programy ochrony środowiska powinny zostać sporządzone na podstawie gruntownej znajomości aktualnego stanu środowiska w gminie. Podobnie jak polityka ekologiczna państwa muszą one określać przede wszystkim:

- cele polityki ekologicznej na terenie gminy,

- wybrane priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań ekologicznych, których podejmuje się dana gmina,
- środki niezbędne do osiągnięcia założonych celów, w tym mechanizmy prawno - ekonomiczne i środki finansowe.

Zaplanowane cele, priorytety, działania (zadania) i środki muszą zostać zdefiniowane dla każdego z obszarów ochrony środowiska, którymi zajmuje się dana gmina, a więc:

- 1) ochrona dziedzictwa przyrodniczego;
- 2) poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- 3) racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych;
- 4) działania systemowe.

Częścią gminnego programu ochrony środowiska musi być stosowny plan gospodarki odpadami. Plan ten powinien określać:

- aktualny stan gospodarki odpadami w gminie,
- prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami,
- instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

Plan gospodarki odpadami powinien przede wszystkim wskazywać na:

- rodzaj, ilość, źródło pochodzenia odpadów, które mają być poddane procesom odzysku lub unieszkodliwiania,
- rozmieszczenie istniejących instalacji i urządzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, wraz z wykazem podmiotów prowadzących działalność w tym zakresie,
- działania zmierzające do zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko oraz prawidłowego postępowania z nimi, w tym ograniczenia ilości odpadów ulegających biodegradacji zawartych w odpadach komunalnych kierowanych na składowiska,
- projektowany system gospodarowania odpadami.

Gminny program gospodarki odpadami powinien określać również:

- rodzaj i harmonogram realizacji przedsięwzięć,
- harmonogram uruchamiania środków finansowych i ich źródła.

Wytyczne do sporządzania programów gminnych ochrony środowiska przedstawiono w tabeli 35.

Tabela 33. Zadania własne Starostwa Powiatowego w Bielsku Podlaskim

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
Zadania organizacyjno-prawne									
Zadania ogólne									
1	Opiniowanie gminnych programów ochrony środowiska	Samorząd powiatu	ŚiPI	w ramach działań statut.					Środki własne powiatu, fundusze celowe
Ochrona dziedzictwa przyrodniczego									
2	Intensyfikacja prac związanych z opracowywaniem i aktualizacją operatów urzędzeniowych lasów niepaństwowych oraz doskonalenie nadzoru nad realizacją tych planów	Samorząd powiatu	Wojewoda, właściciele lasów, LP	10	10	5	5	10	Budżet państwa, fundusze celowe
Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego									
Ochrona gleb i wód podziemnych									
3	Wzmoczenie działalności kontrolnej dla wyeliminowania niekoncesjonowanej eksploatacji kopalni	Samorząd powiatu	WIOŚ, samorządy gmin	3	3				Środki własne
4	Doskonalenie nadzoru nad przestrzeganiem ustaleń zawartych w decyzjach dotyczących ustanowienia stref ochronnych ujęć wody	Samorząd powiatu	ŚiPI, RZGW, wojewoda	w ramach działań statutowych					Środki własne
5	Dokonanie inwentaryzacji i doprowadzenie do likwidacji nieczynnych i nie nadających się do eksploatacji studni wierconych i kopanych	Samorząd powiatu	Użytkownicy ujęć lub właściciele gruntów	2	4	4			Środki własne
Ochrona wód powierzchniowych									
6	Inspirowanie wdrażania najlepszych dostępnych technologii w procesie wydawania pozwoleń wodno-prawnych	Samorząd powiatu	Podmioty gospodarcze	w ramach działań statutowych					Środki własne
Gospodarka odpadami – szczegółowy harmonogram znajduje się w Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami									
Ochrona powietrza									
7	Rozpoznanie potrzeb w zakresie modernizacji źródeł ciepła oraz termomodernizacji budynków jednostek budżetowych powiatu (np. szkoły, domy pomocy społecznej, ośrodki zdrowia itp.)	Samorząd powiatu	Jednostki budżetowe powiatu	2					Środki własne
Ochrona przed hałasem i promieniowaniem									
8	Sprawowanie funkcji kontrolnej i inspirującej w zakresie ograniczania uciążliwości akustycznych i promieniowania	Samorząd powiatu	WIOŚ	w ramach działań statutowych					Środki własne

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
Ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii									
9	Opracowanie powiatowego planu zarządzania ryzykiem	Samorząd powiatu	SiKom		5				Środki własne gmin, fundusze celowe
Racjonalne użytkowanie zasobów									
10	Wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarce	Samorząd powiatu	Podmioty gospodarcze	w ramach działań statutowych					Środki własne
Działania systemowe									
Monitoring środowiska									
11	Utworzenie ogólnodostępnych powiatowych baz danych o stanie zanieczyszczenia powierzchni ziemi	Samorząd powiatu	WIOŚ	5					Środki własne fundusze celowe
Edukacja ekologiczna									
13	Prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie prawa, zarządzania środowiskowego, technik ochrony środowiska, zagospodarowania przestrzennego, źródeł finansowania ochrony środowiska	Samorząd powiatu	Samorzady gmin, ON	w ramach działań statutowych					Środki własne
14	Wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej – propagowanie modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju w powiecie	Samorząd powiatu	Samorzady gmin, NGO, szkoły, ODN	w ramach działań statutowych					Środki własne
15	Upowszechnianie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska w województwie, kraju i na świecie	Samorząd powiatu	Samorzady gmin, OEE, radio, prasa, telewizja	w ramach działań statutowych					Środki własne
16	Opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjnych na temat zasad korzystania z publicznie dostępnej informacji o środowisku	Samorząd powiatu	WIOŚ, Urząd Wojewódzki	1		1		4	Środki własne, fundusze celowe
17	Wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów ekologicznych, „ekologizacji” obiektów dydaktycznych i otoczenia szkół	Samorząd powiatu	Szkoły	w ramach działań statutowych					Środki własne
Zadania inwestycyjne									
Ochrona dziedzictwa przyrodniczego									
18	Zalesienia gruntów na glebach niskiej jakości według wykonanych projektów	Samorząd powiatu	samorzady gmin, właściciele lasów, nadleśnictwa			30	30	120	Fundusze celowe
Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego									
Ochrona gleb i wód podziemnych									

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
19	Restrukturyzacja poboru wody podziemnej dla celów użytkowych – przeznaczenie wód podziemnych wyłącznie jako woda do picia i surowiec dla przemysłu spożywczego	RZGW, Samorząd powiatu	Podmioty gospodarcze		w ramach działań statutowych powiatu				Środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze celowe
Gospodarka odpadami – szczegółowy harmonogram znajduje się w Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami									
Ochrona powietrza									
20	Opracowanie i wdrożenie planów ograniczania emisji spalin ze środków transportu poprzez modernizację dróg powiatowych	Samorząd powiatu	zarządy dróg	5	100	100	100	500	środki własne, fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
Ochrona przed hałasem i promieniowaniem									
21	Modernizacja dróg powiatowych w celu zapewnienia płynności ruchu oraz zmniejszenia natężenia hałasu	Samorząd powiatu	zarządy dróg	łącznie z zadaniem 20					Środki własne gmin, fundusze celowe
22	Analiza potrzeb i budowa ekranów dźwiękochłonnych w miejscach nasilonej emisji hałasu	Samorząd powiatu	zarządy dróg	w ramach działań statutowych powiatu	20	20			Środki własne gmin, fundusze celowe
Ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii									
23	Doposażenie systemu ratownictwa drogowego w zakresie zwalczania zagrożeń środowiskowych	Samorząd powiatu	WIOŚ		100	100			Środki własne gmin, fundusze celowe
Racjonalne użytkowanie zasobów									
24	Zmniejszenie wodochłonności produkcji przemysłowej oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody	Samorząd powiatu	Podmioty gospodarcze	w ramach działań statutowych					Środki własne
Działania systemowe									
Monitoring środowiska									
25	Wyposażenie szkół ponadpodstawowych w przenośne zestawy monitoringu środowiska	Samorząd powiatu	Kuratorium oświaty, szkoły		2	3	3		Środki własne fundusze celowe
Razem zadania z zakresu gospodarki odpadami				25	14	7	5		
Razem zadania organizacyjno-prawne i inwestycyjne				53	238	270	163	634	

Źródło: opracowanie własne na podstawie diagnozy oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006, Białystok 2003.

Tabela 34. Zadania koordynowane

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (w tys. zł)					Źródła finansowania	
				2004	2005	2006	2007	2008-2011		
Zadania organizacyjno-prawne										
Zadania ogólne										
1	Opracowanie gminnych programów ochrony środowiska	Samorzady gmin	SiPI	w ramach działań statut.						Środki własne gmin, fundusze celowe
Ochrona dziedzictwa przyrodniczego										
2	Opieka, konserwacja i utrzymanie pomników przyrody i użytków ekologicznych	Samorzady gmin	-	2	2	2	2			Środki własne gmin, fundusze celowe
3	Realizacja programu zwiększania lesistości kraju	MRiRW, MŚ	samorząd powiatu, ARiMR, LP,							Budżet państwa, środki własne, fundusze celowe
4	Wspieranie zachowania tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych; wspieranie rolnictwa ekologicznego	Samorząd województwa	województwo, samorzady, ARiMR, ODR, właściciele gospodarstw							Budżet państwa, środki własne rolników, programy rolno-środowiskowe UE
Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego										
Ochrona gleb i wód podziemnych										
5	Umieszczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego granic obszarów udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalin	Samorzady gmin	SiPI	w ramach działań statutowych					Środki własne	
Ochrona wód powierzchniowych										
6	Zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin	Samorzady gmin	SiPI	w ramach działań statutowych					Środki własne	
7	Opracowanie programów optymalizacji wykorzystania istniejących komunalnych oczyszczalni ścieków z uwzględnieniem programu rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej	Samorzady gmin	SiKom, SiPI	40						Środki własne gmin, fundusze celowe
8	Opracowanie programu zwiększenia retencji wód oraz racjonalizacji gospodarowania sypłymi wód opadowych	RZGW	Samorzady							Budżet państwa, fundusze celowe

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
9	Opracowanie regionalnego programu redukcji zanieczyszczeń w wydzielonych obszarach hydrograficznych – zlewniach lub grupach zlewni	RZGW	Samorzady						Budżet państwa, fundusze celowe
10	Opracowanie programów (operatów) rekultywacji silnie zanieczyszczonych zbiorników wodnych (z wodami pozaklasowymi) oraz wspieranie realizacji programów rekultywacji wód	RZGW	Samorzady						Budżet państwa, fundusze celowe, fundusze pomocowe i strukturalne UE
Gospodarka odpadami – zadania opisane w Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami									
Ochrona powietrza									
11	Ograniczenie emisji spalin ze źródeł mobilnych poprzez: wycofanie benzyn ołowiowych do 2005 r., wprowadzanie biopaliw, sukcesywną wymianę autobusów i innych pojazdów nieposiadających homologacji na mniej uciążliwe dla środowiska	Samorząd Województwa	samorządy, policja, SG, WIOŚ, PIH						Środki własne podmiotów uczestniczących, fundusze celowe
12	Opracowanie i wdrożenie planów ograniczania emisji spalin ze środków transportu poprzez poprawę stanu dróg oraz zagospodarowanie zielenią otoczenia dróg	Samorzady gmin	GDDPiA, zarządy dróg			b.d.			Budżet państwa, środki własne, fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
Ochrona przed hałasem i promieniowaniem									
13	Sporządzenie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem obszarów położonych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych	GDDPiA	WIOŚ, samorzady						Budżet państwa, fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
14	Eliminowanie z eksploatacji środków transportu, maszyn i urządzeń nieodpowiadającym aktualnym standardom	Ministerstwo Infrastruktury, samorzady	WIOŚ, PIP, Policja, SG, podmioty gospodarcze						Budżet państwa, fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
15	Ustanowienie obszarów ograniczonego użytkowania wokół emitorów promieniowania niejonizującego	Wojewoda	Zarząd Powiatu, WIOŚ						Środki właścicieli emitorów
Ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii									
16	Opracowanie gminnych planów zarządzania ryzykiem	Samorzady gmin	SiKom		40				Środki własne gmin, fundusze celowe
17	Wdrażanie przepisów prawnych zgodnych z prawodawstwem UE w zakresie zapobiegania i likwidacji skutków poważnych awarii	Wojewoda	WIOŚ, KWSP Zarząd powiatu						Budżet państwa,

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
18	Opracowanie programu informowania społeczeństwa o nadzwyczajnych zagrożeniach środowiska i edukacji w tym zakresie	Wojewoda	Samorzady						Budżet państwa,
Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych									
19	Opracowanie planów eksploatacji kopalni i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych	Samorzady gmin	SiPI		40				Środki własne, fundusze celowe
20	Wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarce	Samorząd Województwa, samorzady	Podmioty gospodarcze						Środki własne podmiotów gospod., fundusze celowe
21	Opracowanie i wdrożenie programu zwiększania udziału stosowanych paliw gazowych i ciekłych, wykorzystania biomasy oraz innych odnawialnych źródeł energii	Zarząd Województwa	Samorzady, podmioty gospodarcze						Budżet państwa, fundusze celowe
Działania systemowe									
22	Wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez samorzady, lokalne organizacje pozarządowe i grupy obywatelskie	Samorzady gmin	NGO, szkoły, ODN	w ramach działań statutowych					Środki własne, fundusze celowe
23	Utworzenie społecznych rad ds. trwałego i zrównoważonego rozwoju przy urzędach gmin	Samorzady gmin	NGO, eksperci lokalni	w ramach działań statutowych					Środki własne
24	Propagowanie modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju w gminie	Samorzady gmin	podmioty prowadzące edukację środowiskową	w ramach działań statutowych					Środki własne, fundusze celowe
25	Upowszechnianie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska w województwie, kraju i na świecie	Samorzady gmin	samorzady, OEE, radio, prasa, telewizja	w ramach działań statutowych					Środki własne, fundusze celowe
26	Wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów ekologicznych, „ekologizacji” obiektów dydaktycznych i otoczenia szkół	Samorzady gmin, władze oświatowe	szkoły	w ramach działań statutowych					Środki własne, fundusze celowe
27	Upowszechnianie i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej”	Samorząd Województwa	ARiMR, ODR, samorzady						Środki własne ARiMR i rolników, programy rolno-środowiskowe UE

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
28	Prowadzenie działalności wydawniczej, wspieranie produkcji filmów i innych materiałów posiadających walory edukacyjne	Wojewoda, samorządy, OEE	Wojewoda, samorządy, LP, NGO, ODN, ODR						Środki własne podmiotów uczestniczących, fundusze celowe
Zadania inwestycyjne									
Ochrona dziedzictwa przyrodniczego									
29	Tworzenie nowych obszarów zieleni i zadrzewień na terenach zabudowanych	Samorządy gmin	SiKom		10	10	10		Środki własne gmin, fundusze celowe
30	Utworzenie ogrodu botanicznego przy zespole szkół w Brańsku	Samorząd gminy	zespół szkół	10					Budżet państwa
31	Zalesianie gruntów o znaczeniu marginalnym dla produkcji rolniczej	MRiRW	Samorząd powiatu						Budżet państwa
Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego									
Ochrona gleb i wód podziemnych									
32	Modernizacja technologii uzdatniania wody do picia	Dyspozytorzy ujęć	Samorządy						Budżet państwa, środki własne, f. celowe, f. pomocowe i strukturalne UE
33	Likwidacja nieczynnych i nie nadających się do eksploatacji studni wierconych i kopanych	Użytkownicy ujęć lub właściciele gruntów	-						Środki własne użytkowników ujęć
34	Likwidacja studni wierconych w gm. Bielsk Podl.: Orzechowicze szt.2, Ploski szt.2	Samorząd gminny	Wójt gminy		80	80			Środki własne gminy
35	Modernizacja technologii uzdatniania wody w stacji uzdatniania we wsi Rajsk (gm. Bielsk Podlaski)	Dyspozytor ujęcia	Samorząd gminny		150	200			Środki własne gminy, f. celowe, f. pomocowe i strukturalne
36	Kompleksowa rekultywacja terenów zdewastowanych i zdegradowanych	Podmioty gospodarcze, dyspozytorzy terenów	samorządy						Środki podmiotów gospodarczych, fundusze celowe
Ochrona wód powierzchniowych									
37	Budowa wodociągu Rzepniewo-Knorozy (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy, gospodarstwa domowe	88					Środki własne gminy i mieszkańców, ARiMR, fundusze celowe
38	Budowa wodociągu kol. Rajsk (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy, gospodarstwa domowe	122					Środki własne gminy i mieszkańców,
39	Budowa wodociągu Jacewicze (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy, gospodarstwa domowe	14	134				Środki własne gminy i mieszkańców, ARiMR, fundusze celowe

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
40	Budowa wodociągu Pietrzykowo-Wyszki (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy, gospodarstwa domowe	70	79				Środki własne gminy i mieszkańców, ARiMR, fundusze celowe
41	Przebudowa wodociągu Ploski (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy, gospodarstwa domowe	5	90				Środki własne gminy i mieszkańców, ARiMR, fundusze celowe
42	Budowa wodociągu w gminie Boćki	Samorząd gminy	gospodarstwa domowe						Budżet państwa, środki własne samorządów i mieszkańców, fundusze celowe
43	Budowa wodociągu w gminie Wyszki (Łapcie – Strabla)	Samorząd gminy	Wójt gminy	289					środki własne gminy, środki SAPARD
44	Budowa zbiornika wodnego w dzielnicy Studziwody miasta Bielsk Podlaski	RZGW	Samorząd miasta		500	1000	1000		Środki własne gminy, Ekofundusz, środki celowe i unijne, budżet państwa
45	Budowa zbiornika małej retencji w mieście Brańsk	RZGW	samorząd miasta	1050	2000	2000	950		środki własne samorządu, fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
46	Budowa zbiorników małej retencji w gminie Brańsk	RZGW	samorząd gminy	5420	2040				budżet państwa, środki własne samorządu, fundusze celowe, środki strukturalne UE
47	Budowa zbiornika małej retencji w gminie Rudka	RZGW	samorząd gminy		500	500			budżet państwa, środki własne samorządu, fundusze celowe
48	Budowa zalewu w gminie Boćki	Samorząd gminy	RZGW				b.d.		Budżet państwa, środki własne samorządów i mieszkańców, fundusze celowe
49	Budowa jazów i progów wodnych na rzece Nurzec	Samorzady gmin	RZGW				b.d.		Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze celowe
50	Przebudowa oczyszczalni ścieków w Łubinie Kościelnym (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy	582					Środki własne gminy, ARiMR fundusze celowe
51	Budowa kanalizacji we wsi Grabowiec (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy, gospodarstwa domowe	40	1340				Środki własne gminy i mieszkańców, ARiMR, fundusze celowe

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
52	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w mieście Bielsk Podlaski (osiedle Hołowiesk, Brańska, Parkowa, Studziwody, 11-go Listopada, Nowe Miasto, ul. Kraszewskiego, ul. Szaniawskiego)	Samorząd gminy	Slkom.	400	8200	8100			Środki własne samorządu miasta, fundusze celowe, środki UE
53	Budowa kanalizacji sanitarnej w mieście Brańsk (ul. Boćkowska, Bielska i Binduga)	Samorząd gminy	Slkom.		300	300	200		Środki własne samorządu miasta, fundusze celowe
54	Budowa kanalizacji we wsi Piliki (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy, gospodarstwa domowe		26	974			Środki własne gminy i mieszkańców, ARiMR, fundusze celowe
55	Budowa kanalizacji we wsi Olendy (gm. Rudka)	Samorząd gminny	Sł. Kom.		700				Środki własne gminy, budżet państwa, fundusze celowe
56	Budowa kanalizacji sanitarnej w gminie Boćki	Samorząd gminy	Slkom.						Środki własne właścicieli gospodarstw, samorządu gminy, fundusze celowe
57	Budowa kanalizacji sanitarnej w Orli	Samorząd gminy	Slkom.	1050	880				Środki własne samorządu gminy, fundusze celowe
58	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Wólka Pietkowska, Topczewo oraz w Kamiennym Dworze (gmina Wyszki)	Samorząd gminy	Slkom.						Środki własne samorządu gminy, fundusze celowe
59	Przydomowe oczyszczalnie ścieków w gminie Boćki	Samorząd gminy	Właściciele gospodarstw			b.d.	b.d.		Środki własne właścicieli gospodarstw, fundusze celowe
60	Przydomowe oczyszczalnie ścieków w gminie Brańsk	Samorząd gminy	Właściciele gospodarstw	2000	1500				Budżet państwa, środki własne samorządu, fundusze celowe
61	Przydomowe oczyszczalnie ścieków w gminie Rudka	Samorząd gminy	Właściciele gospodarstw			b.d.	b.d.		Środki własne samorządu, budżet państwa, fundusze celowe
Gospodarka odpadami – zadania opisane w Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami									
Ochrona powietrza									
62	Przebudowa i modernizacja drogi gminnej Haćki-Hryniewiczze Małe (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy	743					Środki własne gminy, f. celowe, środki UE
63	Przebudowa i modernizacja drogi gminnej Miękicze-Treszczotki (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy	14	528				Środki własne gminy, f. celowe, środki UE
64	Przebudowa i modernizacja drogi gminnej Ogrodniki-Hołody (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt gminy		16	645			Środki własne gminy, f. celowe, środki UE
65	Przebudowa i modernizacja drogi powiatowej we wsi Dubiażyn (gm. Bielsk Podlaski)	Samorząd gminny	Wójt Gminy, Powiatowy Zarząd Dróg	93					Środki własne gminy

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
66	Modernizacja drogi gminnej Topczewo – Górskie (gm. Wyszki)	Samorząd gminny	Wójt gminy	721					
67	Gazyfikacja miasta Bielsk Podlaski	Samorząd gminny	Burmistrz miasta, ZRUG, stowarzyszenia i związki gmin, gospod. domowe	b.d	b.d	b.d	b.d		Środki ZRUG, środki własne, związków i stowarzyszeń, mieszkańców, fundusze celowe, środki UE
68	Gazyfikacja gminy Bielsk Podlaski	Samorząd gminny	Wójt gminy, ZRUG, stowarzyszenia i związki gmin, gospod. domowe	b.d	b.d	b.d	b.d		Środki ZRUG, własne gminy, związków i stowarzyszeń, mieszkańców, fundusze celowe, środki UE
69	Gazyfikacja miasta Brańsk	Samorząd gminy	ZRUG Warszawa			b.d.	b.d.		ZRUG Warszawa, środki budżetu gminy, fundusze celowe
70	Gazyfikacja terenów zurbanizowanych gminy Brańsk	Samorząd gminy	ZRUG Warszawa		2000	2000			ZRUG Warszawa, środki UE, środki własne
71	Gazyfikacja gminy Boćki	Samorząd gminy	ZRUG Warszawa			b.d.	b.d.		ZRUG Warszawa, środki budżetu gminy, fundusze celowe
72	Utworzenie ścieżek rowerowych w mieście Bielsk Podlaski	Samorząd miasta	Śl. Kom.		200	400	400		Środki własne gminy, środki celowe i strukturalne UE, fundusze pomocowe
73	Modernizacja lub wymiana istniejących źródeł ciepła opalanych paliwem stałym na nowoczesne źródła opalane paliwem gazowym, ciekłym lub biomasą	Podmioty gospodarcze, właściciele budynków	Samorzady						Środki własne podmiotów i osób fizycznych, fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE
Ochrona przed hałasem i promieniowaniem									
74	Budowa ekranów dźwiękochłonnych w miejscach nasilonej emisji hałasu	GDDPiA	Samorzady						Budżet państwa fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych									
74	Modernizacja oświetlenia ulicznego w mieście Brańsk	Samorząd miasta	Zarząd Województwa, Z-d Energetyczny	300					Budżet państwa, budżet gminy, fundusze celowe
77	Modernizacja oświetlenia ulicznego w gminie Brańsk	Samorząd gminy		150	150	150			Środki własne, fundusze celowe, budżet państwa
78	Modernizacja oświetlenia ulicznego w gminie Boćki	Samorząd gminy	Zarząd Województwa, Z-d Energetyczny			b.d.	b.d.		Budżet państwa, budżet gminy, fundusze celowe

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Termin i koszty realizacji (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008-2011	
79	Budowa elektrowni wodnej w mieście Brańsk	Samorząd miasta	Urząd Regulacji Energetyki						Środki zainteresowanych podmiotów, fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
80	Budowa elektrowni wodnej w gminie Boćki	Samorząd gminy	Urząd Regulacji Energetyki						Środki zainteresowanych podmiotów, fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
Działania systemowe									
81	Wspomaganie istniejących i tworzenie nowych ośrodków edukacji środowiskowej	Wojewoda, samorzady, LP	LP, NGO, samorzady						Środki własne i współorganizatorów, fundusze celowe
82	Rozwój zagospodarowania edukacyjnego i turystycznego obszarów leśnych (ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne, tablice informacyjne itp.)	Wojewoda, samorzady, LP	LP, NGO, samorzady						Budżet państwa środki własne samorządów, LP, fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE
Razem zadania koordynowane (zadania samorządów gmin) – bez gospodarki odpadami				13203	21545	16361	2562		
Razem zadania z zakresu gospodarki odpadami				39294					
Razem zadania koordynowane (zadania samorządów gmin)				92965					

Źródło: opracowanie własne na podstawie diagnozy oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006, Białystok, czerwiec 2003.

Wykaz skrótów:

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
 BOS – Bank Ochrony Środowiska
 GDDPiA – Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych i Autostrad
 LP – Lasy Państwowe
 MPEC – Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
 MRiRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
 MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych
 MŚ – Ministerstwo Środowiska
 NGO – organizacje pozarządowe
 ODR – Ośrodek Doradztwa Rolniczego
 ODN – Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
 OEE – ośrodki edukacji ekologicznej
 ON – ośrodki naukowe

PIH - Państwowa Inspekcja Handlowa
 PIP - Państwowa Inspekcja Pracy
 RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
 SG – Straż Graniczna
 SiKom – samorządowe jednostki organizacyjne wypełniające zadania w zakresie gospodarki wodnościekowej i oczyszczania terenów
 SiOP – służby ochrony przyrody
 SiPI – służby planistyczne – (wykonawcy dokumentów, konsultanci)
 UE – Unia Europejska
 WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
 WZMiUW – Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

Tabela 35. Wytyczne do sporządzania programów gminnych

Bielsk Podlaski -miasto	Brańsk - miasto	Bielsk Podlaski - gmina	Boćki	Brańsk- gmina	Orla	Rudka	Wyszki
	Utworzenie ogrodu botanicznego przy zespole szkół w Brańsku						
		Likwidacja studni wierconych Orzechowicze, Ploski					
		Modernizacja techn. - logii uzdatniania wody w stacji uzdatniania we wsi Rajsk					
		Budowa wodociągu Rzepniewo-Knorozy, Rajsk, Jacewicze. Pietrzykowo-Wyszki i przebudowa wodociągu Ploski	Budowa wodociągu				Budowa wodociągu Łapcie – Strabla
Budowa zbiornika wodnego w dzielnicy Studziwody	Budowa zbiornika małej retencji		Budowa zalewu	Budowa zbiorników małej retencji		Budowa zbiornika małej retencji	
		Budowa jazów i progów wodnych na rzece Nurzec					
		Przebudowa oczyszczalni ścieków w Łubinie Kościelnym					
Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej (osiedle Hołowiesk, Brańska, Parkowa, Studziłody, 11-go Listopada, Nowe Miasto, ul. Kraszewskiego, ul. Szaniawskiego))	Budowa kanalizacji sanitarnej (ul. Bočkowska, Bielska i Binduga)	Budowa kanalizacji we wsi Grabowiec, Piliki	Budowa kanalizacji sanitarnej		Budowa kanalizacji sanitarnej w Orli	Budowa kanalizacji we wsi Olendy	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Wólka Pietkowska, Topczewo oraz w Kamiennym Dworze
			Przydomowe oczyszczalnie ścieków	Przydomowe oczyszczalnie ścieków		Przydomowe oczyszczalnie ścieków	
Utworzenie ścieżek rowerowych		Przebudowa i modernizacja dróg gminnych (Haćki-Hryniewicze Małe, Miękcicze-Treszczotki, Ogrodniki-Hołody					Modernizacja drogi gminnej Topczewo – Górskie

Bielsk Podlaski -miasto	Brańsk - miasto	Bielsk Podlaski - gmina	Boćki	Brańsk- gmina	Orla	Rudka	Wyszki
		Przebudowa i modernizacja drogi powiatowej we wsi Dubiażyn					
Gazyfikacja miasta	Gazyfikacja miasta		Gazyfikacja gminy	Gazyfikacja gminy			
	Modernizacja oświetlenia ulicznego		Modernizacja oświetlenia ulicznego	Modernizacja oświetlenia ulicznego			
	Budowa elektrowni wodnej		Budowa elektrowni wodnej				
Wytyczne wspólne dla wszystkich gmin powiatu bielskiego							
Realizacja zadań ujętych w <i>Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami</i>							
Opracowanie gminnych programów ochrony środowiska							
Umieszczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego granic obszarów udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalin							
Opracowanie programów optymalizacji wykorzystania istniejących komunalnych oczyszczalni ścieków z uwzględnieniem programu rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej							
Eliminowanie z eksploatacji środków transportu, maszyn i urządzeń nieodpowiadającym aktualnym standardom							
Opracowanie gminnych planów zarządzania ryzykiem							
Opracowanie planów eksploatacji kopalin i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych							
Wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez samorządy, lokalne organizacje pozarządowe i grupy obywatelskie							
Utworzenie społecznych rad ds. trwałego i zrównoważonego rozwoju przy urzędach gmin							
Propagowanie modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju w gminie							
Upowszechnianie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska w województwie, kraju i na świecie							
Wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów ekologicznych, „ekologizacji” obiektów dydaktycznych i otoczenia szkół							
Prowadzenie działalności wydawniczej, wspieranie produkcji filmów i innych materiałów posiadających walory edukacyjne							
Tworzenie nowych obszarów zieleni i zadrzewień na terenach zabudowanych							

Źródło: opracowanie własne.

8. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

Do instrumentów wspomagających realizację programu ochrony środowiska należą instrumenty polityki ekologicznej, zasady zarządzania środowiskiem, wynikające z zakresu kompetencyjnego administracji samorządowej szczebla powiatowego i gminnego. W zarządzaniu środowiskiem szczególną rolę pełni „Program ochrony środowiska”, który, z punktu widzenia władz powiatu, może być postrzegany jako instrument koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska oraz intensyfikacji współpracy różnych instytucji i organizacji, opartej o dobrowolne porozumienia na rzecz efektywnego wdrażania niniejszego programu.

8.1. Instrumenty polityki ochrony środowiska

Instrumentarium służące realizacji polityki ochrony środowiska wynika z szeregu ustaw, z których najważniejsze to: prawo ochrony środowiska, prawo wodne, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie przyrody, o odpadach, prawo geologiczne i górnicze, prawo budowlane.

Wśród instrumentów zarządzania ochroną środowiska można wyróżnić instrumenty o charakterze politycznym (np. Polityka Ekologiczna Państwa, wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska), instrumenty prawno - administracyjne oraz instrumenty o charakterze horyzontalnym (systemy zintegrowanego zarządzania środowiskiem, monitoring środowiska, system statystyki, społeczna partycypacja, działania edukacyjne, narzędzia polityki technicznej i naukowej, konwencje, umowy i porozumienia międzynarodowe).

Tradycyjny podział instrumentów zarządzania środowiskiem wyróżnia instrumenty o charakterze prawnym, ekonomicznym i społecznym oraz strukturalnym.

Instrumenty prawne

Kompetencje

Poniżej wymieniono ważniejsze kompetencje organów powiatu w zakresie ochrony środowiska, leśnictwa, rolnictwa oraz prawa górniczego i geologicznego.

W zakresie ochrony i kształtowania środowiska:

- nakładanie na jednostkę organizacyjną obowiązku prowadzenia pomiarów stężeń substancji w powietrzu, w przypadku przekroczenia dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających; ustalanie rodzajów i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzenia do powietrza dla inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska, z włączeniem inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska (kompetencja wojewody),
- prowadzenie rejestru danych o rodzajach i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzenia do powietrza,
- wydawanie decyzji zobowiązującej do przedstawienia oceny oddziaływania inwestycji lub obiektu budowlanego albo zespołu obiektów na środowisko w stosunku do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska,
- ustalanie dla jednostek organizacyjnych i osób fizycznych obowiązków usunięcia przyczyn szkodliwego oddziaływania na środowisko i przywrócenia środowiska do stanu właściwego,
- występowanie do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska w przypadkach podejrzenia o naruszenie przepisów o ochronie środowiska,
- wydawanie pozwoleń: zintegrowanych, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, na wytwarzanie odpadów, na emitowanie hałasu do środowiska, na

emitowanie pól elektromagnetycznych z włączeniem inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska (kompetencja wojewody),

- opiniowanie raportów w zakresie oddziaływania na środowisko,
- nakładanie na podmiot władający powierzchnią ziemi obowiązek prowadzenia pomiarów zawartości substancji w glebie lub ziemi,
- prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi,
- prowadzenie spraw związanych z Powiatowym Funduszem Ochrony Środowiska.

W zakresie ochrony przyrody:

- popularyzowanie ochrony przyrody w społeczeństwie,
- opiniowanie zamierzeń utworzenia parku krajobrazowego,
- prowadzenie rejestru pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
- opiniowanie zmian przeznaczenia terenów, na których znajduje się starodrzew,
- sprawowanie kontroli nad przestrzeganiem przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego wykorzystywania jej zasobów,
- nadawanie osobom fizycznym uprawnień społecznych opiekunów przyrody.

W zakresie gospodarki wodnej:

- przyznawanie odszkodowań dla właścicieli gruntów za zajęcia tych gruntów przez wody stanowiące własność Państwa oraz za szkody związane ze zmianą zagospodarowania gruntów w wyniku ustanowienia strefy lub obszaru ochronnego,
- ustalanie za odszkodowaniem przejścia, przejazdu oraz miejsc przeznaczonych do stałego korzystania z gruntów dla celów dostępu do wody, swobodnego ruchu wzdłuż wód, wykonywania rybactwa i wędkarstwa, przybijania i przymocowywania do brzegów statków i tratw,
- opiniowanie projektów warunków korzystania z wód dorzecza,
- wydawanie pozwoleń wodnoprawnych,
- wydawanie czasowych ograniczeń w korzystaniu z wód,
- ustalanie miejsca wydobywania żwiru, piasku i innych materiałów w ramach powszechnego korzystania z wód,
- organizowanie, kierowanie i koordynowanie akcjami zwalczającymi klęski żywiołowe oraz nakładanie obowiązku świadczeń rzeczowych i osobistych w przypadku niewystarczających środków będących w dyspozycji Starosty dla zwalczania tych klęsk,
- prowadzenie akcji prewencyjnej na terenach zagrożonych powodzią,
- nakazywanie przywrócenia do stanu poprzedniego w przypadku stwierdzenia czynności, które mogą utrudnić ochronę przed powodzią,
- ustalanie wysokości partycypacji w kosztach utrzymania wód lub urządzeń wodnych przez podmioty, które poprzez wprowadzanie ścieków przyczyniają się do wzrostu kosztów utrzymania tych wód i urządzeń,
- wydawanie decyzji o wykonaniu na koszt Państwa za zwrotem części kosztów urządzeń melioracji wodnych szczegółowych,

-
- ustalanie wysokości opłat za wykonanie na koszt Państwa urządzeń melioracji wodnych szczegółowych oraz przyjmowanie na własność Państwa odpowiedniej części tych gruntów zamiast opłaty melioracyjnej,
 - przyznawanie odszkodowań poszkodowanym w związku z realizacją inwestycji melioracyjnych na koszt Państwa,
 - nadzór i kontrola nad działalnością spółek wodnych,
 - wydawanie decyzji w sprawach tworzenia i likwidacji spółek wodnych.
 - wydawanie decyzji w sprawach świadczeń na rzecz spółek wodnych,
 - ustanawianie strefy ochronnej źródeł oraz ujęć wody.

W zakresie postępowania z odpadami:

- wydawanie pozwoleń na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych dla wytwórców prowadzących instalację i wytwarzających powyżej 1 tony tych odpadów rocznie lub odpadów innych niż niebezpieczne w ilości powyżej 5 tysięcy ton rocznie,
- wydawanie decyzji zatwierdzających program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla wytwórców prowadzących instalację i wytwarzających do 1 tony odpadów niebezpiecznych rocznie oraz dla wytwórców nie prowadzących instalacji i wytwarzających powyżej 100 kg odpadów rocznie,
- przyjmowanie informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobach gospodarowania nimi – dla wytwórców odpadów prowadzących instalację i wytwarzających od 5 do 5 tysięcy ton rocznie odpadów innych niż niebezpieczne oraz dla wytwórców nie prowadzących instalacji i wytwarzających odpady niebezpieczne w ilości do 100 kg rocznie albo powyżej 5 ton rocznie odpadów innych niż niebezpieczne,
- wydawanie zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- wydawanie zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów,
- prowadzenie rejestru posiadaczy odpadów, zwolnionych z obowiązku uzyskiwania zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- wydawanie zezwoleń na składowanie odpadów niebezpiecznych na wydzielonych częściach innych składowisk,
- zatwierdzanie lub odmowa zatwierdzenia instrukcji eksploatacji składowiska odpadów,
- wydawanie decyzji przenoszącej prawa i obowiązki wynikające z instrukcji eksploatacji składowiska odpadów na rzecz innej osoby.

W zakresie gospodarki leśnej:

- zarządzanie na koszt nadleśnictw zabiegów zwalczających i ochronnych w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, gdy wystąpią w nich organizmy szkodliwe w stopniu grożącym trwałości tych lasów,
- wydawanie decyzji w sprawie przyznania środków z budżetu państwa na finansowanie kosztów przebudowy lub odnowienia drzewostanu lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa, w których wystąpiły szkody spowodowane pyłami lub gazami przemysłowymi bez możliwości ustalenia winnego, względnie szkody spowodowane kłeskami żywiołowymi,

-
- przyznawanie dotacji na częściowe lub całkowite pokrycie kosztów zalesienia gruntów niestanowiących własności Skarbu Państwa,
 - cechowanie drewna pozyskiwanego w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa,
 - składanie do Wojewody wniosków o uznanie lasu za ochronny,
 - ustalanie zadań gospodarczych dla właścicieli lasów nie posiadających planów urządzenia lasów,
 - zalecanie wykonania planów urządzenia lasów należących do osób fizycznych i rozpatrywanie zastrzeżeń wnoszonych w stosunku do tych planów po ich wykonaniu,
 - kontrolowanie wykonywania zadań określonych w planach urządzenia lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa,
 - wydawanie decyzji na pozyskiwanie drewna niezgodnie z planem urządzenia lasu, w przypadkach losowych na wniosek właściciela lasu,
 - przekazywanie w zarząd nadleśnictwu gruntów Skarbu Państwa przeznaczonych do zalesienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
 - określanie powierzchni gruntów rolnych do zalesienia oraz sprawdzanie wykonania zalesienia i wydawanie decyzji o stwierdzeniu prowadzenia uprawy rolnej,
 - wnioskowanie o przekazanie na rzecz jednostek organizacyjnych budynków i budowli będących w zarządzie Lasów Państwowych, a nie przydatnych dla gospodarki leśnej.

W zakresie prawa geologicznego i górniczego:

- zatwierdzanie projektów prac geologicznych, które nie wymagają uzyskania koncesji,
- nakazywanie wykonania dodatkowych prac pomiarowych podmiotom wykonującym prace geologiczne,
- wykonywanie nadzoru i kontroli nad pracami geologicznymi prowadzonymi przy wydobywaniu kopalin pospolitych,
- udzielanie koncesji na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin pospolitych na powierzchni nie przekraczającej 2 ha i o przewidywanym wydobywaniu rocznym nie przekraczającym 20 000 m³,
- przeniesienie koncesji, za zgodą przedsiębiorcy na rzecz innego podmiotu,
- wydawanie zezwoleń na zmianę kryteriów bilansowości,
- dokonywanie zmian koncesji geologicznych bez odszkodowania,
- udzielanie zgody na przeklasyfikowanie geologicznych zasobów bilansowych,
- zobowiązanie, w drodze decyzji, do wykonywania obmiaru wyrobisk,
- określanie, w drodze decyzji, wysokości należnej opłaty eksploatacyjnej oraz ustalanie wysokości opłaty za wydobywanie kopaliny bez wymaganej koncesji lub z rażącym naruszeniem jej warunków,
- uzgadnianie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego.

W zakresie ochrony gruntów rolnych i leśnych

- wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolniczej, w związku z wydawanymi pozwoleniami na budowę,
- wydawanie decyzji zezwalającej na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej, określanie wysokości należności opłat rocznych i obowiązku zdjęcia wierzchniej warstwy ziemi próchnicznej,
- wydawanie decyzji w sprawach rekultywacji i zagospodarowania,
- nakazywanie właścicielowi gruntów zalesienia, zadrzewienia, zakrzewienia lub założenia na nich trwałych użytków zielonych ze względu na ochronę gleb przed erozją,
- kontrola wykonywania przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- nakładanie podwyższonych opłat w razie stwierdzenia wyłączenia gruntów z produkcji niezgodnie z, przepisami ustawy lub bez decyzji zezwalającej na wyłączenie,
- nakładanie podwyższonych opłat za nie zakończenie rekultywacji gruntów zdewastowanych w określonym terminie.

W zakresie rolnictwa:

- wydawanie decyzji o dopuszczeniu reproduktora do rozrodu naturalnego,
- doradztwo organizacyjne i prawne grupom producenckim.

Pozwolenia

Z dniem 1 stycznia 1999 roku kompetencje do wydawania pozwoleń w zakresie ochrony przed zanieczyszczeniami i uciążliwościami podzielono pomiędzy wojewodę i starostę, przyjmując za podstawowe kryterium skalę uciążliwości danego podmiotu. Wojewoda zachowuje dotychczasowe kompetencje w omawianym zakresie tylko w odniesieniu do podmiotów, należących do tzw. szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia człowieka. Kompetencje do wydawania pozwoleń, dotyczących obiektów zaliczonych do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska posiada Starosta. Wśród pozwoleń należy wymienić:

- pozwolenia na gospodarcze korzystanie ze środowiska, w tym pozwolenia wodno-prawne a także decyzje o emisji dopuszczalnej,
- zgody na gospodarcze wykorzystanie odpadów, decyzje zatwierdzające program gospodarki odpadami
- decyzje o zakresie i sposobie usunięcia przyczyn szkodliwego oddziaływania na środowisko lub zagrożenia, i przywrócenia środowiska do stanu właściwego.
- koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych.

Instrumenty ekonomiczne

Do instrumentów ekonomicznych należą przede wszystkim: opłata za korzystanie ze środowiska, administracyjne kary pieniężne i dotacje z funduszy celowych.

Opłaty za korzystanie ze środowiska

Oplaty te pełnią funkcje prewencyjne i redystrybucyjne. Funkcja prewencyjna realizowana jest poprzez, zachęcanie podmiotów (dotyczy to podmiotów gospodarczych) do wyboru technologii, lokalizacji produkcji, instalowania urządzeń ochronnych oraz oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych w sposób najodpowiedniejszy z punktu widzenia ochrony środowiska. Funkcja redystrybucyjna polega na gromadzeniu środków finansowych jako odrębne fundusze przeznaczone na cele ochrony środowiska. Oplaty pobierane są za:

- wprowadzanie substancji zanieczyszczających do powietrza,
- pobór wód i wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- składowanie odpadów,
- wyłączanie gruntów rolnych i leśnych z produkcji,
- usuwanie drzew i krzewów.

Oplaty trafiają do funduszy celowych (fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz fundusz ochrony gruntów). Pobierają je organy administracji (np. urząd marszałkowski, organ gminy) lub, jak w przypadku gruntów rolnych i leśnych, wnoszone są bezpośrednio do funduszu celowego. Podmiot korzystający ze środowiska ustala we własnym zakresie wysokość należnej opłaty (według stawek obowiązujących w okresie, w którym korzystanie ze środowiska miało miejsce) i wnosi ją na rachunek właściwego urzędu marszałkowskiego. Osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami ponoszą opłaty za korzystanie ze środowiska w zakresie, w jakim to korzystanie wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji do środowiska oraz pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód w rozumieniu przepisów ustawy Prawo wodne. Należy także wspomnieć, że podobne opłaty pobiera się na podstawie przepisów prawa górniczego i geologicznego za działalność koncesjonowaną.

Administracyjne kary pieniężne

Kary pieniężne nie są sensu stricto środkiem ekonomicznym, są raczej związane z instytucją odpowiedzialności prawnej. Spełniają jednak funkcje podobne do opłat. Kary pobiera się w tych samych sytuacjach co opłaty, lecz za działania niezgodne z prawem. W odniesieniu do wód, powietrza, odpadów i hałasu, karę wymierza wojewódzki inspektor ochrony środowiska, a w odniesieniu do drzew i krzewów - organ gminy. Stawki kar zwykle są kilkakrotnie wyższe niż opłaty i trafiają do funduszy celowych. Ustawa poś przewiduje możliwość odraczania, zmniejszania lub umarzania administracyjnych kar pieniężnych.

Fundusze celowe

Fundusze celowe to fundusze tworzone ze środków opłat ekologicznych (fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej szczebla centralnego, wojewódzkiego, powiatowego gminnego). Formy pomocy finansowej z funduszy celowych to: kredyty i pożyczki preferencyjne, dotacje, subwencje.

Instrumenty społeczne

Instrumenty społeczne są to narzędzia służące usprawnianiu współpracy i budowaniu partnerstwa. Wśród nich istnieje podział na dwie kategorie: pierwsza dotyczy działań samorządów – a narzędziami są przede wszystkim działania edukacyjne, druga polega na budowaniu powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem, gdzie podstawą jest komunikacja społeczna: systemy konsultacji i debat publicznych oraz wprowadzanie mechanizmów tzw. budowania świadomości (kampanie edukacyjne).

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach

adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta prowadzona jest od wielu lat, lecz ciągle wymaga dalszego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych. Czynnikiem decydującym o sukcesie realizowanej edukacji ekologicznej jest rzetelna informacja o stanie środowiska i działaniach na rzecz jego ochrony oraz umiejętność komunikowania się ze społeczeństwem. Komunikacja społeczna coraz częściej nabiera form zinstytucjonalizowanych. Z jednej strony jest to tworzenie biur komunikacji społecznej w urzędach, z drugiej strony - podpisywanie formalnych deklaracji współpracy z organizacjami społecznymi i wspieranie ich działań poprzez np. wprowadzanie przedstawicieli organizacji do różnego rodzaju ciał opiniotwórczo-doradczych, organizowanie regularnych spotkań z organizacjami, itp.

W nowym podziale kompetencji ustawodawca nakłada na instytucje rządowe i samorządowe obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Obowiązek ten dotyczy w pierwszej kolejności wymiany informacji między przedstawicielami różnych szczebli samorządu i rządowych organizacji ochrony środowiska.

Ustawa Prawo ochrony środowiska nie przewiduje żadnych ograniczeń w korzystaniu z prawa dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie, a dostęp do informacji nie jest uzależniony od uczestnictwa w żadnym konkretnym postępowaniu i posiadania jakiegokolwiek interesu w sprawie. Szeroko pojęta komunikacja może służyć wymianie informacji roboczej z innymi osobami pracującymi nad tym samym tematem, wspieraniu procesu decyzyjnego, podejmowaniu współpracy.

Współdziałanie jest niezbędnym instrumentem w przypadku konieczności uczestniczenia kilku podmiotów w finansowaniu przedsięwzięcia objętego programem ochrony środowiska. Uczestnictwo prywatnych właścicieli działek (np. w przypadku budowy systemu kanalizacji) wymaga zastosowania rozwiązań prawnych umożliwiających uczestnictwo grupy prywatnych podmiotów fizycznych jako partnera dla innych podmiotów prawnych. Takie rozwiązania w postaci np. utworzenia komitetu budowy, mogą także umożliwić formalne przekazywanie dofinansowania grupie prywatnych właścicieli ze strony podmiotu dysponującego środkami na realizację przedsięwzięcia np. w rodzaju przydomowych oczyszczalni ścieków.

Instrumenty strukturalne

Instrumenty strukturalne rozumiane są jako narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych. Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

Strategie i programy wdrożeniowe

Koniecznym jest opracowanie strategii rozwoju powiatu bielskiego, uwzględniającej wszystkie sfery działalności: gospodarczą, społeczną i ekologiczną.

Zarówno program ochrony środowiska, jak i plan gospodarki odpadami stanowią politykę ochrony środowiska do 2011 roku oraz określają program wdrożeniowy na najbliższe 4 lata (2004 - 2007).

Systemy zarządzania środowiskowego

Od zakładów przemysłowych, które nadal są źródłem poważnych zagrożeń dla środowiska, oczekuje się zwiększonej aktywności na rzecz jego ochrony. Ochrona ta nie może sprowadzać się tylko do naprawy już zaistniałych szkód i spełniania wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska. Konieczne staje się przede wszystkim zapobieganie powstawaniu negatywnych oddziaływań czy szkód w środowisku. Działania na rzecz, ochrony środowiska wymuszane były przez czynniki zewnętrzne: społeczeństwo, przepisy prawne, administrację publiczną

zajmującą się ochroną środowiska. Koncepcja zrównoważonego rozwoju stwarza podstawę do zmiany nastawienia przedsiębiorców do ochrony środowiska, polegające na samodzielnym definiowaniu problemów i szukaniu (z wyprzedzeniem) środków zaradczych. Stąd powstała koncepcja zarządzania środowiskowego.

Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Idea ta jest realizowana poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (systemy sformalizowane - np. normy ISO 14000, EMAS, lub niesformalizowane - np. Program Czystszej Produkcji). Powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazujące na niewątpliwe korzyści wynikające z jego wprowadzenia.

Wspomniane systemy zarządzania środowiskowego polecane są również dla zakładów gospodarki komunalnej oraz instytucji publicznych, w tym urzędów wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

8.2. Finansowanie zadań

Koszt wykonania wymienionych w programie ochrony środowiska zadań oszacowano na podstawie wskaźników kosztów realizacji inwestycji przyjętych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006* oraz biorąc pod uwagę nakłady na inwestycje o podobnym charakterze. Uwzględniono także informacje o planowanych kosztach inwestycji zawarte w ankietach nadesłanych przez samorzady gmin powiatu bielskiego.

Koszty realizacji zadań własnych Starostwa Powiatowego oraz samorządów gminnych w latach 2004 – 2007 wyniosą około 93 709 tys. zł. (tabela 36).

Tabela 36. Nakłady samorządów na ochronę środowiska w latach 2004 – 2007 wg kierunków inwestowania (w tys. zł)

Lp	Kierunki inwestowania	Nakłady do poniesienia w latach				
		2004	2005	2006	2007	razem
Zadania własne powiatu						
1	Ochrona dziedzictwa przyrodniczego	10	10	35	35	90
2	Ochrona gleb i wód podziemnych	5	7	4	-	16
3	Ochrona wód powierzchniowych	-	-	-	-	0
4	Gospodarka odpadami	25	14	7	5	51
5	Ochrona powietrza	7	100	100	100	307
6	Ochrona przed hałasem i promieniowaniem	-	-	20	20	40
7	Ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii	-	105	100	-	205
8	Racjonalne użytkowanie zasobów	-	-	-	-	0
9	Monitoring	5	2	3	3	13
10	Edukacja ekologiczna	1	-	1	-	2
Razem zadania własne powiatu		53	238	270	163	744
Zadania koordynowane (zadania samorządów gmin)						
1	Ochrona dziedzictwa przyrodniczego	12	12	12	12	48
2	Ochrona gleb i wód podziemnych	-	230	280	-	510
3	Ochrona wód powierzchniowych	11170	18289	12874	2150	44483
4	Gospodarka odpadami					39294
5	Ochrona powietrza	1571	2744	3045	400	7760
6	Ochrona przed hałasem i promieniowaniem	-	-	-	-	-
7	Ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii	-	80	-	-	80
8	Racjonalne użytkowanie zasobów	450	190	150	-	790
9	Monitoring	-	-	-	-	-
10	Edukacja ekologiczna	-	-	-	-	-
11	Inne zadania	-	-	-	-	-
Razem zadania koordynowane						92965
OGÓLEM						93709

Źródło: opracowanie własne.

W latach 2001 – 2002 w powiecie bielskim wydatkowano na inwestycje ochrony środowiska i gospodarki wodnej kwotę 15 022,8 tys. zł (wg GUS). Struktura finansowania zadań w tych latach była następująca:

- środki własne inwestorów – 40,7 – 49,3%,
- kredyty krajowe – 6,3 – 8,6%,
- dofinansowywanie z funduszy ekologicznych – 23,1 – 45,0%,
- z budżetu centralnego i wojewódzkiego – 2,5 – 4,9%,
- z pomocy zagranicznej – 0,0 – 1,6%,
- inne źródła i zadania nieopłacone – 5,5 – 12,5%.

Możliwości realizacji inwestycji w zakresie ochrony środowiska ze środków własnych samorządów są limitowane ogólną sumą możliwych do uzyskania dochodów oraz potrzebą realizacji inwestycji w innych sferach działalności.

W roku 2002 suma dochodów budżetów samorządów (powiatu i gmin) wynosiła 112 665 tys. zł. Wydatki samorządów w tym okresie były wyższe i wynosiły 114 784 tys. zł, z czego na inwestycje wydatkowano 13 902 tys. zł, tj. 12,1%, w tym na inwestycje w ochronie środowiska 2 242 tys. zł, tj. 2% wydatków ogółem. Łącznie z inwestycjami w gospodarce wodnej nakłady w 2002 r. wyniosły 4 189 tys. zł (3,6% wydatków ogółem).

W latach realizacji programu ochrony środowiska na inwestycje w zakresie ochrony środowiska należy przewidywać, że samorzady powiatu i gmin powinny zabezpieczyć na ten cel środki własne w wysokości minimum 50% kosztów realizacji zadań. Na realizację zadań wymienionych w niniejszym programie Starostwo Powiatowe powinno więc zabezpieczyć w okresie 2004-2007 kwotę **372 tys. zł** (50% wymaganych środków), zaś samorzady gminne co najmniej kwotę **46482,5 tys. zł**, tj. łącznie kwotę **46854,5 tys. zł** (średniorocznie 11 714 tys. zł). Wydatki te stanowiąc będą około 9,9% przewidywanych wydatków ogólnych budżetów samorządów.

W latach realizacji Programu dofinansowanie zadań będzie możliwe z funduszy celowych oraz programów pomocowych i strukturalnych UE:

- *Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Województwa Podlaskiego na lata 2004 – 2006* umożliwi uzyskanie dofinansowania zadań z zakresu ochrony środowiska w ramach:
 - działania 1.2 na infrastrukturę ochrony środowiska w zakresie gospodarki wodnościekowej oraz gospodarki odpadami – 7 000 tys. EURO,
 - działania 4.1 Rozwój wsi i infrastruktury lokalnej związanej z rolnictwem – 7 000 tys. EURO,
 - działania 4.2 Tworzenie warunków dla zwiększenia poziomu inwestycji lokalnych – 3 400 tys. EURO,
 - działania 4.3 Promocja turystyki – 3 000 tys. EURO,

W ramach działań 4.1 – 4.3 na infrastrukturę można będzie przeznaczyć jedynie część środków – około 40 % tzn. 5 360 tys. EURO. Łącznie ze środków *Programu Operacyjnego...* można będzie pozyskać 6 180 tys. EURO, tj. około 24 720 tys. zł.

Szacowana kwota dofinansowania może ulec zmianie w związku z faktem, iż ostateczna wersja *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004 – 2006*, od którego zależy tekst *Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego Województwa Podlaskiego*, jest w fazie opiniowania przez Komisję Europejską.

- Wojewódzki, powiatowe i gminne fundusze OŚiGW dysponują rocznie kwotą około 24 000 tys. zł. Zakładając pełne wykorzystanie środków w ciągu 4 lat można będzie dofinansować zadania kwotą około 96 000 tys. zł, w tym inwestycyjne kwotą około 85 000 tys. zł. Powiatowy FOŚiGW w Bielsku Podlaskim dysponuje średnio kwotą 120 tys. zł rocznie.
- Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych dysponuje rocznie kwotą około 1 000 tys. zł, tzn. że przy spełnieniu warunków dofinansowania zadań można będzie uzyskać w ciągu 4 lat około 4 000 tys. zł.
- Fundusz SAPARD przeznacza na rozwój infrastruktury w rolnictwie kwotę 3 515 531 EURO tj. około 14 000 tys. zł.
- Fundusz Spójności będzie od roku 2004 wspierał zadania inwestycyjne o wartości powyżej 10 000 tys. EURO. Będzie on finansował zadania na podobnych zasadach jak obecnie fundusz ISPA. Uwarunkowania co do wartości

zadań oraz nieustalone dotychczas limity dla województw, pozwalają jedynie na szacunkowe określenie możliwości dofinansowania zadań. Szacunkowa kwota pozyskania środków z funduszu spójności wynieść może nawet 664 647 tys. zł. Przyjęto jako kwotę realną dla całego województwa podlaskiego 200 000 tys. zł.

- Ekofundusz oraz NFOŚiGW; fundusze te dysponują w skali roku środkami w wysokości około 2 250 000 tys. zł. Zakładając dofinansowanie zadań z funduszy ekologicznych na poziomie lat ubiegłych, można przewidywać uzyskanie dofinansowania z tych funduszy w kwocie około 25 000 tys. zł rocznie tj. 100 000 tys. zł w skali całego województwa

Realizacja zadań wymienionych w programie zmierza do zmniejszenia dysproporcji w rozwoju sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, zwiększenia liczby obsługiwanych mieszkańców w zakresie oczyszczania ścieków, znacznej poprawy stanu czystości powierzchni ziemi, poprawy stanu czystości wód i powietrza oraz zwiększenia stopnia bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców. Okres realizacji programu winien także owocować wzrostem świadomości ekologicznej mieszkańców, niezbędnej dla realizacji zadań proekologicznych.

Nadal jednak pozostanie do realizacji wiele zadań inwestycyjnych, niezbędnych do uzyskania stanu pełnej poprawy w zakresie ochrony środowiska. Będzie to głównie kontynuacja zadań wymienionych w niniejszym programie, w zakresie:

- budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków i rozbudowy sieci kanalizacyjnej,
- rekultywacji składowisk odpadów, poprawy efektywności selektywnej zbiórki odpadów oraz budowy Zakładu Zagospodarowania Odpadów,
- modernizacji istniejących źródeł ciepła oraz rozwoju i modernizacji instalacji zapobiegających zanieczyszczeniu powietrza,
- rozwoju energetyki odnawialnej,
- poprawy infrastruktury komunikacyjnej miast, zwłaszcza położonych przy głównych szlakach komunikacyjnych,
- doskonalenia zakresu monitoringu środowiska,
- rozwoju materiało- i energooszczędnych technologii,
- upowszechniania edukacji środowiskowej.

8.3. Monitoring wdrażania programu

Nadzór nad realizacją programu, w praktyce oznacza określenie zasad zarządzania nim, wraz z ustaleniem mechanizmu monitorowania jego realizacji. Program ochrony środowiska powiatu jest dokumentem o charakterze strategicznym. Stanowi instrument realizacji prawa miejscowego, pozostając w ścisłym związku z planami zagospodarowania przestrzennego gmin, decyzjami o warunkach zabudowy i zagospodarowania oraz decyzjami związanymi z realizacją przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, rozwojem terenów zielonych i innych. Samorząd powiatowy posiada kompetencje pozwalające mu realizować zawarte w programie cele i zadania. Aby jednak ta realizacja przebiegała spójnie z polityką regionalną, konieczne jest przygotowanie struktur administracyjnych do ścisłej współpracy z organami dysponującymi znacznie szerszymi uprawnieniami wynikającymi z ich kompetencji. Równie ważnym jest wewnętrzny system usprawnień związanych z przepływem informacji i kompletnością decyzji administracyjnych wydawanych na szczeblu powiatowym.

Jednym z niezbędnych elementów umożliwiającymi efektywne zarządzanie Programem jest system jego monitorowania, czyli monitorowania zmian zachodzących w powiecie poprzez regularne ocenianie stopnia realizacji założonych zadań, przyjętych celów, a także ustalanie rozbieżności pomiędzy założonymi celami i zadaniami, a ich wykonaniem.

Ostatnim elementem tej analizy jest ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności. Cykliczność oceny zakłada okres dwóch lat.² Należy przyjąć, że aktualizacja polityki długookresowej odbywać się będzie co cztery lata.

Do najważniejszych wskaźników stopnia realizacji programu ochrony środowiska powiatu należy zaliczyć:

1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego:

- wzrost lesistości powiatu, rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych oraz wzrostu zapasu i przyrostu masy drzewnej,
- wzrost poziomu różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i poprawy stanu zdrowotności lasów ,
- zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk,
- zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowania estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą;

2. Poprawa jakości środowiska:

a) wskaźnik wymieniony w *II Polityce ekologicznej państwa*:

- ocena dotrzymania norm jakości poszczególnych komponentów środowiska, określonych wymogami prawnymi,

b) inne wskaźniki:

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych,
- poprawa jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, poprawa jakości wody do picia oraz spełnienia przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej;
- poprawa jakości powietrza – zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych);
- zmniejszenie uciążliwości hałasu wokół obiektów przemysłowych, hałasu ulicznego w miastach oraz hałasu wzdłuż tras komunikacyjnych;
- zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów, rozszerzenia zakresu ich gospodarczego wykorzystania oraz ograniczenia zagrożeń dla środowiska ze strony odpadów niebezpiecznych;
- ograniczenie degradacji gleb, zmniejszenia powierzchni obszarów zdegradowanych, likwidacja starych składowisk odpadów, zwiększenie skali przywracania obszarów bezpośrednio lub pośrednio zdegradowanych przez działalność gospodarczą do stanu równowagi ekologicznej, ograniczenie pogarszania się jakości środowiska w jednostkach osadniczych;

² Ustawa Prawo ochrony środowiska nakłada na zarząd powiatu obowiązek sporządzenia co 2 lata raportu z wykonania programu ochrony środowiska i przedłożenia go radzie powiatu.

3. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych:

a) wskaźniki wymienione w *II Polityce ekologicznej państwa*:

- stopień zmniejszenia zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji,
- stopień zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń w przeliczeniu na wielkość produkcji,

4. Działania systemowe:

- stosunek uzyskiwanych efektów ekologicznych do ponoszonych nakładów,
- poprawa stanu zdrowia obywateli, mierzonego przy pomocy takich mierników jak długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności,
- zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych;
- zakres i efekty działań edukacyjnych oraz stopień udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznej, akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- opracowywanie i realizacja przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w powiecie. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich agregacji, a następnie interpretacji.

SPIS TABEL

Tabela 1. Stan ludności w poszczególnych gminach powiatu bielskiego w 1990 i 2001 r.	14
Tabela 2. Perspektywiczna liczba mieszkańców powiatu bielskiego	16
Tabela 3. Struktura pracujących w powiecie bielskim według wg gmin w 2002 r.	18
Tabela 4. Dochody powiatu bielskiego (bez dochodów gmin) – ceny bieżące	19
Tabela 5. Wydatki powiatu bielskiego (bez wydatków gmin) – ceny bieżące	20
Tabela 6. Sytuacja finansowa gmin powiatu bielskiego (ceny bieżące w tys. zł).	21
Tabela 7. Powierzchnia ewidencyjna i kierunki wykorzystania powierzchni w powiecie bielskim w 2001 roku.	24
Tabela 8. Struktura użytkowania powierzchni w gminach powiatu bielskiego w 2002 r.	24
Tabela 9. Bonitacja gruntów ornych (łącznie z sadami)	25
Tabela 10. Klasy bonitacyjne użytków zielonych.	25
Tabela 11. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej	26
Tabela 12. Udział gatunkowy w lasach publicznych nadleśnictw (w %)	27
Tabela 13. Powierzchnia lasów ochronnych w Nadleśnictwie Rudka (w ha)	27
Tabela 14. Rozkład wieku drzewostanów w nadleśnictwach (w %)	27
Tabela 15. Wybrane informacje o lasach prywatnych i gminnych powiatu bielskiego w 2001 r.	28
Tabela 16. Złoża kopalin w powiecie bielskim	29
Tabela 17. Powierzchnia obszarów chronionych w powiecie bielskim w 2001 r.	29
Tabela 18. Stężenie zanieczyszczeń w powietrzu na stacji pomiarowej w Bielsku Podlaskim w latach 1997-2001.	30
Tabela 19. Stan rzek w powiecie bielskim w latach 1998-2001	32
Tabela 20. Ocena jakości wód podziemnych na terenie powiatu bielskiego w latach 1999-2001	33
Tabela 21. Emisja zanieczyszczeń powietrza na obszarze województwa podlaskiego i powiatu bielskiego w 2001 r. (w Mg/rok)	35
Tabela 22. Emisja zanieczyszczeń powietrza na obszarze powiatu bielskiego z dużych źródeł stacjonarnych w 2002 r. (w Mg/rok)	36
Tabela 23. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów w Bielsku Podlaskim w 2002 r. (w Mg/rok)	38
Tabela 24. Ilość zużytego paliwa obszarze małych źródeł spalania paliw na obszarze powiatu bielskiego w 2002 r.	38
Tabela 25. Ilość zanieczyszczeń odprowadzonych do powietrza z małych źródeł spalania paliw na obszarze powiatu bielskiego w 2002 r.	39
Tabela 26. Zasoby wód podziemnych i ich wykorzystanie w gminach powiatu bielskiego w 2002 r.	48
Tabela 27. Pobór wody na potrzeby gospodarcze i związany z eksploatacją sieci wodociągowej w latach 2000 - 2001	49
Tabela 28. Komunalne oczyszczalnie ścieków w powiecie bielskim w 2001 r.	51
Tabela 29. Wykaz wysypisk komunalnych na terenie powiatu bielskiego.	53
Tabela 30. Nakłady na inwestycje z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w gminach powiatu bielskiego w latach 2001-2007	59
Tabela 31. Źródła finansowania zadań realizowanych w latach 2001 – 2007 w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w powiecie bielskim.	60
Tabela 32. Wysokość planowanych nakładów na inwestycje z zakresu ochrony środowiska w powiecie bielskim.	61
Tabela 33. Zadania własne Starostwa Powiatowego w Bielsku Podlaskim	68
Tabela 34. Zadania koordynowane	71
Tabela 35. Wytyczne do sporządzania programów gminnych	79

<i>Tabela 36. Nakłady samorządów na ochronę środowiska w latach 2004 – 2007 wg kierunków inwestowania (w tys. zł).....</i>	<i>89</i>
--	-----------

SPIS SCHEMATÓW

<i>Schemat 1. Położenie powiatu bielskiego.....</i>	<i>15</i>
<i>Schemat 2. Podział administracyjny powiatu bielskiego.....</i>	<i>16</i>
<i>Schemat 3. Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach powiatu bielskiego w 2001 r. (na km²).....</i>	<i>16</i>
<i>Schemat 4. Liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON w powiecie bielskim w latach 1995-2001.....</i>	<i>17</i>
<i>Schemat 5. Liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON w gminach powiatu bielskiego 2001 r.</i>	<i>17</i>
<i>Schemat 6. Dochody i wydatki powiatu bielskiego w latach 2001 i 2002 oraz plan na 2003 r. (ceny stałe z 2002 r.).....</i>	<i>19</i>
<i>Schemat 7. Dochody i wydatki gmin powiatu bielskiego w latach 1997-2003 (ceny stałe w tys. zł z 2002 r.) oraz prognoza do 2007 r.....</i>	<i>21</i>
<i>Schemat 8. Stan czystości rzek w powiecie bielskim w 2001 r.</i>	<i>33</i>
<i>Schemat 9. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia (w dam³) wg gmin powiatu bielskiego w 2001 r.</i>	<i>39</i>
<i>Schemat 10. Długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz liczba przyłączy do budynków w układzie miast i gmin powiatu bielskiego w 2001 r.....</i>	<i>49</i>
<i>Schemat 11. Długości sieci wodociągowej w powiecie bielskim w latach 1995-2003(w km).....</i>	<i>50</i>
<i>Schemat 12. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w powiecie bielskim w 2001 r.</i>	<i>50</i>

LITERATURA

1. *Ankieta gmin* – przeprowadzona w jednostkach samorządu terytorialnego we wrześniu 2003 r.
2. Biesiacki A. Kuś J., *Ocena obszarów o zróżnicowanej przydatności do produkcji rolnej*, Cz.I, IUNG, Puławy 2002. *Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2001*, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa, 2001.
3. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju - Polska 2025; Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa 2000.
4. *II Polityka Ekologiczna Państwa*, Warszawa, 2001.
5. *Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, październik 2002.
6. *Informacje Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2001 r. Informacje i opracowania statystyczne*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2002.
7. Kistowski M., Staszek W.: *Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska*, pomorski Urząd Wojewódzki Wydział Ochrony Środowiska, Gdańsk 1999, załącznik 2 s.2 (zmienione)
8. *Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002.
9. *Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju*; Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, 2000.
10. *Kontrakt wojewódzki, województwo podlaskie*, Warszawa, 2001.
11. *Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej* - projekt, Ministerstwo Środowiska, 2002.
12. *Krajowa strategia ograniczenia emisji metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych*; Ministerstwo Środowiska, 1999.
13. *Krajowy plan gospodarki odpadami*, Warszawa 2002.
14. *Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych*, Państwowy Instytut Geologiczny, Zakład Geologii i Hydrologii Inżynierskiej, Warszawa, 2000.
15. *Narodowa strategia edukacji ekologicznej*; Ministerstwo Środowiska, 1998.
16. *Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000-2006*; Ministerstwo Środowiska, 2000.
17. *Narodowa strategia rozwoju regionalnego*; Ministerstwo Gospodarki, 2000.
18. *Narodowy Plan Rozwoju (NPR)*, Ministerstwo Gospodarki, 2003.
19. *Narodowy program przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej; Komitet Integracji Europejskiej*, 1998 (ze zmianami).
20. *NATURA 2000 Europejska sieć ekologiczna*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002.
21. Ogólnie dostępne źródła internetowe.
22. *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego*, projekt, Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego, Białystok, 2002

23. *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010*, Warszawa 2002.
24. *Polityka leśna państwa* (wraz z dokumentami uzupełniającymi, takimi jak Krajowy program zwiększania lesistości, Strategia ochrony leśnej różnorodności biologicznej i in.), Ministerstwo Środowiska, 1996.
25. *Polityka transportowa państwa na lata 2001 - 2015 dla zrównoważonego rozwoju kraju*, Ministerstwo Infrastruktury, 2001.
26. *Prognoza demograficzna ludności*. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2001.
27. *Program Ochrony Środowiska Powiatu Kutnowskiego*, Kutno 2003.
28. *Program Ochrony Środowiska Powiatu Raciborskiego*, Racibórz 2003.
29. *Program Ochrony Środowiska Powiatu Siemiatyckiego*, Białystok 2003.
30. *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2003-2006*, Białystok 2003.
31. *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*; Rada Ministrów 2002.
32. *Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 -2010*.
33. *Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa*; Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 1999.
34. *Strategia ochrony leśnej różnorodności biologicznej*, Ministerstwo Środowiska, 1996.
35. *Strategia rozwoju energetyki odnawialnej*; Ministerstwo Środowiska, 2000.
36. *Strategia rozwoju gminy Boćki*, Urząd Gminy Boćki, czerwiec 2003.
37. *Strategia rozwoju turystyki w latach 2001-2006*; Ministerstwo Gospodarki, 2001
38. *Strategia rozwoju turystyki województwa podlaskiego*, 2002
39. *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego*,
40. *Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Brańsk na lata 2001 – 2020*, Urząd Gminy Brańsk luty 2001.
41. *Średniookresowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 1998.
42. *Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami*, Białystok 2003.
43. *Wskaźniki emisji substancji zanieczyszczających wprowadzanych do powietrza z procesów energetycznego spalania paliw*, Materiały informacyjno-instruktażowe, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 1996.
44. *Wytyczne dla Planów Gospodarki Odpadami na szczeblu Gmin/Powiatów* - opracowane przez Ministerstwo Środowiska.
45. *Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym* – opracowane przez Ministerstwo Środowiska.
46. *Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku*, Ministerstwo Gospodarki, 2000.

Biuro Usług Ekologicznych „Eko Trend”

ZESPÓŁ WYKONAWCÓW

dr Elżbieta Broniewicz	– kierownik
dr Mirosław Broniewicz	– wykonawca
dr Grzegorz Dobrzański	– wykonawca
dr Joanna Ejdys	– wykonawca

Białystok, marzec 2004